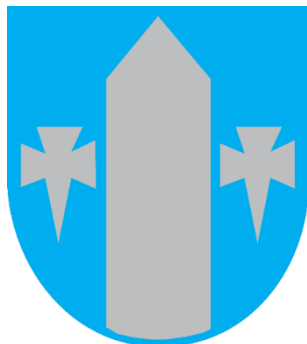

PYHÄJÄRVEN KAUPUNKI

Laaja hyvinvointikertomus 2021–2025 ja hyvinvointisuunnitelma vuosille 2025–2029

Dokumentin sisältö

TIIVISTELMÄ

JOHDANTO

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2021 - 2025

1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

1.1 Minun arkeni ja elämäni -kysely

1.2 ZekkiPro-kysely

1.3 Päihdetilanne-kysely

2 Hyvinvointisuunnitelman painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi ikäkausittain

2.1 Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet

2.2 Nuoret ja nuoret aikuiset

2.3 Työikäiset

2.4 Ikäihmiset

2.5 Kaikki ikäryhmät

2.5.1 Tekniset palvelut

2.5.2 Kirjasto

2.5.3 Kulttuuripalvelut

2.5.4 Opistojen palvelut

2.5.5 Ehkäisevä päihdetyö

2.5.6 Vaikuttamistoimielimet

2.5.7 Yhdistykset ja seurakunta

3 Hyvinvointialueen hyvinvointikertomustyö

4 Keskeiset opit valtuustokaudelta

OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA VALTUUSTOKAUDELLE 2025 - 2029

5 Strategian painopisteet ja linjaukset

6 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat

7 Hyvinvointisuunnitelma 2025 - 2029

OSA III KÄSITTELY TOIMIELIMISSÄ

8 Suunnitelman laatijat

9 Suunnitelman käsittely ja hyväksyminen

TIIVISTELMÄ

Kysymys hyvästä elämästä ja hyvinvoinnista on puhuttanut ihmisiä jo pitkään. Vaikka maailma muuttuu, jotain sentään pysyy: hyvä elämä rakentuu yhä samoista tekijöistä kuin ennenkin: turvallisuudesta, läheisistä ihmissuhteista, terveydestä, toimeentulosta, mielekkästä arjesta ja luonnon läheisyydestä – arkisista asioista, jotka saavat tuntemaan olon hyvinvoivaksi. Kuten tässä laajassa hyvinvointikertomuksessa ja -suunnitelmassa huomaamme, yllämainitut hyvinvoinnin peruselementit ovat keskeisessä osassa myös Pyhäjärvellä.

Edellisessä laajassa hyvinvointisuunnitelmassa vuosille 2022 - 2025 asetetuissa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteissä onnistuttiin hyvin, ja toiminta oli aktiivista. Päättäneellä valtuustokaudella myös käynnistettiin useita hankkeita hyte-suunnitelman painopisteiden mukaisista teemoista. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vuosittaiseen talousarvioon kytketyistä tavoitteista toteutui valtuustokauden aikana yhteensä hieman yli 2/3 eli vajaat 70 prosenttia. Seurantaan ovat vaikuttaneet osin raportoinnin muuttuminen sekä se, että hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä vastaava toimielin vaihtui kaupunginhallituksesta hyvinvointilautakunnaksi vuoden 2022 alusta.

Pyhäjärven yleinen väestökehitys vuosina 2021 - 2025 on toteutunut ennakkoidun kaltaisena: syntyneiden määrä on laskenut, ikäluokkien koko on pienentynyt ja yli 64-vuotiaiden osuus väestöstä on kasvanut. Maahanmuuttajataustaisten asukkaiden määrä on kasvanut, samoin lapsiperheiden prosentuaalinen osuus väestöstä. Taloudellinen ja väestöllinen huoltosuhde ovat edelleen sekä Pohjois-Pohjanmaata että koko maata heikompia.

Pyhäjärvellä suurin osa asukkaista on tyytyväisiä elämäänsä. Vuoden 2025 kyselyissä 84 % aikuisista ja noin 75 % lapsista ja nuorista oli tyytyväisiä elämäänsä, mikä on selvä parannus aiempiin vuosiin. Yksinäisyyden kokemus on vähentynyt ja unensaanti, kouluviihtyvyys sekä kouluinnostus ovat kasvaneet.

Perustaidot, kuten lukeminen, kirjoittaminen ja laskeminen, ovat kehittyneet myönteisesti: oppimisvaikeudet ovat vähentyneet, ja Pyhäjärven taso on nyt hieman alue- ja maan keskiarvoa parempi. Harrastaminen on yleistä, erityisesti alakoululaisilla ja lukiolaisilla, mutta fyysisen toimintakyvyn tulokset ovat yhä heikompia kuin alueella ja maassa keskimäärin. Kouluruokailuun liittyvä tyytyväisyys vaihtelee ja päivittäin syövien osuus on laskenut. Opiskeluhuollon palvelut toimivat kuitenkin hyvin ja ovat helposti saatavilla.

Tyttöjen hyvinvointi on poikia heikompaa: he kokevat enemmän sosiaalista ahdistusta, liikkuvat vähemmän ja ovat tyytymättömämpiä itsetuntoonsa. Lukiolaisten sosiaalinen ahdistuneisuus on lisääntynyt ja kiusaaminen on hieman yleistynyt kaikilla kouluasteilla, vaikka taso on edelleen valtakunnallista parempi.

Terveyttä edistävät elintavat ovat osin heikentyneet. Liikuntaa ja terveellisiä rutiineja tulisi vahvistaa, sillä vain osa nuorista liikkuu riittävästi tai syö aamupalaa säännöllisesti. Hampaiden harjaaminen on lisääntynyt, mutta jää yhä alle valtakunnallisen tason. Päihteidenkäyttö on pääosin vähentynyt, erityisesti alkoholin osalta, mutta energijuomien ja nikotiinituotteiden käyttö on lievästi kasvanut. Päihdevalistusta ja tukea ehkäisevään työhön toivotaan enemmän.

Merkittävä osa pyhäjärvisistä kantaa huolta taloudellisesta tilanteestaan. Rahan riittävyys, työelämävalmiudet ja palvelujen saatavuus herättävät eniten epävarmuutta. Myös lasten ja nuorten kokemus perheen taloudellisesta tilanteesta on alue- ja maan keskiarvoa heikempi.

Pyhäjärven hyvinvointisuunnitelma 2025 - 2029 perustuu seitsemään painopisteeseen sekä kahteen läpileikkaavaan periaatteeseen. Ne ovat positiivinen viestintä sekä osallisuus ja yhteistyö. Painopisteet ovat seuraavat:

1. Lasten ja nuorten kokema yhteisöllisyys
2. Hyvinvointitaidot ja myönteiset elintavat
3. Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky
4. Ikäihmisten digiosaaminen
5. Yhdyspintatyö hyvinvointialueen ja kuntien välillä
6. Taloudellinen hyvinvointi
7. Kulttuuri ja luonto mielenhyvinvoinnin tukena

JOHDANTO

Kysymys hyvästä elämästä ja hyvinvoinnista on askarruttanut ihmistä jo valtavan pitkään. Esimerkiksi antiikin Kreikan kenties tunnetuimman filosofin Aristoteleen (384 - 322 eaa.) koko tuotannon punainen lanka punoutuu hyvän elämän ja onnellisuuden ympärille. Aristoteleen mukaan ihminen on järkevään ajatteluun kykenevä ja luonnostaan yhteisöllinen mutta myös rajallisen elämän elävä, haluava, tarvitseva, tunteva ja ruumiillinen olento. Ihminen elää hyvää elämää, jos hän voi aidosti toteuttaa kaikkia ihmisyyteen olennaisesti kuuluvia kykyjä ja mahdollisuuksia. Hyvä elämä on erilaisten, osin ristiriitaisten ja yhteismitattomienkin osatekijöiden tasapainoinen kokonaisuus. Poliitiikan tehtäväksi Aristoteles puolestaan määritteli sen varmistamisen, että jokaisella kansalaisella on aito mahdollisuus onnelliseen elämään.

Mitkä asiat tekevät sinun elämästäsi hyvää ja saavat sinut kokemaan olosi hyvinvoivaksi?

Jokainen vastannee hieman eri tavalla, mutta useimmiten vastauksissa toistuvat esimerkiksi turvallinen elinympäristö, viihtyisä koti, läheiset ihmiset, terveys, riittävä taloudellinen toimeentulo, työ, sujuva arki, mukava tekeminen vapaa-ajalla ja luonnon läheisyys. Varsin arkiset asiat johtavat kokemukseen siitä, että elämme hyvää elämää. Historian saatossa vastausten keskeinen sisältö ei ole muuttunut kovinkaan paljoa.

Ei olekaan ihme, että myös nykyajan Suomessa hyvinvoinnin edistäminen on kunnan tärkeimpiä tehtäviä. Vuoden 2015 kuntalain § 1:n mukaan kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestävällä tavalla. Tehtävä on määritelty tarkemmin vuonna 2023 voimaantulleessa laissa sosiaali- ja terveystalouden palveluiden järjestämisestä. Sen mukaan kunnan on edistettävä asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä. *Kunnalla on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin.*

Lisäksi kunnan on strategisessa suunnittelussaan asetettava hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tavoitteet ja määriteltävä tavoitteita tukevat toimenpiteet. Sen on otettava päätöksenteossaan huomioon päätöksensä arvioitujen vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin. Kunnan eri toimialojen on tehtävä yhteistyötä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Kunnan on myös seurattava kuntalaisten elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin. Kunnassa on raportoitava kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä valtuustolle vuosittain. Lisäksi kunnassa on valmisteltava valtuustolle valtuustokausittain hyvinvointikertomus ja -suunnitelma edellä mainituista asioista.

Yleiskatsaus kuluneeseen valtuustokauteen

Vuoden 2023 alusta kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kumppaneiksi tulivat uudet organisaatiot, hyvinvointialueet. Niiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen eli hyte:n tehtävä on vastaava kuin kunnilla. Hyvinvointialueen on edistettävä asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä. Hyvinvointialueella on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy hyvinvointialueen muihin lakisääteisiin tehtäviin. Myös strategisen suunnittelun, päätösten vaikutusten arvioinnin sekä seurannan ja raportoinnin vastuut ovat samanlaiset.

Kunnan ja hyvinvointialueen on tehtävä yhteistyötä sekä tuettava toisaan asiantuntemuksellaan. Kulunutta valtuustokautta sävyttääkin Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen eli Pohteen aloittaminen ja sen kanssa käynnistetty yhteistyö hyte:n saralla. Käytännössä tämä on tarkoittanut yhdyspintatyötä. Yhdyspinnalla tarkoitetaan kahden tai useamman organisaation välistä toiminnallista yhteyttä tai liityntäpintaa, jossa korostuu yhdessä tekeminen. Kyseessä on toisin sanoen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistoiminnan yhteensovittaminen niin, että asukkaita palvellaan parhaalla mahdollisella tavalla yli organisaatioiden rajojen.

Hyvinvointialueen talouden tiukka tasapainottaminen sekä organisaatiomuutokset ovat korottaneet vaikeuskerrointa. Silti monessa asiassa on edistytty, ja valtuustokauden loppua kohden on päästy käsiksi myös käytännön työhön esimerkiksi tilojen yhteiskäytön, elintapaohjauksen ja erilaisten hankkeiden myötä. On ollut myös ilahduttavaa, että hyvinvointialueyhteistyön ohella kuntien välinen yhteistyö on kehittynyt ja tiivistynyt. Muilta oppimisen lisäksi yhdyspintatyön yhteydessä olemme saaneet tehdä tunnetuksi Pyhäjärven hyvinvointityön malleja esimerkkeinä muille kuntatoimijoille ja hyvinvointialueelle – Pyhäjärven kaupungillehan myönnettiin marraskuussa 2021 Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointiteko -tunnustus panostamisesta hyvinvointitalouteen.

Suunnitelmatyötä on jatkettu edelleen määrätietoisesti kuluneen valtuustokauden aikana. Marraskuussa 2023 hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön koordinoinnista vastaava hyvinvointilautakunta hyväksyi Pyhäjärven

kaupungin ehkäisevän päihdetyön suunnitelman. Sen on valmistellut ehkäisevän päihdetyön työryhmä. Ehkäisevä päihdetyö on osa hyte-työtä, ja kunnilla ja hyvinvointialueilla (sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa) on yhtäläiset ehkäisevän päihdetyön tehtävät. Pyhäjärven EPT-suunnitelmassa käsitellään tiiviisti keskeistä lainsäädäntöä, kuntien ja hyvinvointialueiden yhteisiä tehtäviä sekä valtakunnallista toimintaohjelmaa. Varsinainen painopiste on ehkäisevän päihdetyön rakenteissa Pyhäjärvellä, EPT-toiminnan kuvauksessa eri ikäkausina sekä keskeisimpien toimialojen ja yhteistyötahojen periaatteiden ja toiminnan määrittelyssä.

Joulukuussa 2024 hyvinvointilautakunta käsitteli ja hyväksyi Pyhäjärven kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintamallin päivityksen. Se sisältää periaatteet, jotka ovat sovellettavissa erilaisiin toimintoihin, tilanteisiin tai vaikkapa hankkeisiin, joiden keskiössä on hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen. Kyseessä ei siis ole yksittäisen toimintatavan, tapahtuman tai palvelun kuvaus, vaikka vuosina 2020–2021 laadittujen toimintamallien kuvauksia on hyödynnetty päivitystyössä. Hyte-malli ei ole pelkästään asiantilan kuvaus, vaan myös tavoite, johon arjen työskentelyä säännöllisesti peilataan. Tässä hyvinvointisuunnitelmassa esitetyt, painopisteitä yhdistävät periaatteet nojaavat hyte-malliin.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tunnus on ”Ikäystävällinen Pyhäjärvi”. Hyte-työssä tunnistetaan eri ikäryhmien ominaispiirteet ja erityisvaatimukset, mutta huomioidaan myös se, että moni asia yhdistää meitä kaikkia, kuten vaikkapa riittävän liikunnan ja terveellisen ravinnon tarve. ”Ikäystävällisessä Pyhäjärvessä” tiivistyy se elämäntilanteeseen kuuluva tosiasia, että lapsissa ja nuorissa tunnetusti on tulevaisuus, mutta myös vanheneminen on yhtä lailla osa meidän jokaisen tulevaisuuttamme – jos olemme onnekkaita. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintamallin neljä osa-aluetta ovat kokonaisvaltaisuus, tiedolla johtaminen, verkostomaisuus sekä yhdyspintaherkkyys.

Suunnitelmatyön ohella kulunutta valtuustokautta sävyttivät monenlaiset kuntakohtaiset, alueelliset ja valtakunnalliset kyselytutkimukset. Valtakunnallinen kouluterveyskysely toteutettiin vuosina 2021, 2023 ja 2025, alueellinen ZekkiPro-kysely tehtiin yhteistyössä kuntien, Pohteen ja Oulun Diakonia-ammattikorkeakoulun kanssa vuonna 2024. Kuntien ja Pohteen yhteinen minun arkeni ja elämäni -kysely toteutettiin niin ikään vuonna 2024. Alkuvuonna 2025 tehtiin puolestaan päihdetilannekysely Pohteen alueen kunnissa. Kyselyiden tuloksia käsiteltiin kouluilla, työryhmissä sekä hyte-työstä vastaavassa hyvinvointilautakunnassa. Tuloksista raportoidaan myös laajassa hyvinvointikertomuksessa, ja ne ovat osa tietopohjaa, jolle uuden valtuustokauden painopisteet rakentuvat.

Vuosille 2022 - 2025 asetetut painopisteet

Pyhäjärven kaupungin edellisessä laajassa hyvinvointikertomuksessa ja -suunnitelmassa vuosille 2022 - 2025 asetettiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi seuraavat painopisteet:

- Tukea myönteisille elintavoille ja terveystyöskentelylle
- Tukea digiosaamiseen
- Tukea mielenhyvinvointiin ja päihdehaittojen ehkäisyyn
- Luontoympäristö vahvistamassa kokonaisvaltaista hyvinvointia
- Taide ja kulttuuri vahvistamassa kokonaisvaltaista hyvinvointia
- Järjestöyhteistyö vahvistamassa kokonaisvaltaista hyvinvointia
- Osallisuus ja vaikuttaminen vahvistamassa kokonaisvaltaista hyvinvointia
- Ihmislähtöinen viestintä
- Aktiivinen yhteistyö hyvinvointialueen kanssa

Myönteisiä elintapoja ja terveystyöskentelyä on tuettu monin eri tavoin, esimerkiksi käynnistämällä maksuton liikunta- ja elintapaohjauspalvelu sekä tiivistämällä elintapaohjauksen yhteistyötä hyvinvointialue Pohteen kanssa. Kaupunkin elintapaohjaus on tarkoitettu kaikenikäisille. Myös ikäihmisille tarkoitettuja liikuntaryhmiä on perustettu lisää. Ikäihmisille tarkoitettu FINGER-toimintamalli on myös käynnistetty Pyhäjärvellä yhteistyössä Suomenselän Muisti ry:n ja Pohteen kanssa, ja sen keskiössä on elintapaohjauksen kohdistaminen muistisairausten riskiryhmään kuuluville ikäihmisille. Varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa elintapakasvatus on oleellinen osa toimintakausittaisia ja lukuvuosittaisia hyvinvointitoimintaa.

Digiosaamista on pyritty parantamaan järjestämällä muun muassa koulutus- ja infotukioita erityisesti ikäihmisille. Myös yhteiskatsomot liittyen vaikkapa hyvinvointialueen järjestämiin tilaisuuksiin ovat kuuluneet keinovalikoimaan. Kirjasto on järjestänyt vuoden 2025 alusta alkaen digituokioita. Tilaisuudet ovat kaikille avoimia, ja jokaisella kerralla käsitellään ennalta sovittua aihetta, minkä jälkeen on aikaa osallistujien kysymyksille ja digineuvonnalle. Digiosaamisen tuki on painopiste, johon on syytä tulevaisuudessa keskittyä entistä paremmin.

Mielenhyvinvoinnin edistämisen ja päihdehaittojen ehkäisyn painopisteen osalta päättynyttä valtuustokautta sävytti ehkäisevän päihdetyön ryhmän toiminnan vakiinnuttaminen sekä EPT-suunnitelmatyö. Ehkäisevän päihdetyön ryhmä on toteuttanut aktiivisesti niin sanottua valistustehtäväänsä monikanavaisesti eri ikäryhmille sidosryhmiensä kanssa. Toimintaa on myös kehitetty muun muassa päihdekyselyn tulosten perusteella. Mielenhyvinvoinnin edistämisen saralla on muun muassa osallistuttu valtakunnalliseen Mental Health Art Week -teemaviikkoon. Työhyvinvoinnin saralla erityistä huomiota on kiinnitetty henkilöstön työkuormaan, tehtävänkuvausten ajantasaisuuteen sekä esihenkilöiden osalta varajohtajajärjestelmän kehittämiseen.

Luontoympäristön merkitys kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille on näkynyt muun muassa Korhosenniemen luontopolun kunnostushankkeessa, joka toteutettiin yhdessä teknisten palveluiden sekä Pyhäjärven evankelisluterilaisen seurakunnan kanssa. Kulttuuripalvelut, kotoutumispalvelut, seurakunta ja 4H-yhdistys ovat myös kutsuneet useana vuonna kuntalaiset tekemään Korhosenniemeen ympäristöaidetta Elämän puu -teemalla. Lisäksi luonto- ja ympäristökasvatus sekä niiden hyvinvointivaikutusten tiedostaminen ovat osa perustoimintaa niin varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa kuin lukiossa. Teknisten palveluiden toteuttamat esteettömyyttä parantavat hankkeet ovat osa tätä painopistettä.

Aktiivinen järjestökenttä on yksi Pyhäjärven vahvuuksia. Jo olemassaolevien, hyviksi havaittujen toimintamallien ja käytäntöjen lisäksi päättäneen valtuustokauden aikana on aktiivisesti haettu uusia yhteistyön tapoja yhdistysten kanssa. Tällaisia ovat esimerkiksi matalankynnyksen kohtaamispaikkatoiminnan jatkon organisointi Pyhäjärven yhdessä MLL:n sekä seurakunnan kanssa. Tätä varten luotiin muun muassa uusi järjestöavustus. Myös yllä mainitun hyte-toimintamallin keskiössä on verkostomainen työskentely eri sidosryhmien kanssa. Järjestöt ovat korvaamattoman tärkeä osa hyvinvoinnin ja terveyden kokonaisvaltaista edistämistä Pyhäjärvellä.

Osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen on oleellinen osa jatkuvaa hyte-työtä. Pyhäjärven osallisuusohjelman ensimmäinen versio hyväksyttiin hyvinvointilautakunnassa kesällä 2022. Ohjelma on tarkoitus päivittää vuoden 2026 aikana. Osallistuva budjetointi otettiin käyttöön vuonna 2023. Vaikuttamista on kehitetty myös järjestöjen edustuksilla erilaisissa kaupungin työryhmissä, kuten perinnetoimikunnassa. Osallistamisessa onnistumista mitataan muun muassa kyseilyillä ja vastausmäärillä perusteella, palautteiden määrällä, äänestysprosentin, tilojen käyttöastein ja osallistujamääriä seuraamalla. Esimerkiksi varhaiskasvatuksessa vuosittaisen asiakastytyväisyysskyselyn perusteella huoltajien vaikuttamismahdollisuuksien kehittäminen koetaan alueeksi, jota on syytä painottaa edelleen. Myös TEA-viisarin tulokset osoittavat, että tähän on syytä satsata myös muissa palveluissa.

Professori Osmo Wiio totesi aikoinaan, että viestintä yleensä epäonnistuu, paitsi sattumalta. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä viestintä on erityisen tärkeää. Valtuustokauden aikana on panostettu erityisesti monikanavaisuuteen sekä kohderyhmien huomioimiseen. Viestinnän haasteellisuudesta saatiin hyvä esimerkki erään työpajan yhteydessä, kun palaute tapahtumailmoituksesta oli, että se oli ollut melkoisen "virkamiesmäinen" - näin siitä huolimatta, että ilmoitusta hiottiin erityisesti selkeyden ja ymmärrettävyyden näkökulmasta! Nuorten vaikuttajaryhmä on antanut osaltaan erinomaista palautetta viestinnästä nuorten näkökulmasta. Toisaalta esimerkiksi ehkäisevän päihdetyön kyselyiden yhteydessä on havaittu, että kaupungin EPT-työ on huomattu paremmin kuin alueellamme keskimäärin. Viestinnän merkitys on huomioitu Pyhäjärven hyte-mallissa sekä laajan hyvinvointisuunnitelman painopisteitä yhdistävänä periaatteena. Kulttuurituottaja toimii kaupungin viestintäkoordinaattorina, ja vuosina 2024 ja 2025 valmisteltu viestintäsuunnitelma on tulossa toimielinten käsittelyyn viimeistään vuoden 2026 alussa.

Yhteistyö hyvinvointialue Pohteen kanssa on korostunut kuluneen valtuustokauden hyte-työssä. Vuoden 2023 alussa kartoitettiin yhdessä sekä jo olemassaolevia työryhmiä sekä mahdollisten uusien ryhmien tarvetta. Samalla päästiin kartalle siitä, miten ja ketkä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä eri organisaatioissa tekevät. Vuoden 2024 puolivälin jälkeen rakenteita saatiin jo sille mallille, että myös konkreettista yhteistyötä yhdyspinnoilla on päästy tekemään. Yhdyspintatyötä on tehty monella tasolla: haettu ja saatu hankerahoitusta, kerätty tietoa hyvinvointialueen ja kuntien hyte-käytännöistä ja toimintavoista, harjoitettu edunvalvontaa, edistetty tilojen yhteiskäyttöä eri ryhmille, päihkäily vastuita sekä jalostettu johtamisrakenteita. Osin kyseessä on ollut aidosti uuden luominen, osin taas PPKY Selänteen aikana tehdyn hyvän työn herättäminen henkiin uudessa kontekstissa, kuten vaikkapa perhekeskustoiminnan kohdalla. Perustoiminnan lisäksi Pyhäjärven toimintamallia ja hyviä käytäntöjä on esitelty hyvinvointialueen ja kuntien edustajille valtuustokauden aikana.

Arvoisa lukija,

Nyt käsillä olevasta laajasta hyvinvointikertomuksesta löytyy edellä olevaa yleiskatsausta yksityiskohtaisempi kuvaus Pyhäjärven kaupungin ja sen sidosryhmien tekemästä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöstä vuosilta 2021 - 2025. Kertomus sisältää vuoden 2024 vuosiraportoinnin. Laajan hyvinvointikertomuksen

raportointi noudattaa Pyhäjärven kokonaisvaltaista hyte-mallia eli sitä, että lähtökohtaisesti kaikella kaupungin toiminnalla on vaikutusta asukkaiden ja yhteisöjen hyvinvointiin. Toisin sanoen laaja hyvinvointikertomus sisältää indikaattoritiedon ohella tiiviit sanalliset kuvaukset valtuustokauden ajalta. Kertomuksen jälkeen ovat vuorossa vuosien 2025 - 2029 painopisteet. Mielenkiintoisia hetkiä laajan hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman parissa!

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2021 - 2025

Pyhäjärven yleinen väestönkehitys vuosina 2021 - 2025 on toteutunut ennakoidun kaltaisena: syntyneiden määrä on laskenut, ikäluokkien koko on pienentynyt ja yli 64-vuotiaiden osuus väestöstä on kasvanut. Toisaalta maahanmuuttajataustaisten asukkaiden määrä on kasvanut, samoin lapsiperheiden prosentuaalinen osuus väestöstä.

Taloudellinen ja väestöllinen huoltosuhde ovat edelleen sekä Pohjois-Pohjanmaata että koko maata heikompia. Näin on myös työttömyysasteen kohdalla. Toimeentulotukea saavien 25 - 64 -vuotiaiden määrä on kääntynyt nousuun vuonna 2024. Pyhäjärven yleinen pienituloisuusaste on pysynyt tarkastelujaksolla suurin piirtein samana, ja se on alueen ja valtakunnan tasoa korkeammalla.

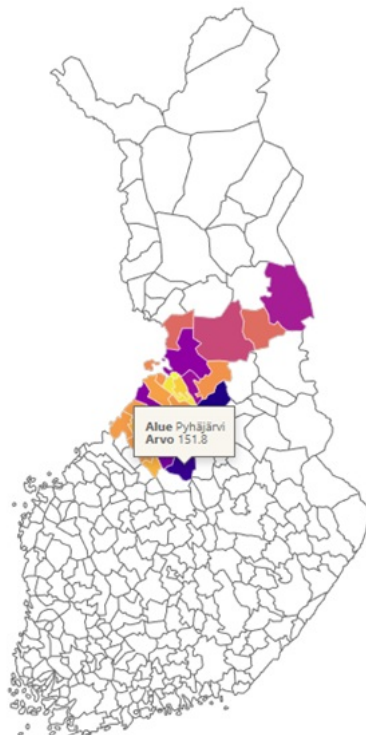
Huono-osaisuus Suomessa

Huono-osaisuus Suomessa -palvelu on Diakonia-ammattikorkeakoulun kehittämä ja ylläpitämä karttasivusto, joka tuottaa eriteltyä tietoa huono-osaisuudesta. Huono-osaisuutta määritellään inhimillisen, sosiaalisen ja taloudellisen ulottuvuuden kautta. Huono-osaisuusindikaattorit perustuvat Sotkanet-palvelusta löytyvään tilastotietoon. Tulokset tarjoavat vertailutietoa alueiden huono-osaisuustilanteesta. Jos jokin alue sijoittuu vertailussa kärkeen, tarkoittaa se muita alueita huonompaa tilannetta. Tuloksia tulkitessa pitää kuitenkin muistaa, että kyse on alueiden tilanteesta suhteessa muihin alueisiin eikä absoluuttisista arvoista. Lisäksi on huomioitava, että esimerkiksi jonkin alueet runsaat terveydenhuollon tai sosiaalipalveluiden käynnit voivat kertoa palvelujen tarpeen lisäksi myös niiden tarjonnasta tai palvelurakenteesta.

Huono-osaisuus yhteensä kuvastaa huono-osaisuuden kaikkia ulottuvuuksia. Muuttuja on muodostettu kolmen huono-osaisuusmuuttujan (inhimillinen, sosiaalinen ja taloudellinen) keskiarvosta. Pyhäjärven suhdeluku 151,8 on Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella toiseksi korkein luku.

Huono-osaisuus yhteensä (med.)

Aluetasolla Hyvinvointialueet, vuosi 2022

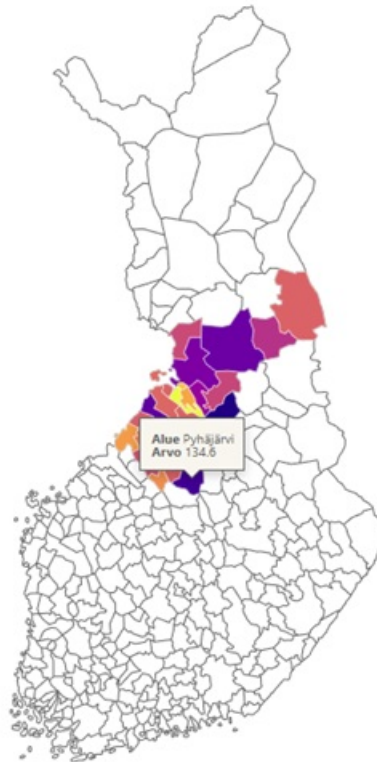

Inhimillisen huono-osaisuuden summamuuttuja kuvastaa huono-osaisuuden yksilöllistä ulottuvuutta. Summamuuttuja on muodostettu kuntatasolla kuuden osamuuttujan keskiarvosta: koulutuksen ulkopuolelle

jääneet 17–24-vuotiaat (med.), kunnan yleinen pienituloisuusaste (med.), nuorisotyöttömyys (med.), pitkäaikaistyöttömyys (med.), toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 18–24-vuotiaat (med.), toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat (med.). Muuttuja osoittaa, että Pyhäjärvellä on Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen muihin kuntiin verrattuna huomattavan paljon inhimillistä huono-osaisuutta. Inhimillisen huono-osaisuuden suhdeluku 134,6 on alueen toiseksi korkein.

Inhimillinen huono-osaisuus (med.)

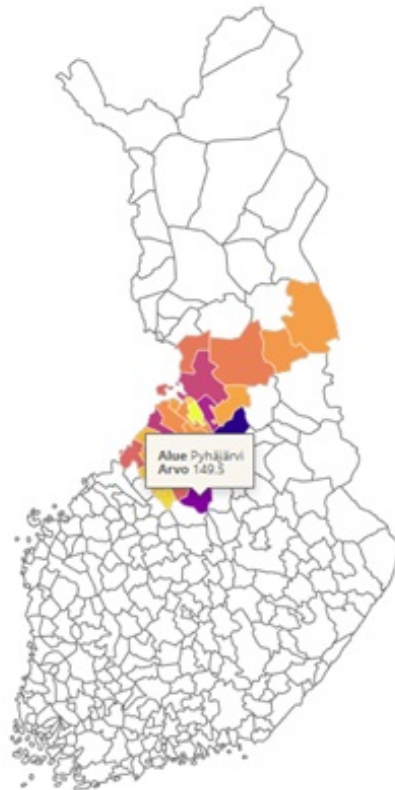
Aluetasolla Hyvinvointialueet, vuosi 2022

Huono-osaisuuden sosiaalisten seurausten summamuuttuja kuvastaa huono-osaisuuden vaikutuksia yhteisölle eli sosiaalista ulottuvuutta. Summamuuttuja on muodostettu kuntatasolla neljän osamuuttujan keskiarvosta: 0 - 17 -vuotiaat lapset, joista on tehty lastensuojeluilmoitus (med.), kodin ulkopuolelle sijoitetut 0 - 17 -vuotiaat (med.), päihteiden vaikutuksen alaisena tehdyistä rikoksista syylliseksi epäillyt (med.), poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset (med.). Pyhäjärvellä huono-osaisuuden sosiaalisten seurausten suhdeluku 149,5 on kolmanneksi korkein koko Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella.

Huono-osaisuuden sosiaaliset seuraukset (med.)

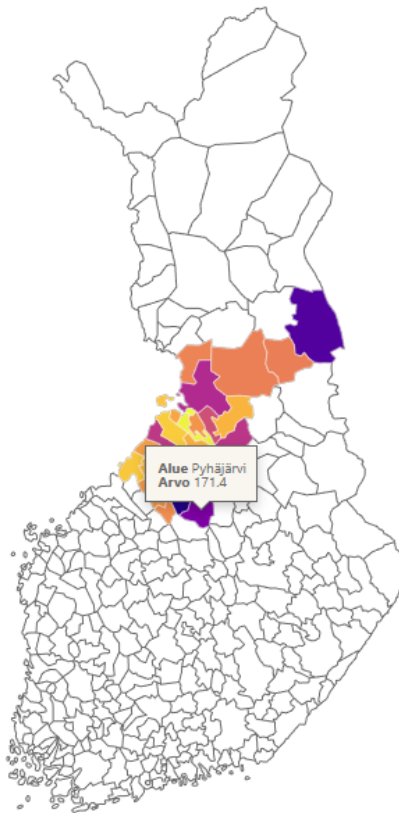
Aluetasolla Hyvinvointialueet, vuosi 2022

Huono-osaisuuden taloudellisten yhteyksien summamuuttuja kuvastaa huono-osaisuuden taloudellisia vaikutuksia kuntataloudelle, eli taloudellista ulottuvuutta. Summamuuttuja on muodostettu viiden osamuuttujan keskiarvosta: aikuisten mielenterveyden avohoitokäynnit (med.), kunnan osarahoittama työmarkkinatuki (med.), lastensuojelun laitospäivä- ja perhehoidon nettokäyttökustannukset (med.), päihteiden vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidetut potilaat (med.), täydentävä toimeentulotuki (med.). Pyhäjärven suhdeluku 171,4 on kolmanneksi korkein koko Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella. Suhdeluvun ollessa huomattavan korkea, voidaan todeta, että huono-osaisuudella on merkittäviä negatiivisia vaikutuksia Pyhäjärven kuntataloudelle.

Huono-osaisuuden taloudelliset yhteydet (med.)

Aluetasolla Hyvinvointialueet, vuosi 2022

Valopilkkuakin löytyy: esimerkiksi toimeentulotukea saavien 18 - 24 -vuotiaiden määrä on hieman laskenut. Myös pyhäjärvisien koulutustaso on noussut vähitellen vuosien 2021 - 2025 välisenä aikana. Ikäihmisten kohdalla positiivista on se, että kaatumisista ja putoamisista johtuneiden hoitojaksojen määrä on ollut laskussa jo muutaman vuoden ajan. Niitä on silti edelleen enemmän kuin Pohjois-Pohjanmaan tai koko maan tasoon suhteutettuna. Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneiden määrä on laskenut valtuustokauden aikana. Luku on matalampi kuin Pohteen alueella tai koko maassa.

Tyytyväisyys elämään on kasvanut, perustaidoissa parannusta

Kyselyiden perusteella valtaosa pyhäjärvisistä on tyytyväisiä elämäänsä. Minun arkeni ja elämäni -kyselyyn (yli 18-vuotiaille suunnattu MAE-kysely) vastanneista 84 prosenttia koki, että oma päivittäinen elämä on kokonaisuutena hyvä tai erittäin hyvä; isoa muutosta elämäänsä kaipasi ainoastaan 5,6 prosenttia. Tulokset ovat parantuneet edellisestä kerrasta (vuonna 2021). Vuoden 2025 kouluterveyskyselyn perusteella noin 75 vastanneista lapsista ja nuorista on tyytyväisiä elämäänsä, kasvua vuodesta 2023 on noin 9 prosenttiyksikköä.

Vuosien 2021 ja 2025 välillä alakoululaisten tyytyväisyys elämäänsä on laskenut hieman (89 -> 79), kun taas yläkoululaisten on noussut (69 -> 79). Lukiolaisten tyytyväisyys elämäänsä (63 %) on sekin nousussa vuoden 2023 notkahduksen jälkeen (55 %), vuoden 2021 lukuun (79 %) on kuitenkin vielä matkaa. Alakoululaisten tyytyväisyys on hieman matalampi kuin Pohjois-Pohjanmaalla ja Suomessa, yläkoululaisten tyytyväisyys elämäänsä puolestaan korkeammalla ja lukiolaisten vähän heikommalla tasolla kuin alueella ja koko maassa. Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus puolestaan on pudonnut 23 prosentista 10 prosenttiin. Arkisin vähintään 8 tuntia nukkuvien määrä on kasvanut 51 prosentista 67 prosenttiin. Koulunkäynnistä pitävien yläkoululaisten määrä on noussut 49 prosentista 63 prosenttiin, vastaavasti kouluinnostusta kokevien määrä on kasvanut 10 prosentista 33 prosenttiin.

Perustaitojen (lukeminen, laskeminen, kirjoittaminen) kohdalla kehitys on ollut viime vuosina valtaosin positiivista. Vaikeuksia kirjoittamista vaativissa tehtävissä koki yläkoululaisista 16 prosenttia, vuosien 2021 ja

2023 luvut olivat 25 ja 28. Lukiolaisten kohdalla luvut ovat vuonna 2025 24 prosenttia (vuosien 2021 ja 2023 luvut olivat 21 ja 33 prosenttia). Laskemisessa vaikeuksia oli yläkoululaisista 22 prosentilla (vuosina 2021 ja 2023 puolestaan 21 ja 24 prosentilla). Lukiolaisista näin koki 26 prosenttia (vuosina 2021 ja 2023 24 ja 33 prosenttia). Lukemista edellyttävissä tehtävissä vaikeuksia koki yläkoululaisista 21 prosenttia (vuonna 2021 16 prosenttia ja vuonna 2021 21 prosenttia). Lukiolaisilla vastaava luku oli 18 prosenttia (vuonna 2021 32 prosenttia ja vuonna 2023 31 prosenttia). Yleinen kehitystrendi tarkasteluajanjaksolla Pyhäjärven perustaitojen osalta on hyvä: siinä missä vuonna 2021 ja osin vuonna 2023 olemme olleet alueen ja valtakunnan tasoa vähän heikommalla tolalla, vuonna 2025 tilanne on kokonaisuutena Pohjois-Pohjanmaata ja koko maata hieman parempi.

Harrastamisen osalta Pyhäjärvellä pyyhkii hyvin. Alakoululaisista vähintään kerran viikossa jotain harrastavia on 88 prosenttia, yläkoululaista 79 prosenttia ja lukiolaisista 94 prosenttia. Alakoulun ja lukion luvut ovat alueen ja valtakunnan tasoa korkeammat, yläkoulun osalta ollaan niiden kanssa samalla tasolla. Korkeintaan yhden tunnin viikossa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajallaan harrastavien nuorten kohdalla Pyhäjärven kehitys on eriytynyt: yläkoululaisten kohdalla trendi on ollut positiivinen (vuonna 2021 = 36 prosenttia, vuonna 2025 = 23 prosenttia); lukiolaisten luku on pysynyt varsin korkealla (vuonna 2021 = 37 %, vuonna 2023 = 34 % ja vuonna 2025 = 38 %). Tarkasteluajanjaksolla yläkoululaisten luku on kehittynyt koko maan ja alueenkin tasoa paremmaksi, kun taas lukiolaisten kohdalla luku on selkeästi heikempi.

Internetin käytön lieveilmiöihin liittyen suunta on parempaan päin. Vuosien 2021 ja 2025 välillä itsensä hermostuneeksi nettiin pääsemättömyyden vuoksi tunteneiden summaindikaattorin mukaan tilanne on parantunut vuodesta 2023. Sellaisten lukiolaisten määrä, jotka ovat huomanneet olleensa netissä, vaikka ei olisi huvittanut, on noussut: vuonna 2025 heitä oli 47 prosenttia, vuonna 2021 heitä oli 37 prosenttia ja vuonna 2023 24 prosenttia. Ala- ja yläkoululaisten kohdalla vastaava luku on laskenut 5 prosenttiyksikköä tarkasteluajanjaksolla kummassakin ollen vuonna 2025 alakoulussa 25 ja yläkoulussa 33. Lukiolaiset myös kokevat ala- ja yläkoululaisia enemmän, että heidän pitäisi viettää aikaansa muutoin kuin netissä.

Alakoululaisten osalta tyytyväisyys koululounaan makuun ja laatuun on laskenut, kun taas yläkoululaisten kohdalla noussut vuosien 2023 ja 2025 välillä. Lukiolaisten suhteen tilanne on pysynyt samana. Yläkoululaisten ja lukiolaisten kohdalla on kuitenkin huolestuttavaa, että päivittäin koululounasta syövien määrä on laskenut. Toisaalta on huomioitava, että viimeisimpään (2025) kyselyyn vastattiin samaan ajankohtaan, kun keskuskoulun ruokala oli remontissa.

Opiskeluhuollon palvelujen ja avunsaannin osalta Pyhäjärven tulokset ovat muuta maata paremmat. Kuraattorille, koululääkärille, koulupsykologille ja kouluterveydenhoitajalle pääsee helposti ja palveluja myös käytetään. Tulokset ovat pysyneet hyvinä vuoden 2025 kyselyssä.

Fyysinen toimintakyky ja talous askarruttavat - arjen terveellisiä rutiineja vahvistettava

Huolenaiheitakin kuitenkin löytyy. Pyhäjärven kyselyiden tuloksista käy ilmi, että tytöillä menee huonommin kuin pojilla. Tytöt ovat vähemmän tyytyväisiä elämäänsä, kokevat enemmän sosiaalista ahdistuneisuutta, liikkuvat vähemmän, nukkuvat huonommin ja ovat tyytymättömämpiä itsetuntoonsa kuin pojat. Tytöt ovat myös huomanneet olevansa poikia enemmän internetissä, vaikka heitä ei huvittaisi olla. Tytöt näyttäisivät kärsivän sosiaalisen median ja netin käyttöön liittyvistä negatiivisista vaikutuksista ylipäätään enemmän kuin pojat.

Sosiaalista ahdistuneisuutta yläkoululaisista kokee 34 prosenttia, parannusta vuoteen 2023 on 5 prosenttiyksikköä. Lukiolaisista sosiaalista ahdistuneisuutta kokee 49 prosenttia, heikennystä vuoteen 2023 on peräti 16 prosenttiyksikköä. Lukiolaisten kohdalla luku on alueen ja koko maan tasoa selkeästi korkeampi, yläkoululaisten osalta hieman matalampi.

Koulukiusaaminen on nostanut päätään kaikissa vastaajaryhmissä valtuustokauden loppua kohden. Alakoulussa koulukiusaamiseen joko kiusattuna tai koulukiusaamiseen osallistuneiden prosentuaalinen määrä on kasvanut 24:stä 34:ään. Koulukiusaamisen kohteeksi vähintään kerran viikossa joutuneiden määrä puolestaan on noussut yhdestä prosentista seitsemään. Yläkoulussa vastaava kasvu on kolmesta prosentista kuuteen. Lukiolaisista kiusaamiseen osallistuneiden tai koulukiusattuina olleiden määrä on noussut 13 prosentista 21:een. Koulukiusaamisen indikaattoreiden osalta on ilahduttavaa, että Pyhäjärven tilanne on vuosittaisista muutoksista huolimatta pysynyt parempana kuin koko maan tai hyvinvointialueen tilanne koko ajanjaksolla.

Terveysteen, päihteisiin ja elintapoihin liittyen kehitys on ollut kahtalainen. Terveyttä edistävien elintapojen summaindikaattori osoittaa laskua alakoululaisten kohdalla: vuoden 2021 35 prosentista 23 prosenttiin vuonna

2025. Yläkoululaisten kohdalla luku on kasvanut hieman 18 prosenttiin. Alakoululaisten kohdalla terveytensä huonoksi tai keskinkertaiseksi kokevien määrä on pysynyt varsin matalalla (8 %), yläkoululaisten taas kohdalla laskenut vuoden 2021 luvusta 33 vuoden 2025 16 prosenttiin. Lukiolaisten kohdalla luku on noussut 37 prosenttiin aikaisemmista määristä (26 ja 21 prosenttia).

Move!-testit osoittavat, että pyhäjärvisien lasten ja nuorten liikkumiseen tulee panostaa jatkossa. Move! on perusopetusikäisten fyysisen toimintakyvyn mittaus- ja palautejärjestelmä, jonka tavoitteena on seurata ja tukea oppilaiden fyysistä toimintakykyä. Move!-tulosten perusteella Pyhäjärvellä viidesluokkalaisista noin 60 prosentilla fyysinen toimintakyky on mahdollisesti terveyttä ja hyvinvointia kuluttavalla tai haittaavalla tasolla. Kahdeksaluokkalaisilla vastaava prosentti on 50. Edellisinä vuosina tulokset ovat olleet vastaavalla tasolla, vaikka on huomioitava, että ikäluokkien välillä voi olla runsaastikin vaihtelua. Pyhäjärven tulokset ovat alueen ja valtakunnan tasoa heikommalla.

Alkoholia käyttämättömien lukiolaisten määrä on noussut 58 prosenttiin, mikä on koko maata ja Pohjois-Pohjanmaata enemmän. Yläkoululaisten luku on 71 prosenttia, mikä on sama kuin valtakunnan taso ja hieman pienempi kuin alueemme keskiarvo. Nuorten kohdalla alkoholia käytetäänkin niin Pyhäjärvellä, Suomessa kuin Pohjois-Pohjanmaalla vähemmän kuin esimerkiksi nikotiinipusseja ja sähkösavukkeita. Vuosien 2021 ja 2025 välillä energijuomaa juovien yläkoululaisten määrä (3 % -> 8 %) ja lukiolaisten määrä (15 % -> 16 %) on kasvanut hieman.

Vuoden 2025 kouluterveyskyselyn mukaan vain puolet 4. ja 5.-luokkalaisista harjaa hampaansa vähintään kaksi kertaa päivässä, 8. ja 9.-luokkalaisista 57 prosenttia. Lukiolaisista kuitenkin noin kaksi kolmasosaa harjaa hampaansa kahdesti päivässä. Kaikista vastaajista vain hieman yli 60 prosenttia syö aamupalaa jokaisena arki-aamuna. Hampaiden harjaamisen osalta kehitys on niin alakoulussa, yläkoulussa kuin lukiossa ollut parempaan suuntaan, mutta edelleen pyhäjärviset harjaavat hampaansa vähemmän säännöllisesti kuin pohjoispohjanmaalaiset tai suomalaiset ikätoverinsa. Hampaidenharjaus ja ylipäätään hyvä suun hygienia lapsesta lähtien ovat äärimmäisen tärkeitä, koska puutteellinen suun terveys on kytköksissä sydän- ja aivoinfarktin riskiin kohoamiseen vähitellen.

Päihdetilannekyselyn vastauksissa tuotiin esille, että Pyhäjärvellä käytetään päihteitä liikaa ja että alaikäisten päihteidenkäyttöön tulisi puuttua nykyistä enemmän. Samalla toivottiin enemmän päihdevalistusta nuorille sekä heidän vanhemmilleen. Pyhäjärvisien nuorten alkoholinkäyttö on ollut viime vuosina laskussa, mutta erityisesti yläkouluikäisillä muiden huumausaineiden kokeilut ovat hienoisessa nousussa. Panostaminen arjen terveellisiin rutiineihin ja elintapoihin sekä muuhun ehkäisevään päihdetyöhön onkin tulevaisuudessa entistä tarpeellisempaa.

Huoli taloudellisesta tilanteesta yhdistää pyhäjärvisiä. Esimerkiksi MAE-kyselyn vastaajat arvioivat suurimmaksi huolenaiheekseen rahan riittävyyden arkeen ja peruselämään, rakennetun ympäristön, työelämän ja valmiuden työelämään sekä avun ja palvelujen saannin silloin kun niitä tarvitsee. Huoli perheen taloudellisesta tilanteesta näkyy myös yläkoululaisten ja lukiolaisten kouluterveyskyselyn vastauksissa. Indikaattoreiden perusteella lasten pienituloisuusaste sekä toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden määrä ovat kääntyneet nousuun. Rahahuolet ovat myös valtakunnallinen ja alueellinen trendi, joka on vahvistunut viime vuosina. Varttuneemman väen huoli avun ja palvelujen saannista puolestaan liittyy olennaisesti hyvinvointialueiden tiukkaan säästökuuriin.

Valtakunnallisessa katsannossa on merkittävää, että stressi taloudellisesta tilanteesta on alueellisesti eriytynyt: lapset ja nuoret muualla kuin Etelä-Suomessa ja Helsingissä kokevat useammin perheen taloudellisen tilanteen olevan kohtalainen tai sitä huonompi. Pyhäjärven tulokset ovat olleet valtakunnan ja alueen tasoa jonkin verran heikommalla vuodesta 2015 lähtien. Pyhäjärviset lapset ja nuoret toisin sanoen kokevat taloudellisen tilanteen huonommaksi kuin suomalaiset ikätoverinsa. Yläkoululaisilla vuosien 2021, 2023 ja 2025 kyselyiden keskiarvo oli 34,6 % Pyhäjärvellä, Pohjois-Pohjanmaalla 28,3 % ja koko maassa 27,3 %, lukiolaisilla Pyhäjärvellä puolestaan 38 %, Pohjois-Pohjanmaalla 29 % ja koko Suomessa 28,3 %.

Toimeentulo ja hyvinvointi liittyvät toisiinsa monin eri tavoin muodostaen niin sanotun viheliäisen ongelman, joka on ylisukupolvinen. Köyhyys on kytköksissä koulukiusaamiseen ja yksinäisyyteen. Köyhien perheiden lapset myös menestyvät koulussa muita heikommalla, mikä puolestaan voi johtaa toimeentulon haasteisiin myös aikuisiällä, koska koulutustaso ja ansiotaso ovat vahvasti yhteydessä toisiinsa. Korkeakoulututkinnon suorittaneet ansaitsevat keskimäärin huomattavasti enemmän kuin perusasteen koulutuksen suorittaneet. Korkeampi koulutus ja tulotaso puolestaan yleensä korreloivat paremman terveyden ja hyvinvoinnin kanssa. Heikompi työkyky altistaa aikaisemmalle työkyvyttömyyseläkkeelle ja eläkeiälle, mitkä vaikuttavat eläkekertymään, sillä nykyisissä eläkemalleissa viimeisien työvuosien ansioita painotetaan enemmän kuin varhaisia tuloja. Tällä puolestaan voi olla kytkös eläkeiän köyhyyteen.

Kouluterveyskyselyn tulosten (osa) vertailutaulukot ovat alla, muiden kyselyiden tuloksia on käsitelty tarkemmin omissa alaluvuissaan. Linkki kouluterveyskyselyn kokonaistuloksiin löytyy luvusta 6.

Kouluterveyskyselyn tuloksia 4–5-luokkalaiset % vastaajista	Alue	2021	2023	2025
Pitää koulunkäynnistä	Pyhäjärvi	87,7	76,4	55
	Pohjois-Pohjanmaa	77,9	72,8	69
	Koko maa	77,2	73,0	70
Liikkuu vähintään tunnin päivässä	Pyhäjärvi	50,5	38,1	30
	Pohjois-Pohjanmaa	47,0	46,1	46
	Koko maa	42,8	43,0	44
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä	Pyhäjärvi	89,4	83,0	79
	Pohjois-Pohjanmaa	86,4	86,6	85
	Koko maa	85,1	85,1	85
Tuntenut olonsa hermostuneeksi, kun ei ole päässyt nettiin	Pyhäjärvi	11,4	23,6	14
	Pohjois-Pohjanmaa	13,6	15,0	11
	Koko maa	15,9	16,3	13
Käyttänyt tupakkaa, sähkötupakkaa, nuuskaa tai nikotiinipusseja vähintään kerran	Pyhäjärvi	0,9	5,7	5
	Pohjois-Pohjanmaa	3,6	5,2	5
	Koko maa	3,5	5,5	5
Ei ole maistanut alkoholia	Pyhäjärvi	83	72	82
	Pohjois-Pohjanmaa	83	81	86
	Koko maa	76	75	81
Ei syö aamupalaa joka arkiamu	Pyhäjärvi	35,6	28,6	34
	Pohjois-Pohjanmaa	26,9	29,7	27
	Koko maa	27,3	29,7	29
Koululounas on maultaan hyvää	Pyhäjärvi	-	67	49
	Pohjois-Pohjanmaa	-	57	54
	Koko maa	-	57	54
Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä	Pyhäjärvi	46,2	57,1	50
	Pohjois-Pohjanmaa	35,3	35,0	30
	Koko maa	30,2	29,8	26
Kokee nukkuvansa tarpeeksi	Pyhäjärvi	86	81	84
	Pohjois-Pohjanmaa	83	84	87
	Koko maa	81	83	86
Harrastaa jotakin vähintään yhtenä päivänä viikossa *vuonna 2025 kysymys muodossa: harrastaa jotakin ainakin kerran viikossa	Pyhäjärvi	87,6	87,7	88
	Pohjois-Pohjanmaa	87,5	89,1	84
	Koko maa	86,3	88,8	85
Ei ole kiusattu koulussa lainkaan lukuvuoden aikana	Pyhäjärvi	76,2	84,0	74
	Pohjois-Pohjanmaa	67,2	65,0	67
	Koko maa	64,3	63,1	66
Kokenut vanhempien tai muiden huolta pitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana	Pyhäjärvi	6,7	16,0	8
	Pohjois-Pohjanmaa	15,7	15,6	12
	Koko maa	15,1	15,8	12

Kouluterveyskyselyn tuloksia 8–9-luokkalaiset % vastaajista	Alue	2021	2023	2025
Pitää koulunkäynnistä	Pyhäjärvi	59,3	49,1	63
	Pohjois-Pohjanmaa	57,1	48,7	49
	Koko maa	58,0	51,8	51
Liikkuu vähintään tunnin päivässä	Pyhäjärvi	28,9	24,6	30
	Pohjois-Pohjanmaa	24,3	24,0	26
	Koko maa	24,3	25,4	28
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä	Pyhäjärvi	68,8	60,9	79
	Pohjois-Pohjanmaa	69,4	65,6	68
	Koko maa	68,2	65,7	68
Luottaa saavansa apua, kun tarvitsee	Pyhäjärvi	-	-	70
	Pohjois-Pohjanmaa	-	-	61
	Koko maa	-	-	58
Tuntenut olonsa hermostuneeksi, kun ei ole päässyt nettiin	Pyhäjärvi	20,6	22,4	19
	Pohjois-Pohjanmaa	16,1	17,9	16
	Koko maa	18,6	19,6	18
Käyttänyt tupakkaa, sähkötupakkaa, nuuskaa tai nikotiinipusseja vähintään kerran	Pyhäjärvi	36	44	45
	Pohjois-Pohjanmaa	38	41	41
	Koko maa	36	39	38
Kokeillut kannabista ainakin kerran	Pyhäjärvi	7	1	4
	Pohjois-Pohjanmaa	5	5	4
	Koko maa	8	8	6
Ei käytä alkoholia	Pyhäjärvi	62	66	71
	Pohjois-Pohjanmaa	70	72	76
	Koko maa	65	68	71
Ei syö aamupalaa joka arkiamu	Pyhäjärvi	46,5	40,6	45
	Pohjois-Pohjanmaa	38,1	40,4	42
	Koko maa	41,8	42,1	45
Ei syö koululounasta päivittäin	Pyhäjärvi	32	31	46
	Pohjois-Pohjanmaa	31	36	40
	Koko maa	34	38	44
Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä	Pyhäjärvi	54,5	55,1	43
	Pohjois-Pohjanmaa	38,5	36,0	32
	Koko maa	38,4	36,0	32
Nukkuu arkisin vähintään 8 tuntia	Pyhäjärvi	71	51	67
	Pohjois-Pohjanmaa	62	63	62
	Koko maa	60	64	62
Harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa *2025 kysymys muodossa harrastaa jotakin ainakin kerran viikossa	Pyhäjärvi	93,8	100	*79
	Pohjois-Pohjanmaa	96,9	96,0	*81
	Koko maa	95,8	95,2	*80
Ei ole kiusattu koulussa lainkaan lukuvuoden aikana	Pyhäjärvi	65,7	78,3	76
	Pohjois-Pohjanmaa	76,2	74,0	75
	Koko maa	75,2	71,4	74
Perheen koettu taloudellinen tilanne kohtalainen tai sitä huonompi	Pyhäjärvi	29,5	42,0	33
	Pohjois-Pohjanmaa	26,1	32,0	27
	Koko maa	25,8	30,3	26

Kouluterveyskyselyn tuloksia lukio % vastaajista	Alue	2021	2023	2025
Pitää koulunkäynnistä	Pyhäjärvi	46	21	47
	Pohjois-Pohjanmaa	67	60	59
	Koko maa	66	62	63
Liikkuu vähintään tunnin päivässä	Pyhäjärvi	13	21	13
	Pohjois-Pohjanmaa	17	17	16
	Koko maa	18	19	20
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä	Pyhäjärvi	79	55	63
	Pohjois-Pohjanmaa	69	66	69
	Koko maa	68	67	71
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus	Pyhäjärvi	16	13	31
	Pohjois-Pohjanmaa	20	20	21
	Koko maa	22	21	21
Tuntenut olonsa hermostuneeksi, kun ei ole päässyt nettiin	Pyhäjärvi	-	16	16
	Pohjois-Pohjanmaa	13	14	16
	Koko maa	14	16	16
Käyttänyt tupakkaa, sähkötupakkaa, nuuskaa tai nikotiinipusseja vähintään kerran	Pyhäjärvi	25	61	49
	Pohjois-Pohjanmaa	45	46	48
	Koko maa	43	43	45
Kokeillut kannabista ainakin kerran	Pyhäjärvi	-	-	-
	Pohjois-Pohjanmaa	7	8	5
	Koko maa	12	11	9
Ei käytä alkoholia	Pyhäjärvi	53	31	58
	Pohjois-Pohjanmaa	51	51	55
	Koko maa	40	42	44
Ei syö aamupalaa joka arkiamu	Pyhäjärvi	26	44	39
	Pohjois-Pohjanmaa	32	32	37
	Koko maa	35	37	40
Ei syö koululounasta päivittäin	Pyhäjärvi	18	28	42
	Pohjois-Pohjanmaa	26	28	32
	Koko maa	30	31	36
Harjaa hampaansa ainakin kahdesti päivässä	Pyhäjärvi	39	44	66
	Pohjois-Pohjanmaa	69	74	78
	Koko maa	69	74	79
Nukkuu arkisin vähintään 8 tuntia	Pyhäjärvi	63	55	61
	Pohjois-Pohjanmaa	53	57	55
	Koko maa	52	57	55
Harrastaa jotakin ainakin kerran viikossa	Pyhäjärvi	-	-	94
	Pohjois-Pohjanmaa	-	-	88
	Koko maa	-	-	87
Ei ole kiusattu koulussa lainkaan lukukauden aikana	Pyhäjärvi	87	87	87
	Pohjois-Pohjanmaa	91	93	93
	Koko maa	92	91	92
Perheen koettu taloudellinen tilanne kohtalainen tai sitä huonompi	Pyhäjärvi	39	32	43
	Pohjois-Pohjanmaa	29	32	27
	Koko maa	28	31	26

1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

HYTE-kerroin

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen keskeinen mittari on HYTE-kerroin. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. HYTE-kerroin muodostuu prosessi- ja tulosindikaattoreista. Hyvinvointialueilla on vastaava kannustin. Osa kuntien ja hyvinvointialueiden indikaattoreista on yhteisiä.

Tulosindikaattorit (5 kpl) mittaavat muutosta väestön hyvinvoinnissa ja terveydessä. Tulosindikaattorit on valittu näiden periaatteiden mukaan: kunta voi omalla toiminnallaan vaikuttaa indikaattoreihin, eri ikäryhmät ovat edustettuina ja jotta kunnan väestörakenne, sairastavuus tai työttömyystilanne ei vaikuttaisi tulokseen, mitataan tulosindikaattoreissa lähtökohtaisesti muutosta. Tavoite on, että kunnat olisivat mahdollisimman paljon samalla viivalla ja niillä on mahdollisuus saada todettavia, hyviä muutoksia näissä asioissa aikaan.

Toimintaa kuvaavat prosessi-indikaattorit (15 kpl) mittaavat nykytilannetta. Niillä haetaan vastausta kysymykseen "Minkälaista kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työ on". Toimintaa kuvaavien indikaattoreiden määrä on kohtalaisen suuri, jotta toimintaa voidaan arvioida mahdollisimman laajasti. Prosessi-indikaattorit mittaavat laajasti tekemisiä aina johtamisesta, seurannasta ja arvioinnista, resursseista ja kuntalaisten osallisuuden edistämisestä käytännön tekemisiin. Tärkeää on myös työn pitkäjänteisyys ja suunnitelmallisuus.

Hyte-kerroin arvioidaan asteikolla 0-100. Prosessi-indikaattoreista suurin osa pisteytetään siten, että vastauksella ”Kyllä” kunta saa 100 pistettä ja vastauksella ”Ei” kunta saa nolla pistettä. Mikäli indikaattorin tietoa ei ole saatavilla, saa indikaattorista nolla pistettä. Tulosindikaattoreiden osalta laskennassa etsitään indikaattorikohtaisesti kaikkien kuntien pienin erotus ja suurin erotus. Suurin erotus kuvaa parasta positiivista kehitystä. Kuntakohtaiset pistemäärät skaalataan edellä mainittujen minimien ja maksimien avulla. Suurimmasta erotuksesta tulee arvo, jolla tulosindikaattorista saa sata pistettä ja pienimmästä erotuksesta arvo, jolla tulosindikaattorista saa nolla pistettä. Indikaattoreille on määritelty myös tavoitetasot, joiden saavuttamisesta kunta saa automaattisesti 100 pistettä.

Pyhäjärven kaupungin saama hyte-kerroin on siis suhteellinen väkiluvun muutoksiin ja koko maan hyte-kertoimen tulokseen. Lisäksi hyte-kertoimen kautta jaettava summa voi vaihdella vuosittain. Näin ollen Pyhäjärven hyte-kertoimeen vaikuttavissa indikaattoreissa ja pisteissä tapahtuneet muutokset eivät välttämättä näy suoraan saadun rahoituksen kehityksessä. Hyte-kertoimen tulos kuitenkin mahdollistaa hyte-työn vertailun eri kuntien välillä ja ohjaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä kansallisen standardin mukaiseen suuntaan.

Kuten indikaattoriosasta käy ilmi, Pyhäjärven HYTE-kerroin on vaihdellut valtuustokauden aikana jonkin verran. Pyhäjärvellä prosessi-indikaattoreiden keskiarvo on pysynyt varsin korkealla, samoin asukaskohtainen euromäärä. Tulosindikaattoreiden keskiarvo sen sijaan on laskenut. Tämä johtuu muun muassa työkyvyttömyyseläkkeen saajien sekä koulutuksen ulkopuolelle jääneiden määrän kehitykseen viime vuosina. Tarkempia tietoja löytyy indikaattoreista. Pyhäjärven HYTE-kertoimen perusteella maksettava yleiskatteellinen valtionosuus oli noin 91 500 euroa vuonna 2024, vuonna 2023 puolestaan 102 700 euroa, vuonna 2022 noin 96 000 euroa ja vuonna 2021 noin 101 000 euroa. Vuoden 2024 lukujen valossa Pyhäjärvi sijoittuu hyvin alueellisessa ja valtakunnallisessa vertailussa:

- HYTE-kerroin / Pyhäjärvi 62 / PP 57,8 / koko maa 59,6
- HYTE-kerroin euroa asukas / Pyhäjärvi 19,2 / PP 18,0 / koko maa 18,5
- HYTE-kertoimen prosessi-indikaattoreiden keskiarvo / Pyhäjärvi 87 / PP 70,1 / koko maa 71,2
- HYTE-kertoimen tulosindikaattoreiden keskiarvo / Pyhäjärvi 37 / PP 45,8 / koko maa 48,1

TEA-viisari

TEA-viisari tuo esille kunnan toimintaa kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Palvelu tukee kuntien ja alueiden terveydenedistämistyön suunnittelua ja johtamista. Terveydenedistämisaktiivisuuden (TEA) ulottuvuudet kuvaavat toimintaa eri näkökulmista. Tiedot perustuvat Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) toteuttamaan tiedonkeruuseen, jossa selvitetään kuntien edellytyksiä, toimenpiteitä ja resursseja. Tällä hetkellä kuntien terveydenedistämisaktiivisuutta voi vertailla seitsemällä toimialalla: kuntajohto, perusterveydenhuolto, liikunta, kulttuuri, lukiokoulutus, ammatillinen koulutus ja peruskoulu, josta mukana myös koulukohtaisia tietoja tähän luvan antaneista kouluista. Kunkin toimialan tiedot päivittyvät joka toinen vuosi.

Kuten alla olevasta taulukosta näkyy, Pyhäjärven TEA-viisareiden yhteistulokset ovat pysyneet valtuustokauden aikana hyvällä tasolla pienin vaihteluin. Pisteiden lasku kuntajohdon ja lukiokoulutuksen pisteissä johtuu pääosin osallisuuteen ja vaikutusmahdollisuuksiin liittyvistä tuloksista. Näitä on syytä petrata tulevan valtuustokauden aikana.

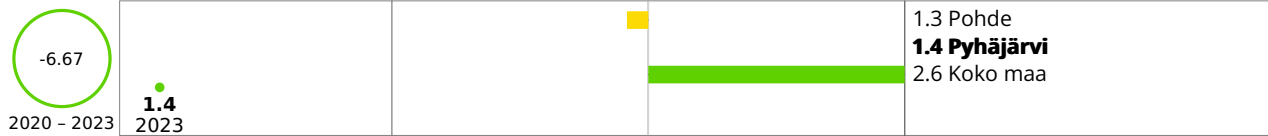
Pisteet	2025	2024	2023	2022	2021
Kaikki sektorit	73	74	77	75	75
Kuntajohto	71	..	83	..	77
Perusopetus	..	..	72	..	75
Lukiokoulutus	..	50	..	68	..
Ammatillinen koulutus	..	..	..	..	..
Liikunta	..	85	..	84	..
Hyvinvointialueet	..	..	..	..	..
Kulttuuri	87	..	80	..	71

Myös maakunnan ja koko maan vertailussa Pyhäjärvi pärjää hyvin:

Pisteet	Pyhäjärvi	Pohjois-Pohjanmaan maakunta	Koko maa
Kaikki sektorit	73	73	72
Kuntajohto	71	83	85
Perusopetus	72	63	64
Lukiokoulutus	50	66	69
Ammatillinen koulutus	..	66	66
Liikunta	85	75	69
Hyvinvointialueet	..	51	59
Kulttuuri	87	84	77

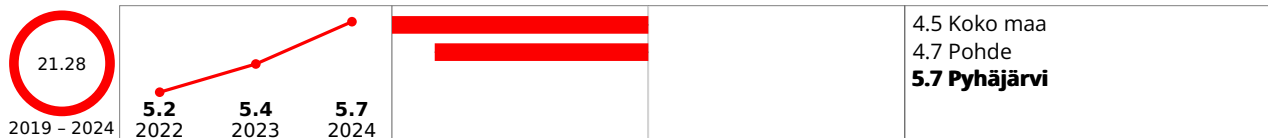
TALOUS, HYTE-KERROIN JA ELINVOIMA**Talous****Tulot**

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä

Indikaattori ilmaisee kalenterivuoden aikana toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden lapsiperheiden osuuden koko väestön lapsiperheistä. Lapsiperhe on perhe, jossa huoltajia on joko yksi tai kaksi ja ainakin yksi lapsista on alaikäinen (alle 18-vuotias).

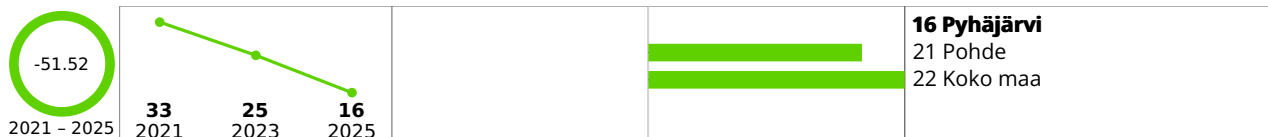
Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15 - 64-vuotiaista

Indikaattori ilmaisee vaikeasti työllistyvien osuuden (%) 15 - 64-vuotiaasta väestöstä. Vaikeasti työllistetyt on suhteutettu vastaavanikäiseen väestöön, koska tässä ryhmässä on mukana myös henkilöitä, jotka eivät kuulu työvoimaan. Vaikeasti työllistyvien ryhmään luetaan pitkäaikaistyöttömät, rinnasteiset pitkäaikaistyöttömät, palveluilta työttömäksi jääneet ja palveluilta palveluille siirtyneet. Sama henkilö voi kuulua vain yhteen vaikeasti työllistyvien ryhmään kerrallaan, koska ryhmät ovat toisensa poissulkevia ja tiedot ovat poikkileikkaustietoja kunkin kuukauden viimeiseltä arkipäivältä.

HYTE-kerroin

Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori

Indikaattori ilmaisee kahden viimeisimmän mittauksen välillä tapahtuneen muutoksen terveydentilansa keskinkertaiseksi, melko huonoksi tai huonoksi kokevien peruskoulun 8.- ja 9.-luokkalaisten prosenttiosuudessa kysymykseen vastanneista ko. ikäluokassa. Jokaisen tulosindikaattorin kohdalla kaikkien kuntien suurimmasta erotuksesta tulee arvo, jolla tulosindikaattorista saa sata pistettä ja kaikkien kuntien pienimmästä erotuksesta arvo, jolla tulosindikaattorista saa nolla pistettä. Loput pistemäärät nollan ja sadan pisteen välillä määräytyvät sen mukaan, mihin kohtaan erotusten vaihteluväliä kunnan erotus osuu. Jos osuus on 5 prosenttia tai alle, muutosta ei enää edellytetä, vaan kunta saa tästä indikaattorista 100 pistettä. Tämä on yksi hyte-kertoimen tulosindikaattoreista.

Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista

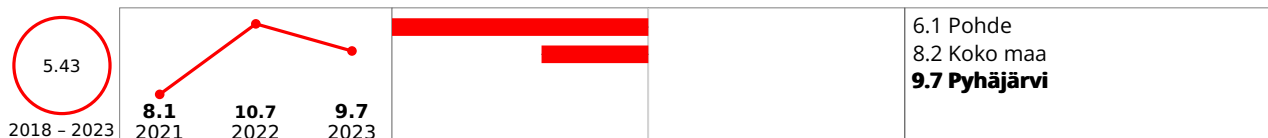

Ylipaino, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori

Indikaattori ilmaisee kahden viimeisimmän mittauksen välillä tapahtuneen muutoksen painoindeksiin perustuen ylipainoisten peruskoulun 8.- ja 9.-luokkalaisten prosenttiosuudessa kysymykseen vastanneista ko. ikäluokassa. Jokaisen tulosindikaattorin kohdalla kaikkien kuntien suurimmasta erotuksesta tulee arvo, jolla tulosindikaattorista saa sata pistettä ja kaikkien kuntien pienimmästä erotuksesta arvo, jolla tulosindikaattorista saa nolla pistettä. Loput pistemäärät nollan ja sadan pisteen välillä määräytyvät sen mukaan, mihin kohtaan erotusten vaihteluväliä kunnan erotus osuu.

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

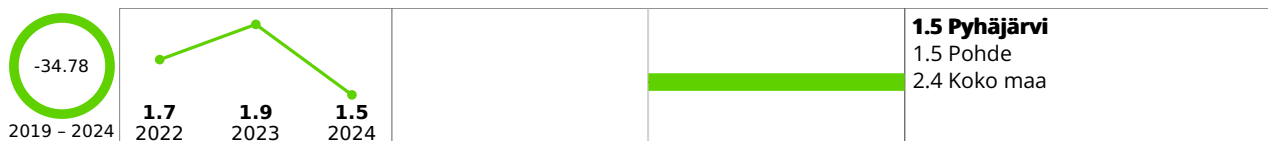

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori

Indikaattori ilmaisee kahden viimeisimmän mittauksen välillä tapahtuneen muutoksen koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17 - 24-vuotiaiden prosenttiosuudessa vastaavanikäisestä väestöstä. Jokaisen tulosindikaattorin kohdalla kaikkien kuntien suurimmasta erotuksesta tulee arvo, jolla tulosindikaattorista saa sata pistettä ja kaikkien kuntien pienimmästä erotuksesta arvo, jolla tulosindikaattorista saa nolla pistettä. Loput pistemäärät nollan ja sadan pisteen välillä määräytyvät sen mukaan, mihin kohtaan erotusten vaihteluväliä kunnan erotus osuu. Tämä on yksi hyte-kertoimen tulosindikaattoreista.

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

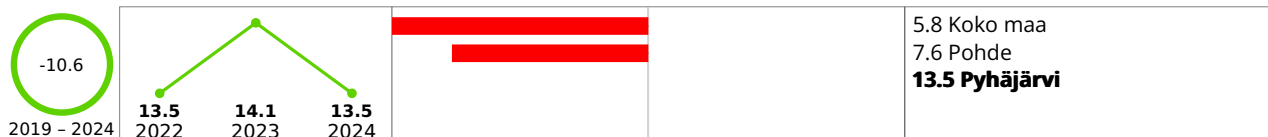

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori

Indikaattori ilmaisee kahden viimeisimmän mittauksen välillä tapahtuneen muutoksen toimeentulotukea saaneissa kotitalouksissa asuvien 25 - 64-vuotiaiden (viitehenkilö ja puoliso) pitkäaikaisasiakkaiden prosenttiosuudessa vastaavanikäisestä väestöstä kalenterivuoden aikana. Jokaisen tulosindikaattorin kohdalla kaikkien kuntien suurimmasta erotuksesta tulee arvo, jolla tulosindikaattorista saa sata pistettä ja kaikkien kuntien pienimmästä erotuksesta arvo, jolla tulosindikaattorista saa nolla pistettä. Loput pistemäärät nollan ja sadan pisteen välillä määräytyvät sen mukaan, mihin kohtaan erotusten vaihteluväliä kunnan erotus osuu. Jos osuus on 0,5 prosenttia tai alle, muutosta ei enää edellytetä, vaan kunta saa tästä indikaattorista 100 pistettä. Tämä on yksi hyte-kertoimen tulosindikaattoreista.

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

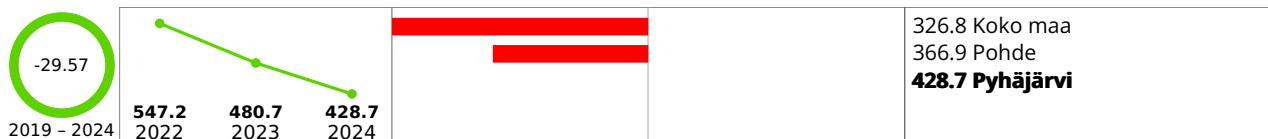

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori

Indikaattori ilmaisee kahden viimeisimmän mittauksen välillä tapahtuneen muutoksen työkyvyttömyyseläkettä vuoden lopussa saaneiden 25 - 64-vuotiaiden prosentiosuudessa vastaavanikäisestä väestöstä. Jokaisen tulosindikaattorin kohdalla kaikkien kuntien suurimmasta erotuksesta tulee arvo, jolla tulosindikaattorista saa sata pistettä ja kaikkien kuntien pienimmästä erotuksesta arvo, jolla tulosindikaattorista saa nolla pistettä. Loput pistemäärät nollan ja sadan pisteen välillä määräytyvät sen mukaan, mihin kohtaan erotusten vaihteluväliä kunnan erotus osuu. Jos osuus on 5 prosenttia tai alle, muutosta ei enää edellytetä, vaan kunta saa tästä indikaattorista 100 pistettä. Tämä on yksi hyte-kertoimen tulosindikaattoreista.

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä

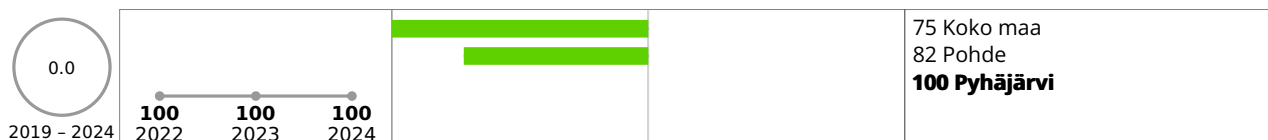

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä, skaalattu HYTE-indikaattori

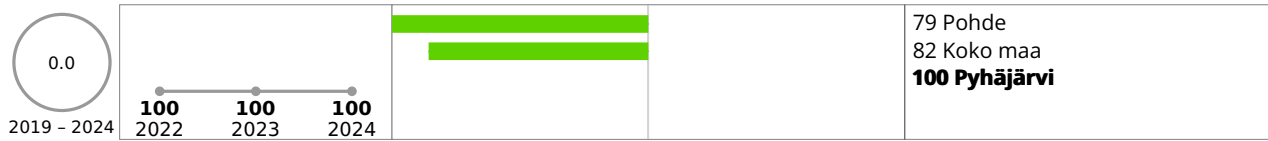
Indikaattori ilmaisee kahden viimeisimmän mittauksen välillä tapahtuneen muutoksen vuoden aikana kaatumisen tai putoamisen vuoksi sairaanhoitoa saaneiden 65 vuotta täyttäneiden potilaiden hoitojaksojen lukumäärässä kymmentä tuhatta vastaavan ikäistä asukasta kohti. Jokaisen tulosindikaattorin kohdalla kaikkien kuntien suurimmasta erotuksesta tulee arvo, jolla tulosindikaattorista saa sata pistettä ja kaikkien kuntien pienimmästä erotuksesta arvo, jolla tulosindikaattorista saa nolla pistettä. Loput pistemäärät nollan ja sadan pisteen välillä määräytyvät sen mukaan, mihin kohtaan erotusten vaihteluväliä kunnan erotus osuu. Jos osuus on 230 hoitojaksoa tai vähemmän 10 000 vastaavan ikäisiä asukasta kohti, muutosta ei enää edellytetä, vaan kunta saa tästä indikaattorista 100 pistettä. Tämä on yksi hyte-kertoimen tulosindikaattoreista.

Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista

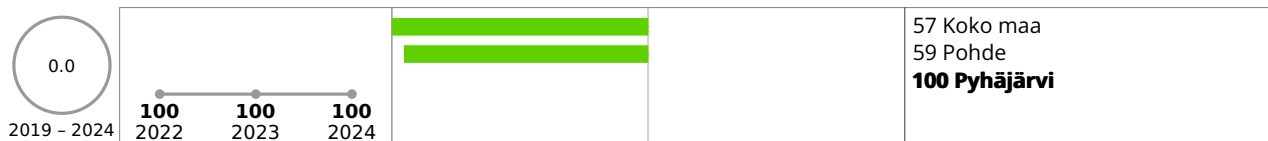
Tämä on yksi hyte-kertoimen prosessi-indikaattoreista.

Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista

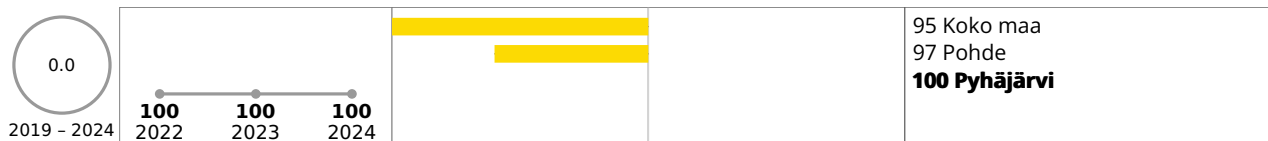
Tämä on yksi hytekertoimen prosessi-indikaattoreista.

Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen

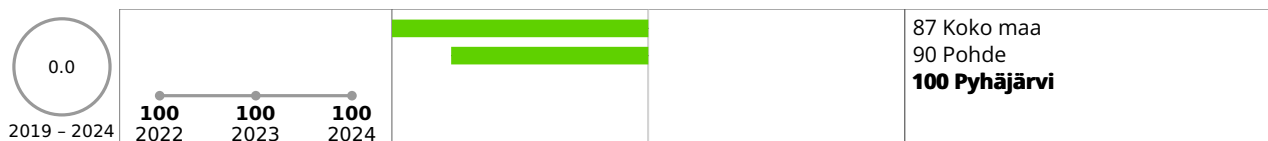
Tämä on yksi hyte-kertoimen prosessi-indikaattoreista.

Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä

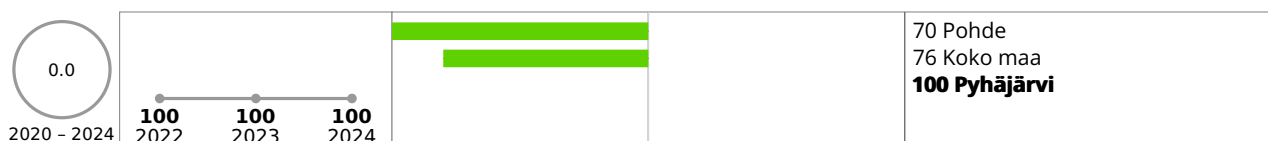
Tämä on yksi hyte-kertoimen prosessi-indikaattoreista.

Kunnan palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja

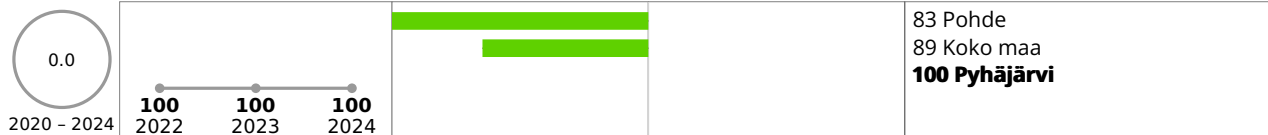
Tämä on yksi hyte-kertoimen prosessi-indikaattoreista.

Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa

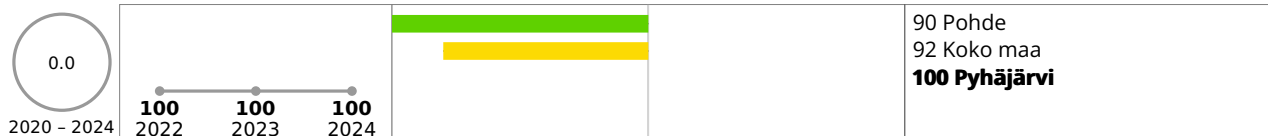
Tämä on yksi hyte-kertoimen prosessi-indikaattoreista.

Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen

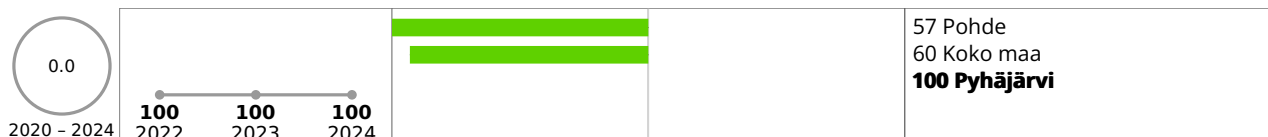
Tämä on yksi hyte-kertoimen prosessi-indikaattoreista.

Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille

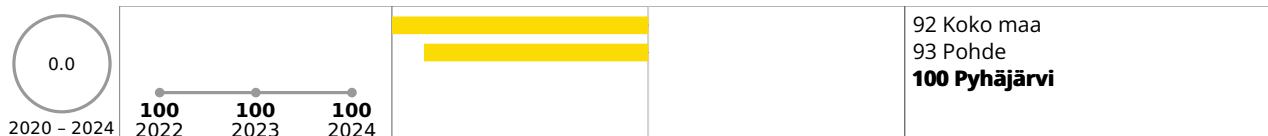
Tämä on yksi hyte-kertoimen prosessi-indikaattoreista.

Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakoarvointiin

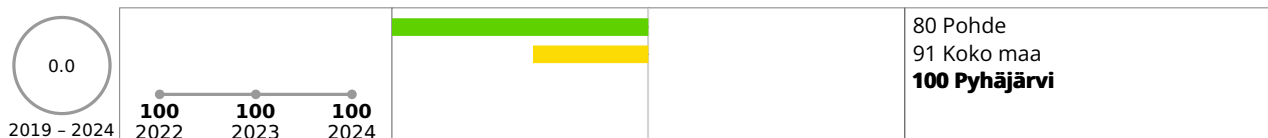
Tämä on yksi hyte-kertoimen prosessi-indikaattoreista.

Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä

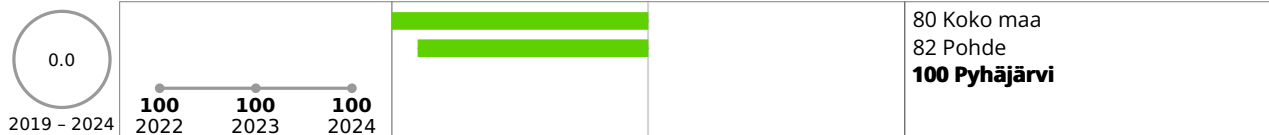
Tämä on yksi hyte-kertoimen prosessi-indikaattoreista.

Kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus

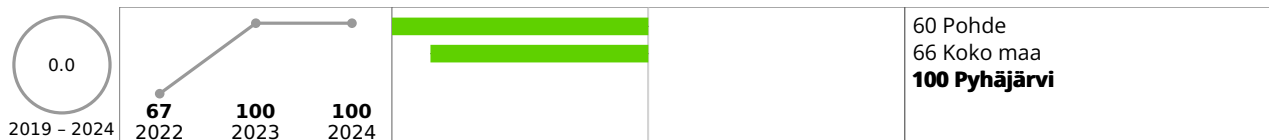
Tämä on yksi hyte-kertoimen prosessi-indikaattoreista.

Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa

Tämä on yksi hyte-kertoimen prosessi-indikaattoreista.

Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit

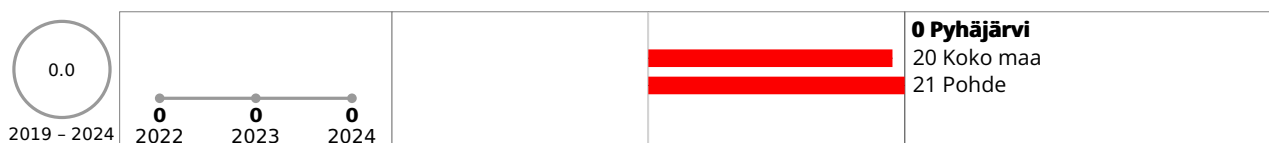
Tämä on yksi hyte-kertoimen prosessi-indikaattoreista.

Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä

Tämä on yksi hyte-kertoimen prosessi-indikaattoreista.

Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä

Tämä on yksi hyte-kertoimen prosessi-indikaattoreista.

Tulosindikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin)

Indikaattori ilmaisee tulosindikaattoreiden asteikolle 0 - 100 skaalattujen pistemäärien keskiarvon.

Prosessi-indikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin)

Indikaattori ilmaisee prosessi-indikaattoreiden keskiarvon asteikolla 0 - 100.

HYTE-kerroin, 0 - 100

Indikaattori ilmaisee HYTE-kertoimen asteikolla 0 - 100 eli keskiarvon tulosindikaattoreiden keskiarvosta ja prosessi-indikaattoreiden keskiarvosta.

HYTE-kerroin euroa / asukas

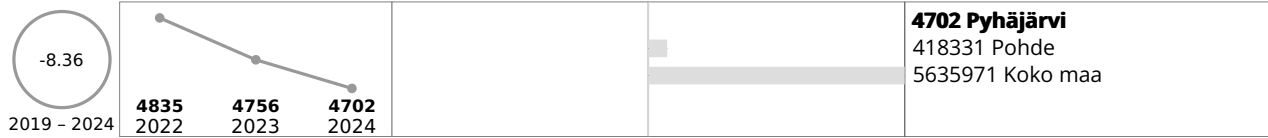

HYTE-kerroin, 1 000 euroa

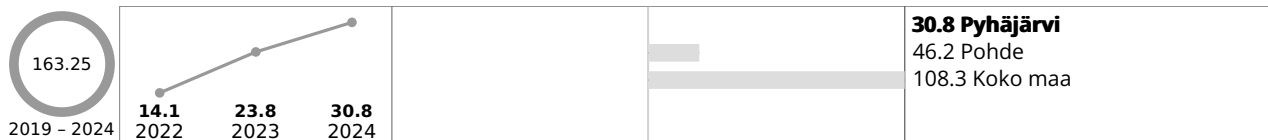

Elinvoima**Väestö**

Väestö 31.12.

Muu kuin suomi, ruotsi tai saame äidinkielenä / 1 000 asukasta

Lapsiperheet, % perheistä

Yhden vanhemman perheet, % lapsiperheistä

Yhden hengen asutokunnat, % asutokunnista

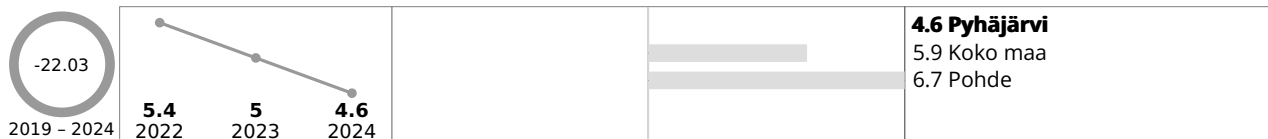

Koulutustasomittain

Indikaattori ilmaisee väestön koulutustason, joka on mitattu laskemalla perusasteen jälkeen suoritettun korkeimman koulutuksen keskimääräinen pituus henkeä kohti. Väestön koulutustasoa osoittava mittain kuvaa väestöryhmän koulutustasoa koulutuspituudella. Esimerkiksi koulutustasoluku 246 osoittaa, että teoreettinen koulutusaika henkeä kohti on 2,5 vuotta peruskoulun suorittamisen jälkeen. Väestön koulutustasoa mitattaessa perusjoukkona käytetään tavallisesti 20 vuotta täyttäneitä väestöä. Näin siksi, että alle 20-vuotiaat ovat pääsääntöisesti vielä koulussa eivätkä näin ollen ole ehtineet suorittaa tutkintoa.

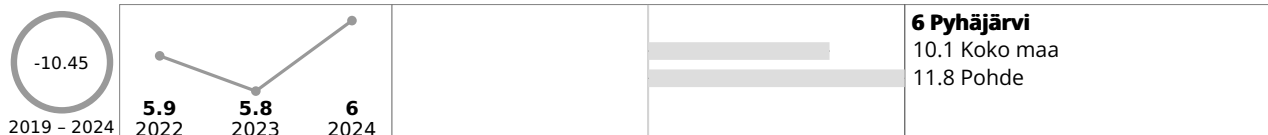
0 - 6-vuotiaat, % väestöstä

7 - 15-vuotiaat, % väestöstä

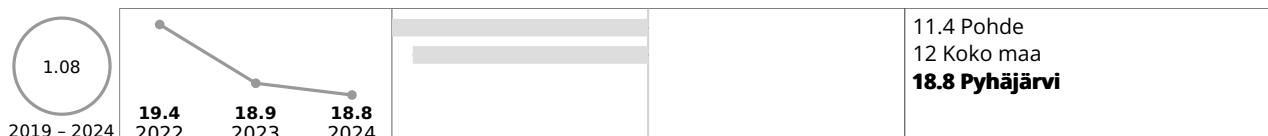
16 - 24-vuotiaat, % väestöstä

25 - 64-vuotiaat, % väestöstä

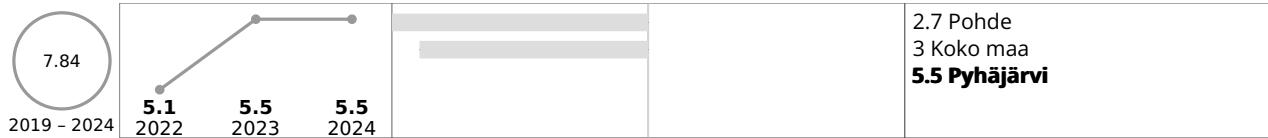
65 - 74-vuotiaat, % väestöstä

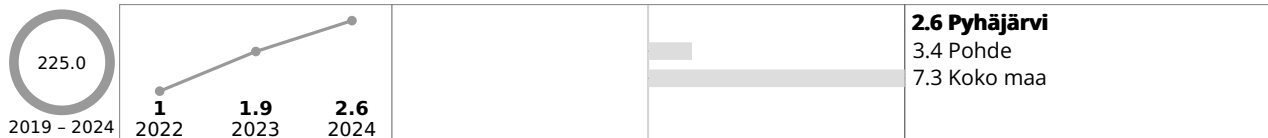
75 - 84-vuotiaat, % väestöstä

85 vuotta täyttäneet, % väestöstä

Ulkomaan kansalaiset, % väestöstä

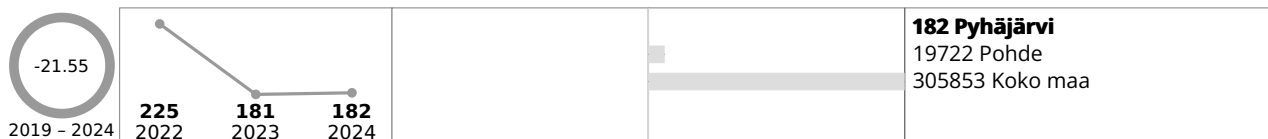

Taloudellinen huoltosuhde

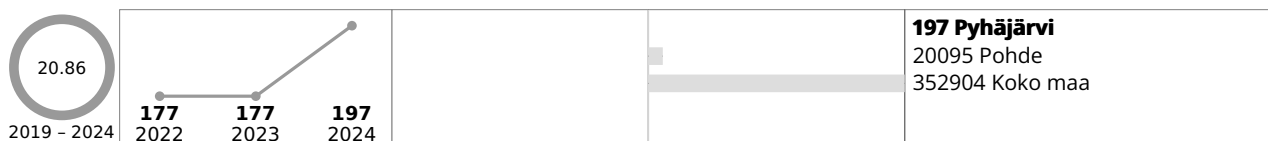
Taloudellinen huoltosuhde eli elatussuhde ilmaisee kuinka monta työvoiman ulkopuolella olevaa ja työtöntä on sataa työllistä kohti. Työttömiin ja työvoiman ulkopuolisiin lukeutuu koko ei-työllinen väestö, eli työttömät, eläkeläiset, lapset ja omaa kotitaloutta hoitavat.

Lähtömuuttajat, lkm

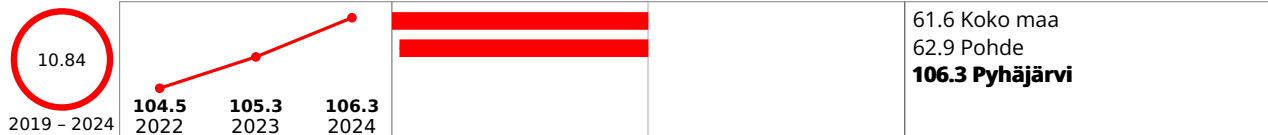
Indikaattori ilmaisee lähtömuuttajien lukumäärän. Lähtömuuttajat ovat maasta muuttaneiden ja kuntien välisen lähtömuuton summa.

Tulomuuttajat, lkm

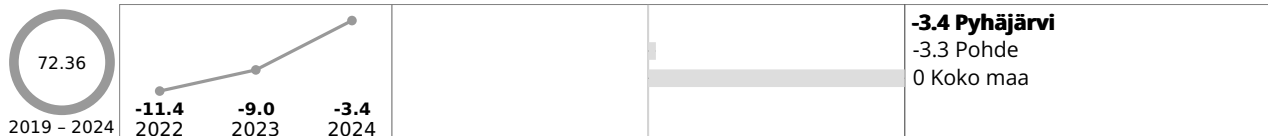
Tulomuuttajat ovat maahan muuttaneiden ja kuntien välisen tulomuuton summa.

Huoltosuhde, demografinen

Demografinen (tai väestöllinen) huoltosuhde ilmaisee, kuinka monta alle 15-vuotiasta ja 65-vuotta täyttänyttä on sataa 15 - 64-vuotiasta (työikäistä) kohti. Mitä enemmän on lapsia ja/tai eläkeikäisiä, sitä korkeampi huoltosuhteen arvo on.

Kuntien välinen nettomuutto / 1 000 asukasta

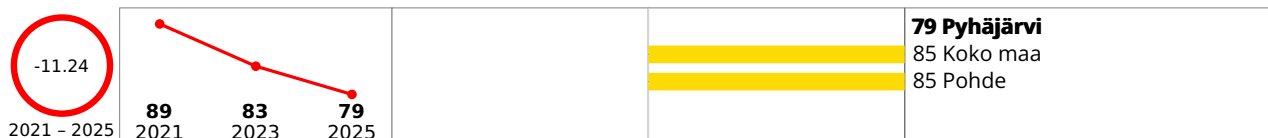

Indikaattori ilmaisee kuntien välisen nettomuuton tuhatta asukasta kohti. Väestötietona käytetään keskiväkilukua. Nettomuutto saadaan vähentämällä alueelle muuttaneista (tulomuuttajat) alueelta pois muuttaneet (lähtömuuttajat). Näin nettomuutto on positiivinen, jos alueelle on muuttanut enemmän kuin alueelta on muuttanut pois.

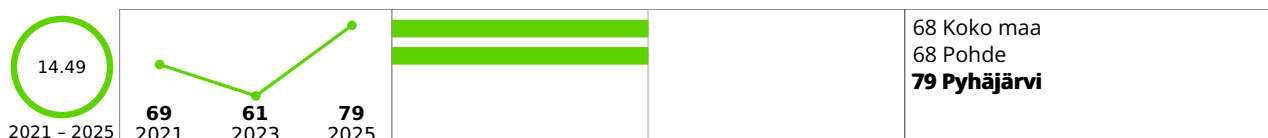
Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalvelussa) olevat 18 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisistä

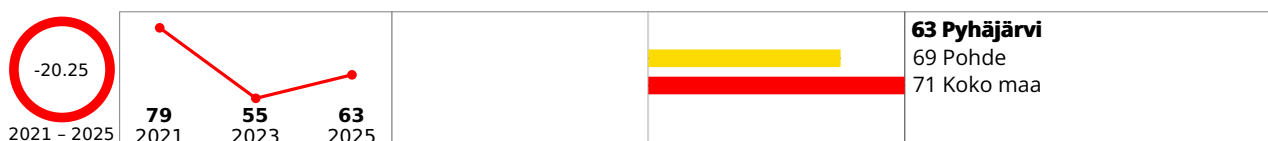
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

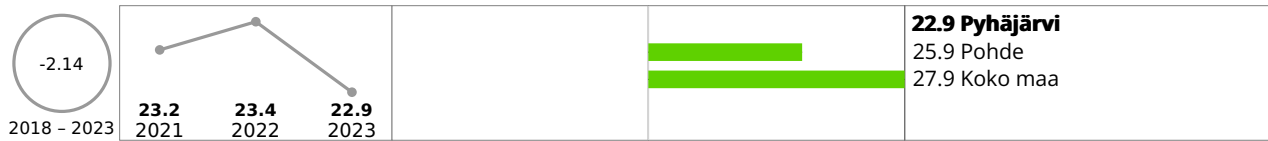

Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-)

Elinvoima

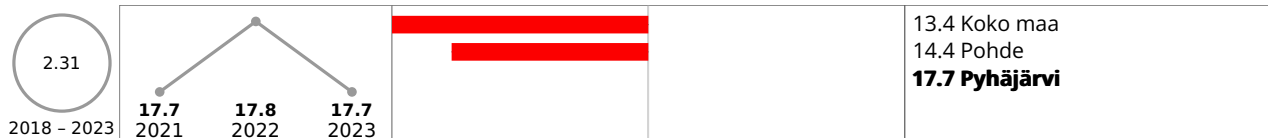
Gini-kerroin, käytettävissä olevat tulot

Indikaattori ilmaisee tarkasteltavan alueen asutokuntien käytettävissä olevien rahatulojen jakautumista. Gini-kertoimen laskennassa asutokunnan käytettävissä oleva rahatulo jaetaan asutokunnan kulutusyksikköluvulla.

Kulutusyksikköluku huomioi sen, että asutokunnat ovat kooltaan ja rakenteeltaan erikokoisia. Asutokunnan käytettävissä olevat rahatulot on muodostettu laskemalla yhteen asutokunnan jäsenten yhteenlasketut palkkatulot, yrittäjätulot, omaisuustulot (pl. laskennalliset tuloerät) sekä saadut tulonsiirrot ja vähentämällä näistä maksetut tulonsiirrot. Asutokunnan kulutusyksikköluku summataan asutokunnan jäsenistä siten, että asutokunnassa yksi aikuinen saa arvon 1, muut yli 13-vuotiaat saavat arvon 0,5 ja alle 13-vuotiaat lapset saavat arvon 0,3. Kulutusyksikköluvulla jaetusta käytettävissä olevasta rahatulosta käytetään yleisesti nimitystä ekvivalentti käytettävissä oleva rahatulo, mikä Gini-kertoimen laskennassa viedään asutokunnan jokaiselle jäsenelle.

Kunnan yleinen pienituloisuusaste

Indikaattori ilmaisee pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien henkilöiden osuuden prosentteina kaikista alueella asuvista henkilöistä. Pienituloisuuden rajana käytetään 60 % suomalaisten kotitalouksien käytettävissä olevan ekvivalentin rahatulon (uudistetulla OECD-skaalalla laskien) mediaanista kunakin vuonna.

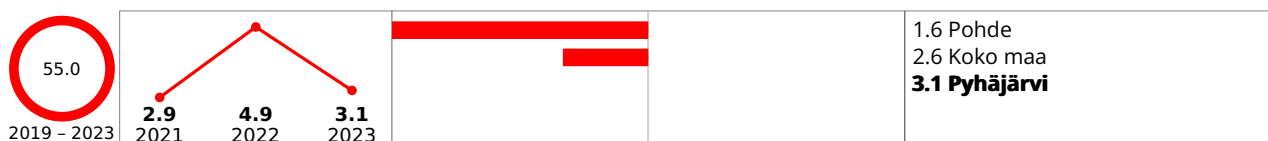
Käytettävissä olevat rahatulot lasketaan summaamalla palkka-, yrittäjä- ja pääomatulot sekä saadut tulonsiirrot ja vähentämällä summasta maksetut tulonsiirrot. Ekvivalentti tulo lasketaan suhteuttamalla kotitalouden kaikkien jäsenten käytettävissä olevien tulojen summa kotitalouden kulutusyksiköiden summaan. Kotitalouden kulutusyksikköasteikkona on käytetty uudistettua OECD-skaalaa, jossa kotitalouden ensimmäinen aikuinen saa painon 1, muut 14 vuotta täyttäneet kotitalouden jäsenet painon 0,5 ja kotitalouden alle 14-vuotiaat lapset painon 0,3.

Lasten pienituloisuusaste

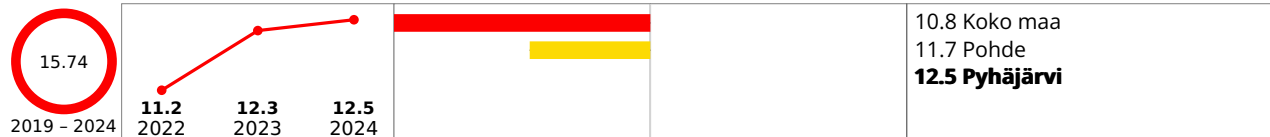

Indikaattori ilmaisee pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien alle 18-vuotiaitten henkilöiden osuuden prosentteina kaikista alueella asuvista alle 18-vuotiaista henkilöistä. Pienituloisuuden rajana käytetään 60 % suomalaisten kotitalouksien käytettävissä olevan ekvivalentin rahatulon (uudistetulla OECD-skaalalla laskien) mediaanista kunakin vuonna.

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 18 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Työttömät, % työvoimasta

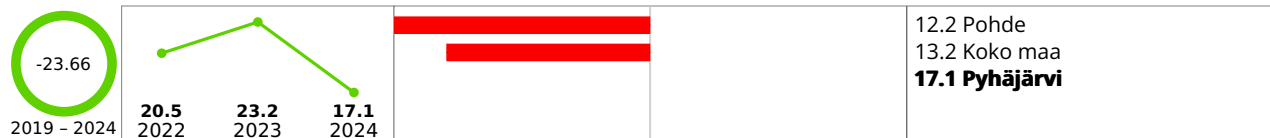

Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä

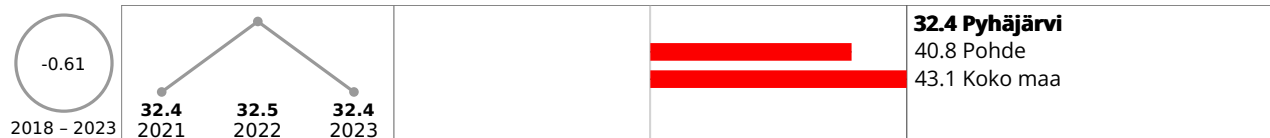

Indikaattori ilmaisee kalenterivuoden aikana toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden osuuden koko väestön lapsiperheistä. Lapsiperhe on perhe, jossa huoltajia on joko yksi tai kaksi ja ainakin yksi lapsista on alaikäinen (alle 18-vuotias).

Toimeentulotukea saaneet 18 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

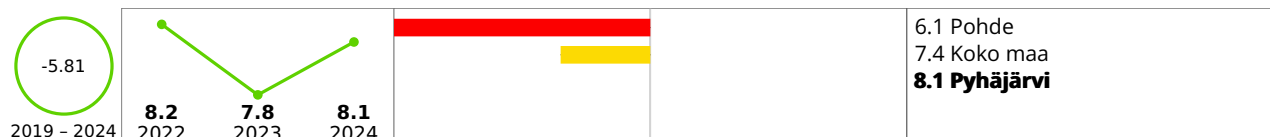
Työlliset, % väestöstä

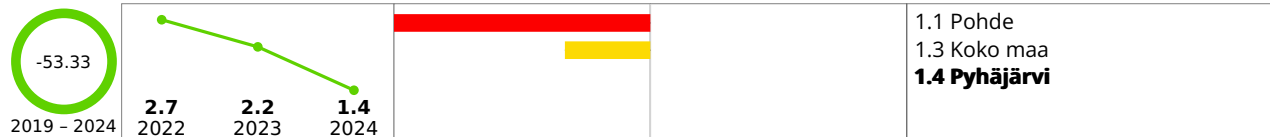
Nuorisotyöttömät, % 18 - 24-vuotiaasta työvoimasta

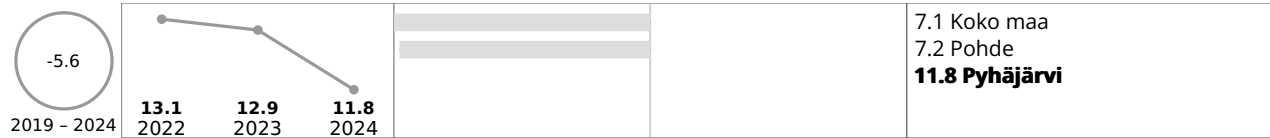
Toimeentulotukea saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

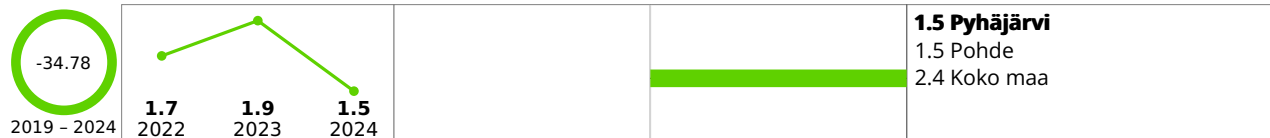
Toimeentulotukea saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Eläkkeensaajien asumistukea saaneet, % asutokunnista

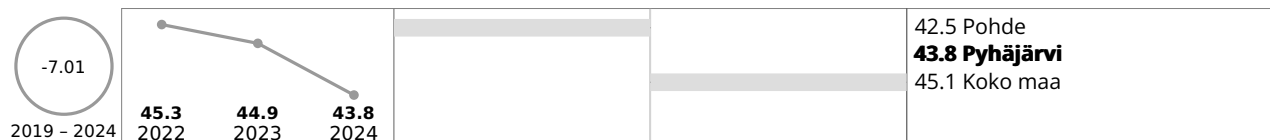
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Yksinasuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä asutoväestöstä

Keskimääräinen eläkkeelle siirtymisikä

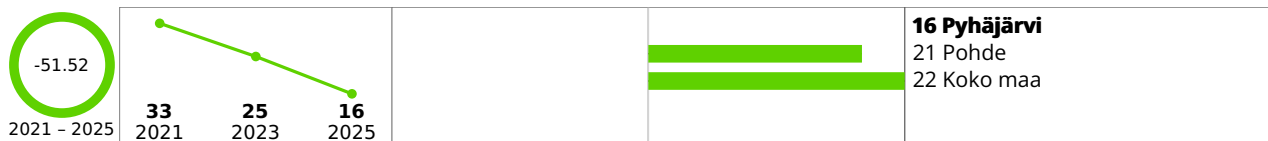

LAPSET, VARHAISNUORET JA LAPSIPERHEET**Hyvinvointi****Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus**

Ei yhtään läheistä ystävää, % 8. ja 9. luokan oppilaista

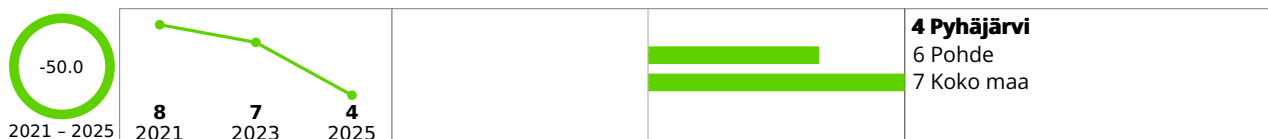
Kokee terveydentilansa kesinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

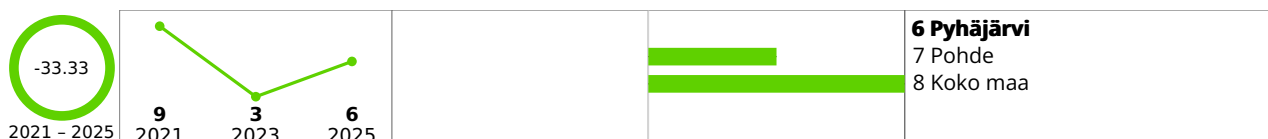
Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista

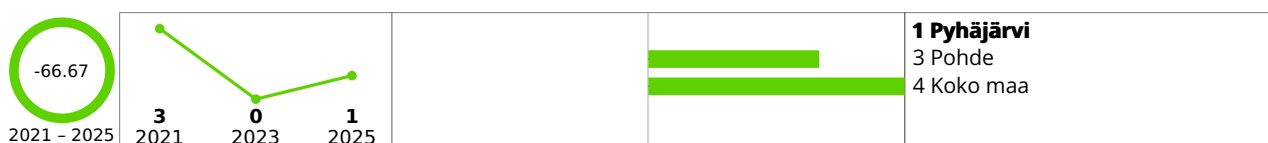
Ongelmia oppimisyhteisön ilmapiirissä, % 8. ja 9. luokan oppilaista

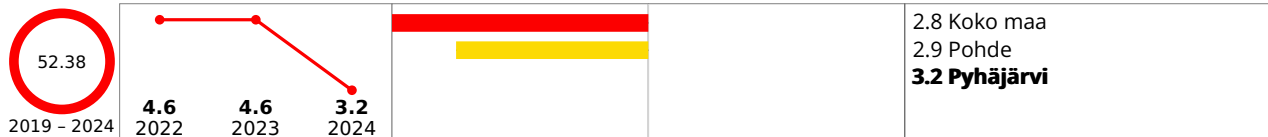
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista

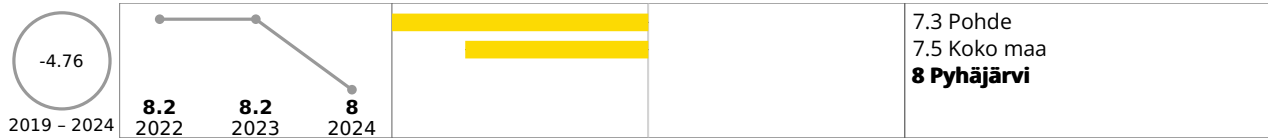
Osallistunut koulukiusaamiseen vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista

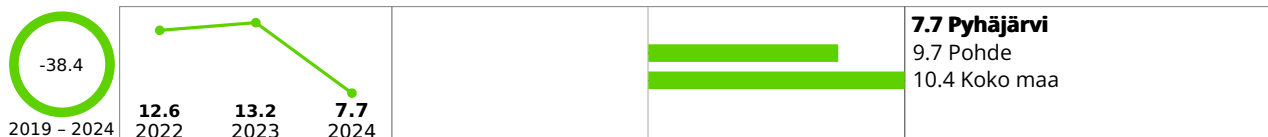
Poliisin tietoon tulleet rattijuopumustapaukset / 1 000 asukasta

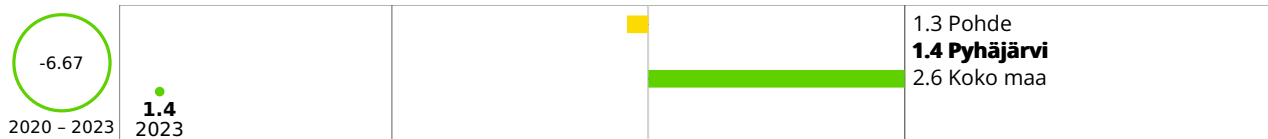
Alkoholijuomien myynti, 100 % alkoholia, litraa / 18 vuotta täyttäneet

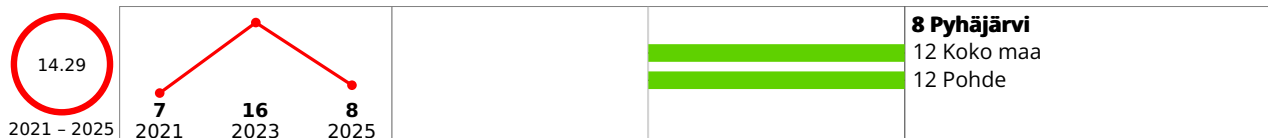
Päihteiden vaikutuksen alaisena tehdyistä rikoksista syylliseksi epäillyt / 1 000 asukasta

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä

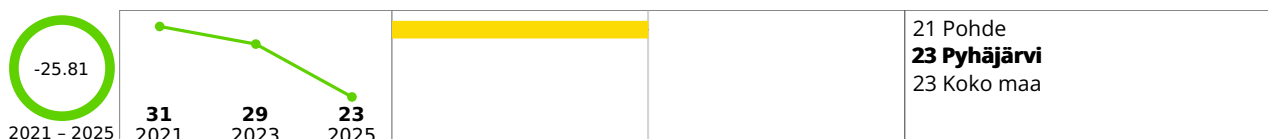
Kokenut vanhempien fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2019-)

Kokenut vanhempien fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019-)

Tapaturma koulussa tai koulumatkalla lukuvuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Tapaturma koulussa tai koulumatkalla lukuvuoden aikana, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

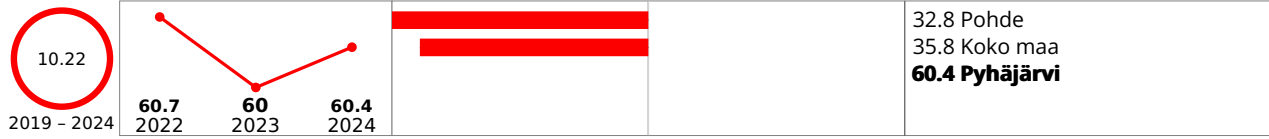

Rikoksista syyllisiksi epäillyt 18 - 20-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä

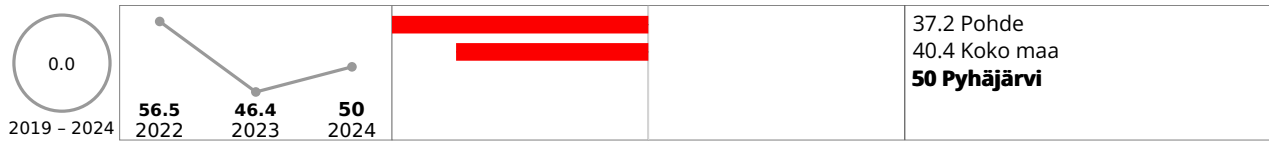

Palvelut**Koulu**

Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 5. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky

Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 8. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Perusterveydenhuollon lastenneuvolan käynnit yhteensä / 1 000 0 - 7-vuotiasta

Perusterveydenhuollon kouluterveydenhuollon käynnit / 1 000 7 - 18-vuotiasta

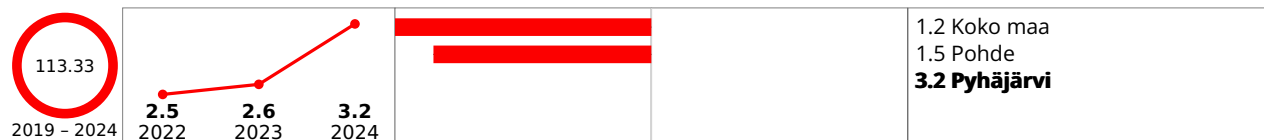

NUORET JA NUORET AIKUISET

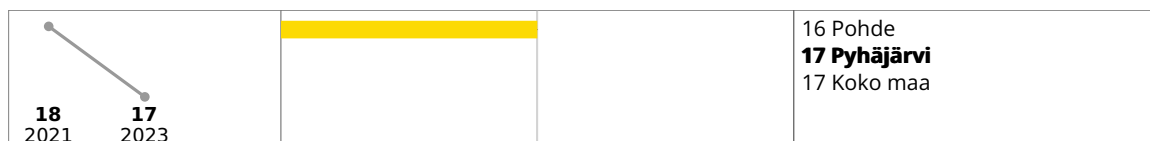
Hyvinvointi

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 16 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

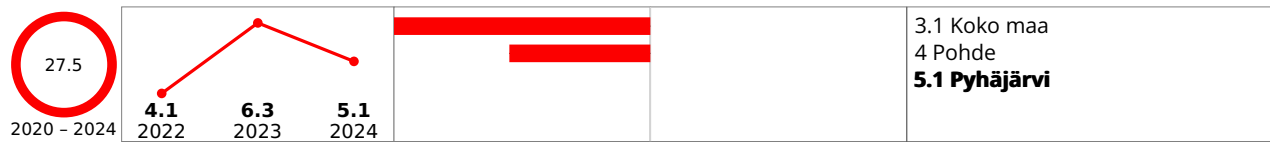
Ylipaino, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, 18 - 24-vuotiaat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL)

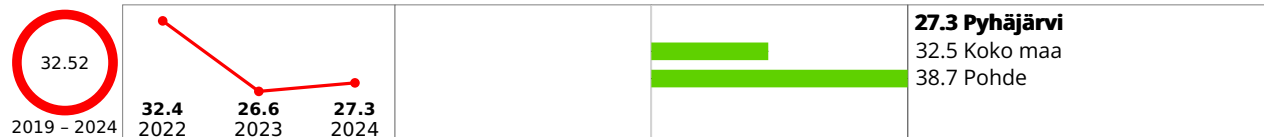

TYÖIKÄISET

Hyvinvointi

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä

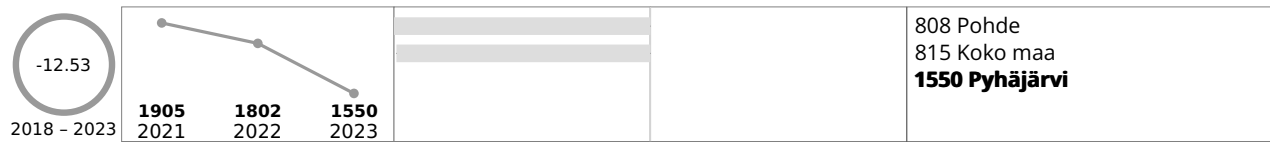

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Palvelut**Sosiaali- ja terveydenhuolto**

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 15 - 49-vuotiailla / 1 000 vastaavan ikäistä

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 50 - 64-vuotiailla / 1 000 vastaavan ikäistä

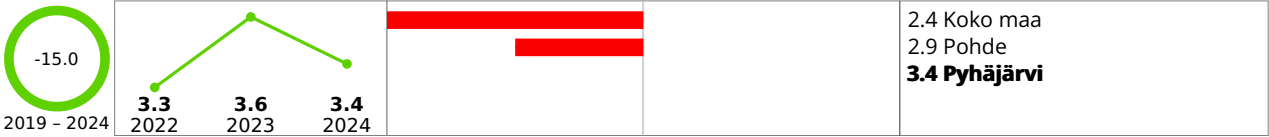

IKÄIHMISET

Hyvinvointi

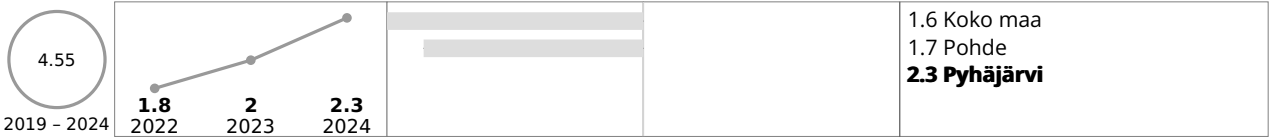
Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Erityiskorvattaviin lääkkeisiin psykoosin vuoksi oikeutettuja 65 vuotta täyttäneitä, % vastaavan ikäisestä väestöstä

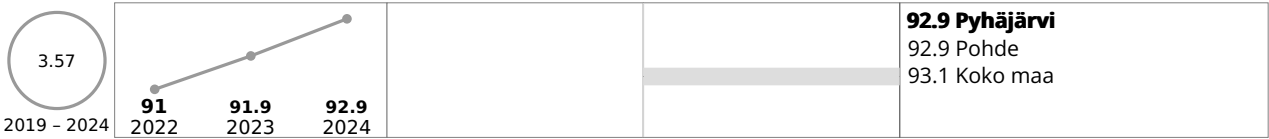
Opiskelu, työ ja toimeentulo

Täyttä kansaneläkettä saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

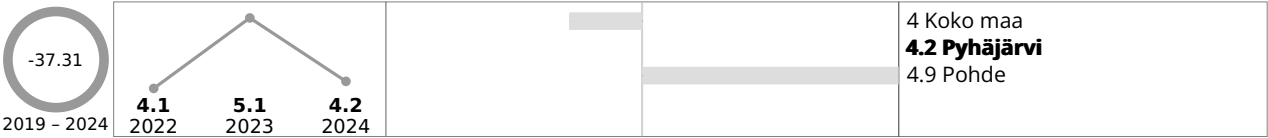
Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Palvelut

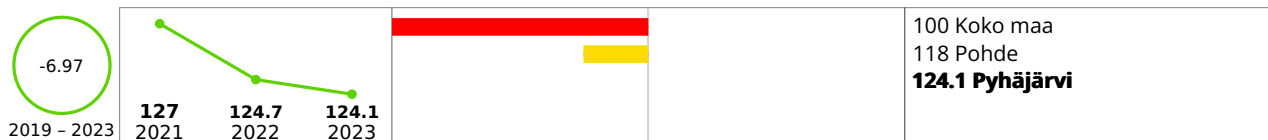
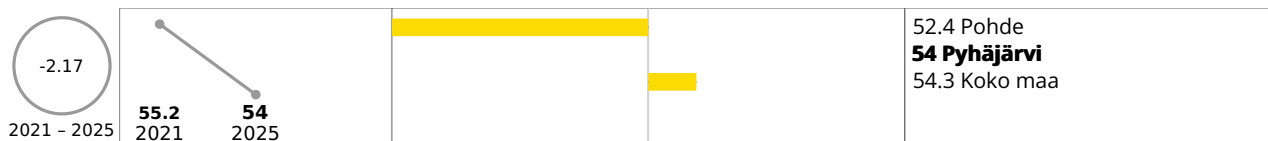
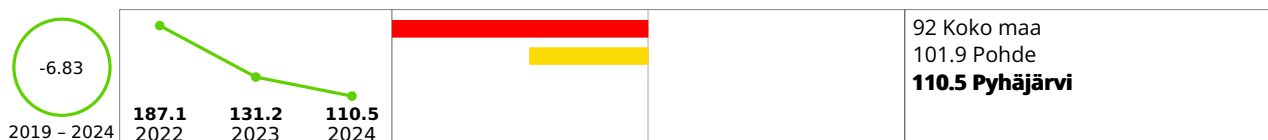
Sosiaali- ja terveydenhuolto

Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä

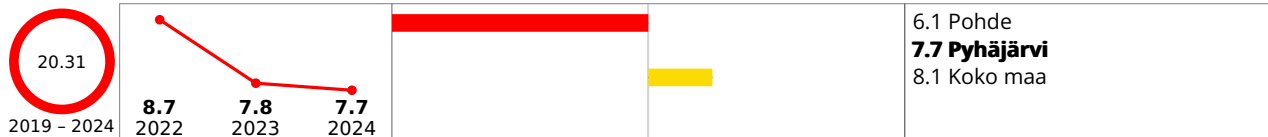
KAIKKI IKÄRYHMÄT**Hyvinvointi****Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus****Mielenterveysindeksi, ikävakioitu**

Indikaattori ilmaisee vakavien mielenterveyteen liittyvien sairauksien ja tilojen yleisyyttä alueen väestössä suhteessa koko maan tasoon. Indikaattorissa painottuvat vakavat mielenterveyden ongelmat.

Tuki- ja liikuntaelinsairausindeksi, ikävakioitu**Äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa, %****Sairauspäivärahaa saaneet 16 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä****Turvallisuus, asuminen ja ympäristö****Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot / 10 000 asukasta**

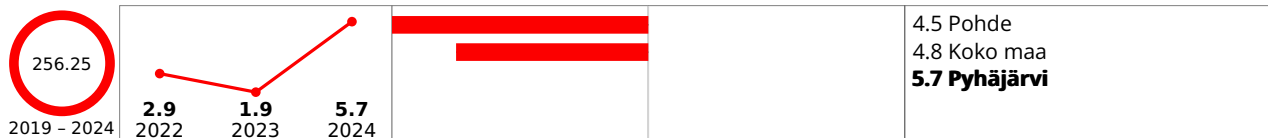
Indikaattori ilmaisee vuoden aikana kaatumisen tai putoamisen vuoksi sairaanhoitoa saaneiden potilaiden hoitojaksojen lukumäärän kymmentä tuhatta asukasta kohti. Väestötietona käytetään keskiväkilukua. Sairaalahoidon sisältää sekä julkisen sektorin (kunnat, kuntayhtymät ja valtio) että yksityisen sektorin järjestämän sairaalahoidon.

Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta

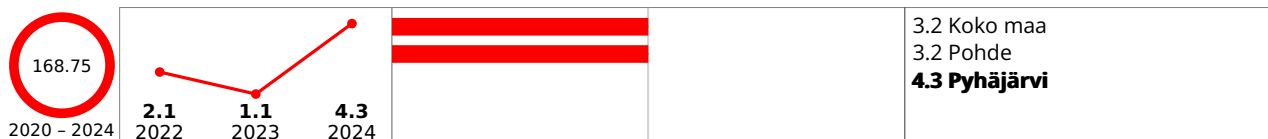
Indikaattori ilmaisee poliisin tietoon tulleiden väkivaltarikosten eli henkeen ja terveyteen kohdistuneiden rikosten osuuden tuhatta asukasta kohti. Väestötietona käytetään vuoden viimeisen päivän tietoa. Kyseessä ovat sellaiset väkivaltarikokset, joista on tehty rikosilmoitus, rangaistusvaatimusilmoitus tai annettu rikesakko. Suuri osa rikoksista ei tule poliisin tietoon. Rikokset kirjataan tekopaikan mukaan. Väkivaltarikoksiin sisältyvät murhat ja tapot sekä henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset.

Poliisin tietoon tulleet kaikki huumausainerikokset / 1 000 asukasta

Indikaattori ilmaisee poliisin tietoon tulleiden kaikkien huumausainerikosten osuuden tuhatta asukasta kohti. Väestötietona käytetään vuoden viimeisen päivän tietoa. Poliisin tietoon tulleet rikokset sisältävät ne rikokset, joista on tehty rikosilmoitus, rangaistusvaatimus tai annettu rikesakko. Suuri osa rikoksista ei tule poliisin tietoon. Rikokset kirjataan tekopaikan mukaan. Huumausainerikoksiin kuuluvat huumausaineen käyttör rikokset, huumausainerikokset sekä törkeät huumausainerikokset.

Poliisin tietoon tulleet huumausaineiden käyttör rikokset / 1 000 asukasta

Indikaattori ilmaisee poliisin tietoon tulleiden huumausaineiden käyttör rikosten osuuden tuhatta asukasta kohti. Väestötietona käytetään vuoden viimeisen päivän tietoa. Poliisin tietoon tulleet rikokset sisältävät ne rikokset, joista on tehty rikosilmoitus, rangaistusvaatimus tai annettu rikesakko. Suuri osa rikoksista ei tule poliisin tietoon. Rikokset kirjataan tekopaikan mukaan. Huumausainerikoksiin kuuluvat huumausaineen käyttör rikokset, huumausainerikokset sekä törkeät huumausainerikokset.

Palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Perusterveydenhuollon avohoidon kaikki lääkärikäynnit / 1 000 asukasta

1.1 Minun arkeni ja elämäni -kysely

Minun arkeni ja elämäni kysely toteutettiin Pohjois-Pohjanmaan alueella lokakuun 2024 aikana. Kyselyyn vastasi yhteensä 8123 henkilöä. Pyhäjärvisiä kyselyyn vastasi 252 henkilöä. Kysely oli tarkoitettu täysi-ikäisille, ja siihen oli mahdollista vastata sähköisesti sekä paperilomakkeella. MAE-kysely on toteutettu aiemmin vuonna 2021. Silloin kyselyyn vastasi 100 pyhäjärvistä.

Vuonna 2024 kyselyyn vastasivat eniten työikäiset. Vastaajista 78 prosenttia oli naisia. Vastaajista suurimmalla osalla oli lapsia. Vastaajista 40,9 prosenttia oli eläkkeellä iän tai työvuosien perusteella.

Minkä ikäinen olet?

Vastaajien määrä: 252

	n	Prosentti
Nuoret aikuiset 18–29-vuotiaat	13	5,2 %
Työikäiset 30–49-vuotiaat	83	32,9 %
Työikäiset 50–64-vuotiaat	55	21,8 %
Ikäihmiset 65–74- vuotiaat	55	21,8 %
Ikäihmiset yli 75 -vuotiaat	46	18,3%

	n	Prosentti
Opiskelija tai koululainen	11	4,4 %
Varushenkilöpalveluksessa tai siviilipalveluksessa	0	0,0 %
Palkansaaja	111	44,0 %
Yrittäjä	13	5,2 %
Työtön	11	4,4 %
Vanhempainvapaalla tai hoitovapaalla	6	2,4 %
Kahden vanhemman lapsiperhe	40	15,9 %
Yhden vanhemman lapsiperhe	8	3,2 %
Lähipihempi	14	5,6 %
Etävanhempi	4	1,6 %
Hoidan kotitaloutta (en ole työelämässä)	8	3,2 %
Virallisesti hyväksytty omaishoitaja (saan omaishoidon tukea)	5	2,0 %
Epävirallinen omaishoitaja (en saa omaishoidon tukea)	6	2,4 %
Eläkkeellä iän tai työvuosien perusteella	103	40,9 %
Eläkkeellä muusta syystä	13	5,2 %
Kuulun johonkin vähemmistöön (esimerkiksi kulttuuri, uskonto tai vakaumus, kieli, ihonväri, sukupuoli, seksuaalisuus tai vamma, sairaus tai oire)	7	2,8 %
Olen asunoton tai joutumassa asunnottomaksi (asun ulkona, erilaisissa tilapäissuojissa, yömajoissa tai laitoksissa tai kiertelen asunnossa tilapäisesti tuttavien ja sukulaisten luona)	1	0,4 %
Jokin muu, mikä?	2	0,8 %

Vastaajista 48,8 prosentilla on yksi tai useampi fyysinen pitkäaikainen sairaus, oire, 6,5 prosentilla psyykinen sairaus tai oire ja 11,3 prosentilla toiminta- ja työkykyä haittaava pysyvä vamma. 36,4 prosentilla vastaajien läheisistä on yksi tai useampi fyysinen pitkäaikainen sairaus tai oire, 8,4 prosentilla psyykinen sairaus tai oire ja 16 prosentilla toimintakykyä ja työkykyä haittaava pysyvä vamma.

Kyselyssä tuli arvioida omaa elämää ja hyvinvointia eri näkökulmista. Erittäin hyväksi tai hyväksi osa-alueiksi pyhäjärviset vastaajat kokivat eniten osa-alueet turvallisuus läheisissä ihmissuhteissa (93,5 prosenttia), luonto (92,5 prosenttia), perhe (88,6 prosenttia), toimiva arki (89 prosenttia), asuminen (87,3 prosenttia) ja kodin paloturvallisuus (92,7 prosenttia).

Huonoksi tai erittäin huonoiksi osa-alueiksi elämässä vastaajat kokivat eniten rakennetun ympäristön (26,3 prosenttia), kulttuurihyvinvoinnin (24 prosenttia), työelämän tai valmiuden työelämään (16,8 prosenttia), rahan riittävyyden arkeen ja peruselämään 14,5 prosenttia sekä avun ja palvelujen saanti silloin, kun niitä tarvitsee 14,2 prosenttia.

Vastaajista 83,9 prosenttia koki päivittäisen elämänsä kokonaisuutena erittäin hyvänä tai hyvänä. Vaikka pyhäjärvisillä on paljon sairauksia, omaan elämään ja arkeen ollaan varsin tyytyväisiä. Toisaalta ne, joilla menee kaikkein huonoimmin, eivät välttämättä jaksa vastata erilaisiin kyselyihin. Kyselyn avoimessa kysymyksissä vastaajilta kysyttiin mitkä ovat päivittäisen elämän parhaimpia asioita, jotka saavat jaksamaan ja voimaan hyvin. Vastauksissa korostui perheen, läheisten ja ystävien, vapaa-ajan ja harrastusten, elintapojen, työn ja opiskelun sekä luonnon merkitys jaksamiseen ja hyvinvointiin.

Vuonna 2021 tehdyssä kyselyssä pyhäjärviset vastaajat kokivat hyväksi asunnon, asunnon lähiympäristön, sujuvan arjen ja olivat tyytyväisiä omaan arkeen ja elämään kokonaisuutena. Huonoimmiksi arvioidut elämän osa-alueet olivat jokin muu, fyysinen terveys, taloudellinen toimeentulo ja elinympäristö.

Vuonna 2024 vastaajista 46 prosenttia oli tyytyväisiä arkeensa sellaisenaan. 54 prosenttia vastaajista toivoi pientä tai isoa muutosta elämään. Vastaajia pyydettiin valitsemaan 1–3 elämän osa-aluetta, joihin kaipaa muutosta. Eniten muutosta toivottiin rahan riittävyys arkeen ja peruselämään (44 prosenttia), kehon terveyteen (28 prosenttia), rakennettuun ympäristöön (19 prosenttia), avun ja palvelujen saanti silloin, kun niitä tarvitsen (19 prosenttia) sekä työelämä ja valmius työelämään (18 prosenttia). Avoimista vastauksissa nousi esille että rakennetun ympäristön kohdalla oltiin erityisesti tyytymättömiä tiestön kuntoon. Vuonna 2021 vastaajista 60 prosenttia toivoi pientä tai isoa muutosta elämään. Silloin muutosta toivottiin eniten työhön, taloudelliseen toimeentuloon, vapaa-aikaan ja elinympäristöön.

Vastaajilla oli mahdollisuus myös kuvata sanallisesti mihin elämän osa-alueisiin kaipasi muutosta. Vastaajan oli mahdollista nimetä tähän 1–3 tärkeintä osa-aluetta, joihin toivoi muutosta. Muutosta toivottiin eniten rahan riittävyyteen arjessa, ihmissuhteisiin, palveluihin, työhön ja opiskeluun ja elintapoihin. Vastaajaat toivoivat työpaikkoja ja mahdollisuutta opiskella. Myös työssä jaksaminen näkyi vastauksissa. Vastaajat toivoivat ystävyyssuhteita ja elämäkumppania tai muutosta parisuhteeseen. Palveluissa korostui sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuus. Elintapojen osalta vastauksissa toivottiin muutosta muun muassa liikkumiseen, uneen, syömiseen.

Nostoja maakunnallisista tuloksista

Vuoden 2024 kyselyn tulokset ovat pyhäjärvisien osalta aika samansuuntaiset kuin maakunnalliset tulokset. Pohjoispohjanmaalaiset vastaajat kokivat parhaimmiksi osa-alueiksi seuraavat osa-alueet: turvallisuus läheisissä ihmissuhteissa, kodin paloturvallisuus, luonto ja asuminen. Heikoimman arvion saivat kulttuurihyvinvointi, avun ja palvelujen saanti tarvittaessa ja kehon terveys. Eniten kaikista heikoimpia arvioita (vastauksia ”huono tai erittäin huono”) saivat kulttuurihyvinvointi, avun ja palvelujen saanti tarvittaessa ja työelämä ja valmius työelämään.

Vastaajista 39 prosenttia oli tyytyväisiä arkeensa sellaisenaan. Vastaajista 61 prosenttia kaipasi omaan arkeensa ja elämäänsä pientä tai isoa muutosta. Viisi yleisintä osa-aluetta, joihin kaivattiin eniten muutosta, olivat rahan riittävyys arkeen ja peruselämään, kehon terveys, muut ihmissuhteet, avun ja palvelujen saanti sekä liikunta ja fyysinen aktiivisuus. Pientä tai isoa muutosta toivoneilla vastaajilla oli mahdollisuus kuvata sanallisesti sitä, millaista muutosta he kaipaavat elämäänsä. Muutosta toivottiin eniten avun ja palveluiden saantiin, rahan riittävyyteen, mielen hyvinvointiin, kehon terveyteen sekä työelämä ja valmius työelämään.

Minun arkeni ja elämäni -kyselyn maakunnallisen raportin löydät hyvinvointialue Pohteen [sivuilta](#).

1.2 ZekkiPro-kysely

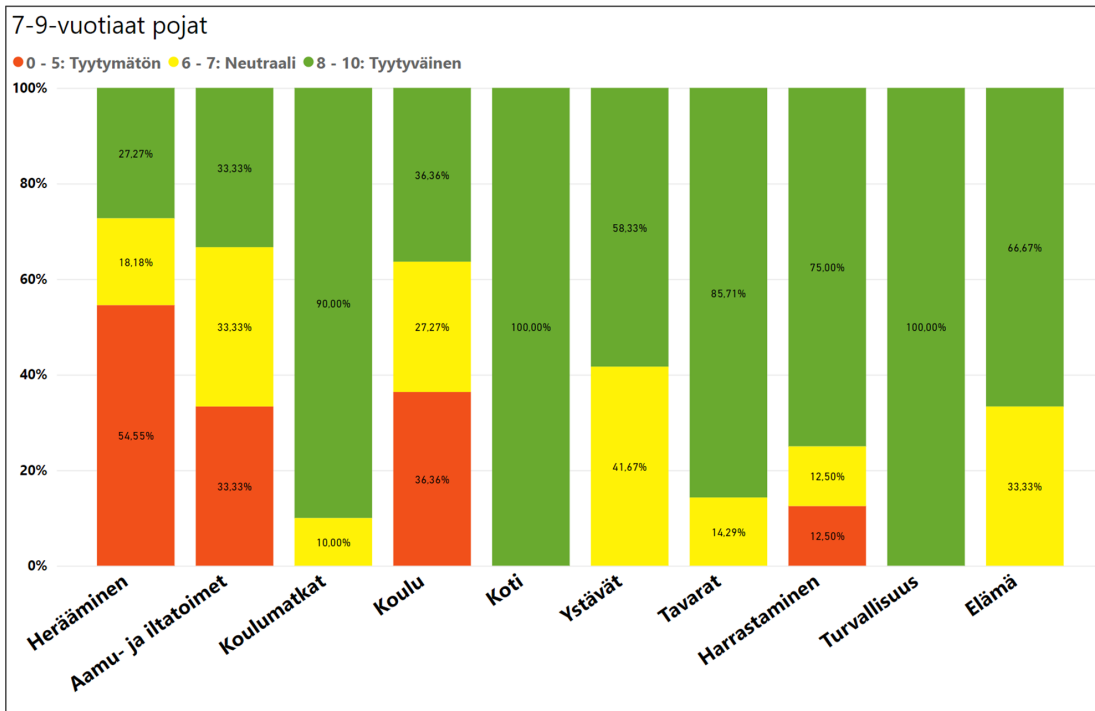
ZekkiPro-hyvinvointikysely toteutettiin Pohjois-Pohjanmaalla syksyn 2024 aikana. Kohderyhmänä olivat 7–17-vuotiaat pohjoispohjanmaalaiset. Kyselyssä kysyttiin lasten ja nuorten tyytyväisyyttä elämään ja arjen eri osa-alueisiin. Kyselyssä kysyttiin myös pitkäaikaisen vamman, oireen tai sairauden vaikutusta elämään ja päivittäiseen tekemiseen. Kysely toteutettiin koulupäivän aikana poikkeuksena 7–9-vuotiaita, jotka täyttivät kyselyn vanhempien kanssa kotona. Pohjois-Pohjanmaan alueelta kyselyyn vastasi yhteensä 25 352 lasta ja nuorta, 28 kunnasta. Pyhäjärveltä kyselyyn vastasi 7–9-vuotiaista 25 lasta, 10–13-vuotiaita 176 lasta ja 14–17-vuotiaista 135 nuorta. Huomioitavaa on 7–9-vuotiaiden vastaajien pieni määrä tuloksia tarkasteltaessa.

7–9-vuotiaat tytöt olivat elämäänsä tyytyväisempiä kuin pojat. Eniten tyytyväisiä tytöt olivat elämään

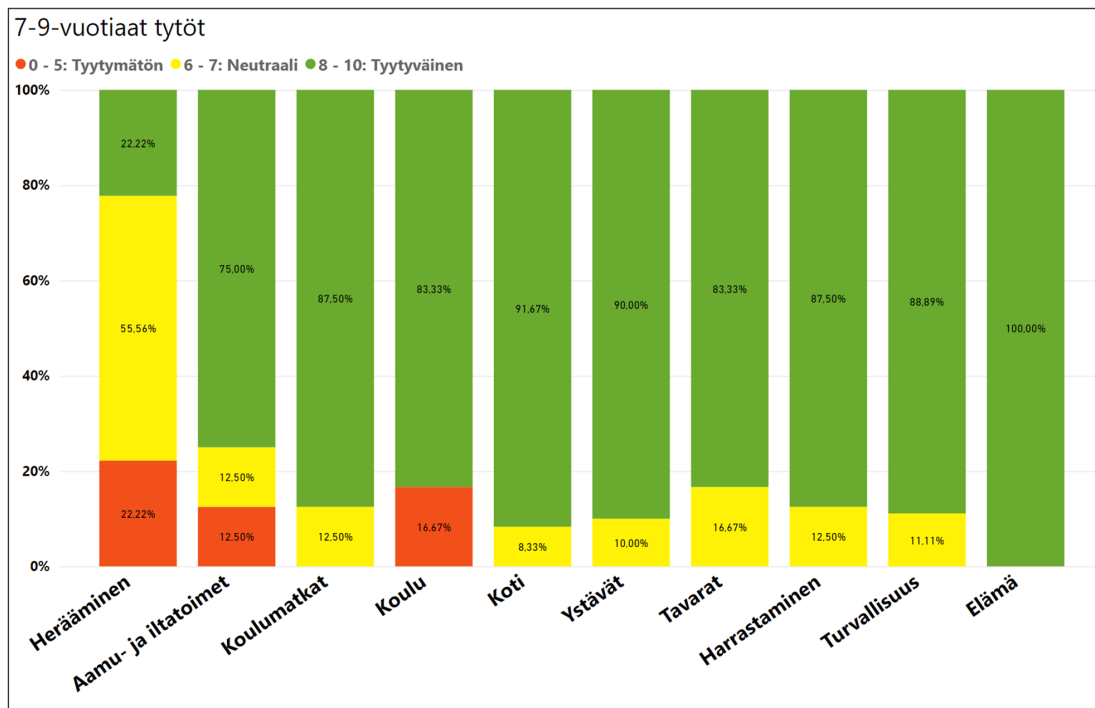
itsessään, (100 prosenttia) turvallisuuteen (88,89 prosenttia), kotiin (91,67 prosenttia) ja ystäviin (90 prosenttia). Eniten tyytymättömiä tytöt olivat heräämiseen (22,22 prosenttia), aamu- ja iltatoimiin (12,5 prosenttia) sekä kouluun (14,5 prosenttia).

7-9-vuotiaat pojat olivat eniten tyytyväisiä turvallisuuteen (100 prosenttia), kotiin (100 prosenttia), koulumatkat (90 prosenttia) ja tavaroihin (85,71 prosenttia). Eniten tyytymättömiä oltiin heräämiseen (54,55 prosenttia), kouluun (36,66 prosenttia), aamu- ja iltatoimiin (33,33 prosenttia) sekä harrastamiseen (12,50 prosenttia).

ZekkiPro-kyselyn tulokset 7-9-vuotiaat pojat, Pyhäjärvi

ZekkiPro-kyselyn tulokset 7-9-vuotiaat tytöt, Pyhäjärvi

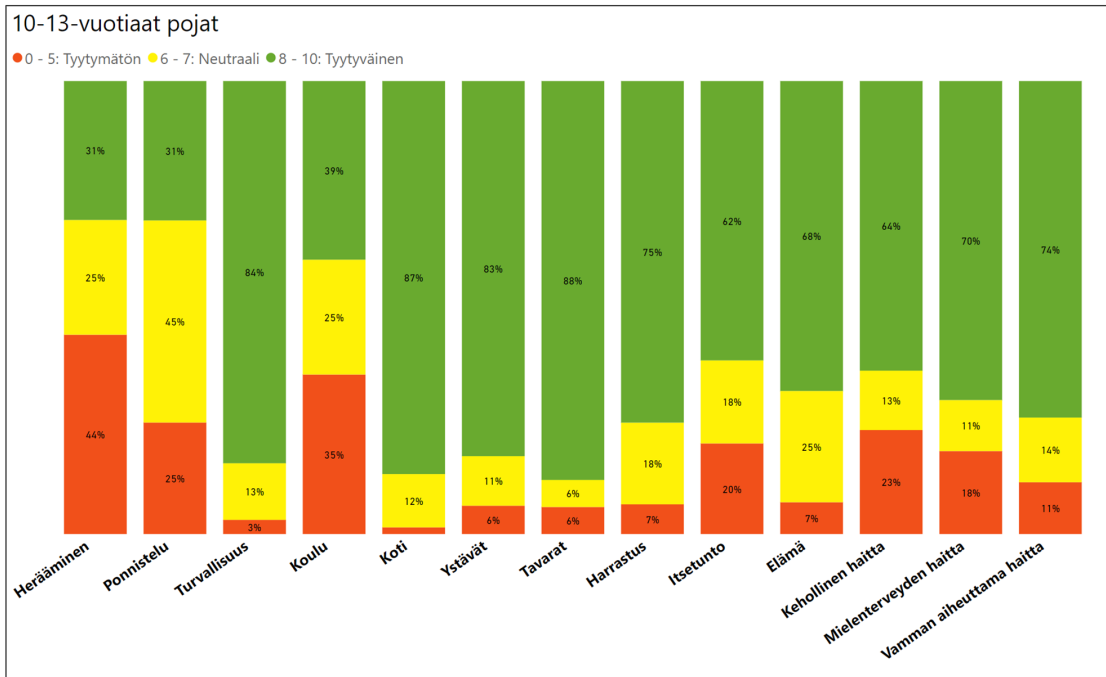
Koko Pohjois-Pohjanmaan 7-9-vuotiailla suurimmat vaikeudet olivat kouluun heräämisessä ja aamu- ja iltatoimien tekemisessä. Tyttöjen ja poikien välillä ei ollut niin suuria eroja kuin vanhemmissa ikäryhmissä. Tytöt ovat hieman tyytyväisempiä elämäänsä kuin pojat, vanhemmissa ikäryhmissä tilanne kääntyy toisinpäin.

(Lähde ZekkiPro tulostanalyysi Pohjois-Pohjanmaa).

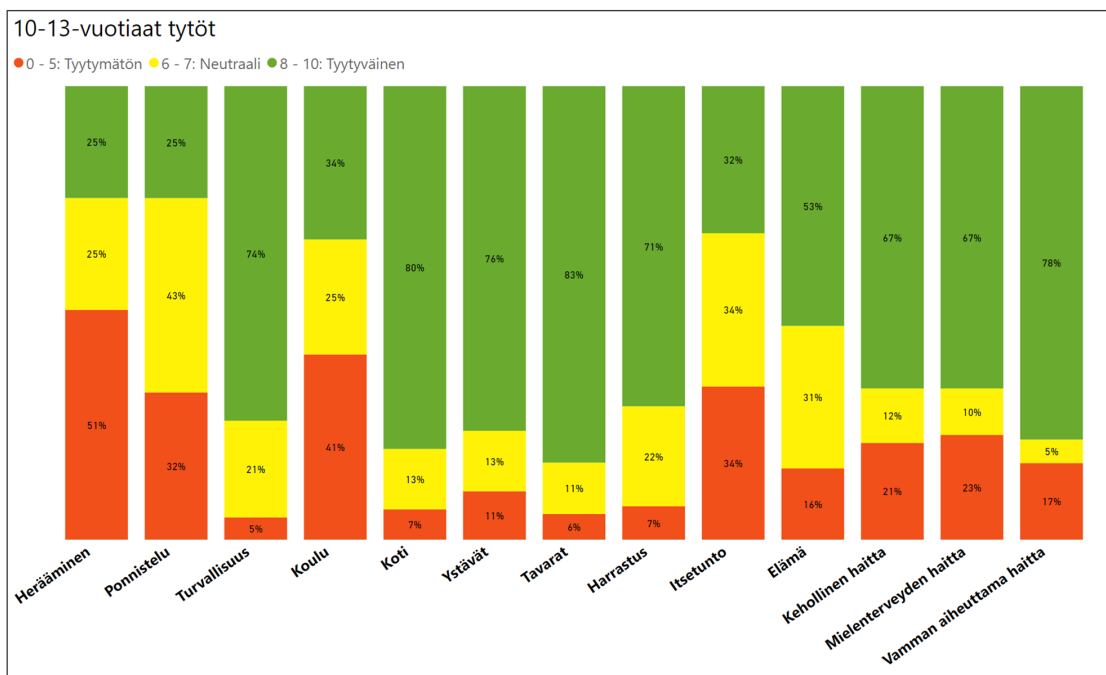
Pyhäjärvellä 10-13 -vuotiaista vastaajista pojat olivat tyytyväisempiä kuin tytöt. 10-13-vuotiaat pojat olivat eniten tyytyväisiä tavaroihin (88 prosenttia), kotiin (87 prosenttia), turvallisuuteen (84 prosenttia) ja ystäviin (83 prosenttia). Vähiten tyytyväisiä pojat olivat heräämiseen (44 prosenttia), koulussa viihtymiseen (35 prosenttia) ja ponnisteluun 25 prosenttia. Myös päivittäin arkea haittaava pitkäaikainen sairaus tai oire kehossa haittasi arkea 23 prosentilla pojista.

10-13-vuotiaista tytöt olivat eniten tyytyväisiä tavaroihin (83 prosenttia), kotiin (80 prosenttia) ja ystäviin (76 prosenttia). Vähiten tyytyväisiä oltiin heräämiseen (51 prosenttia), kouluun (40 prosenttia), itsetuntoon (34 prosenttia), ja ponnisteluun (32 prosenttia).

ZekkiPro-kyselyn tulokset 10-13-vuotiaat pojat, Pyhäjärvi

ZekkiPro-kyselyn tulokset 10-13-vuotiaat tytöt, Pyhäjärvi

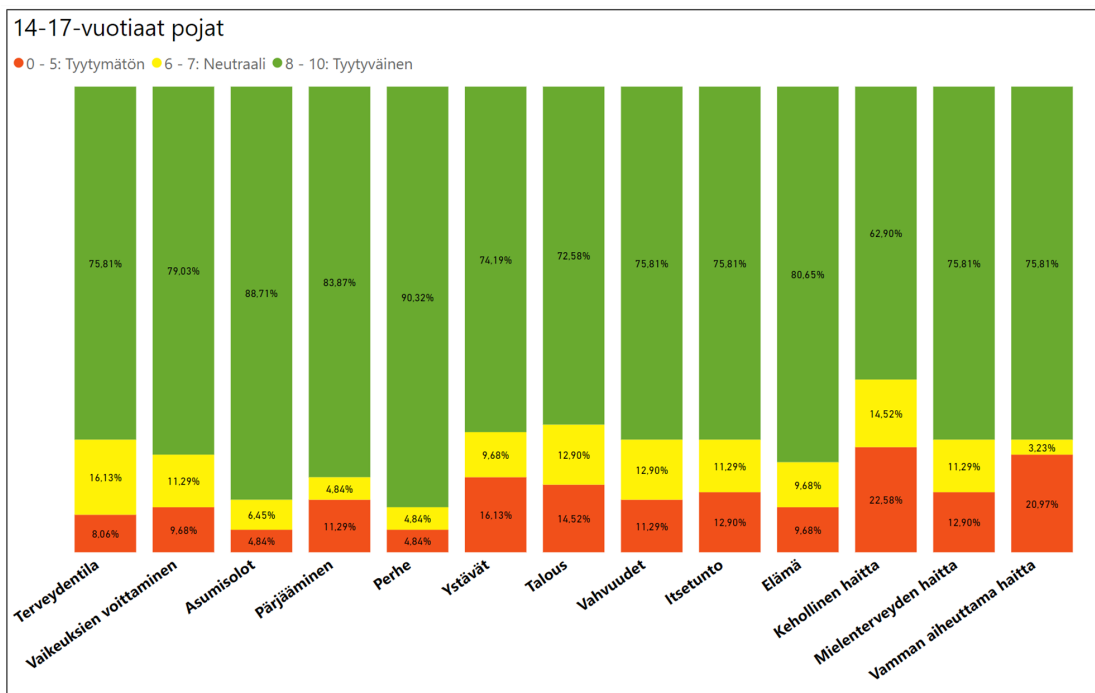
Koko Pohjois-Pohjanmaan tuloksissa 10-13 vuotiaat olivat eniten tyytyväisiä kotiin ja tavaroihin. Vähiten

tyytyväisiä oltiin kouluun heräämiseen, ja koulussa viihtymiseen. Pojilla ponnistelu vaikeuksien voittamiseksi / resilienssi heikempi kuin 14–17-vuotiailla pojilla. Tyttöillä on selkeästi heikempi itsetunto kuin pojilla ja vain puolet tytöistä kokee tyytyväisyyttä elämäänsä (Lähde: ZekkiPro tulosanalyysi Pohjois-Pohjanmaa).

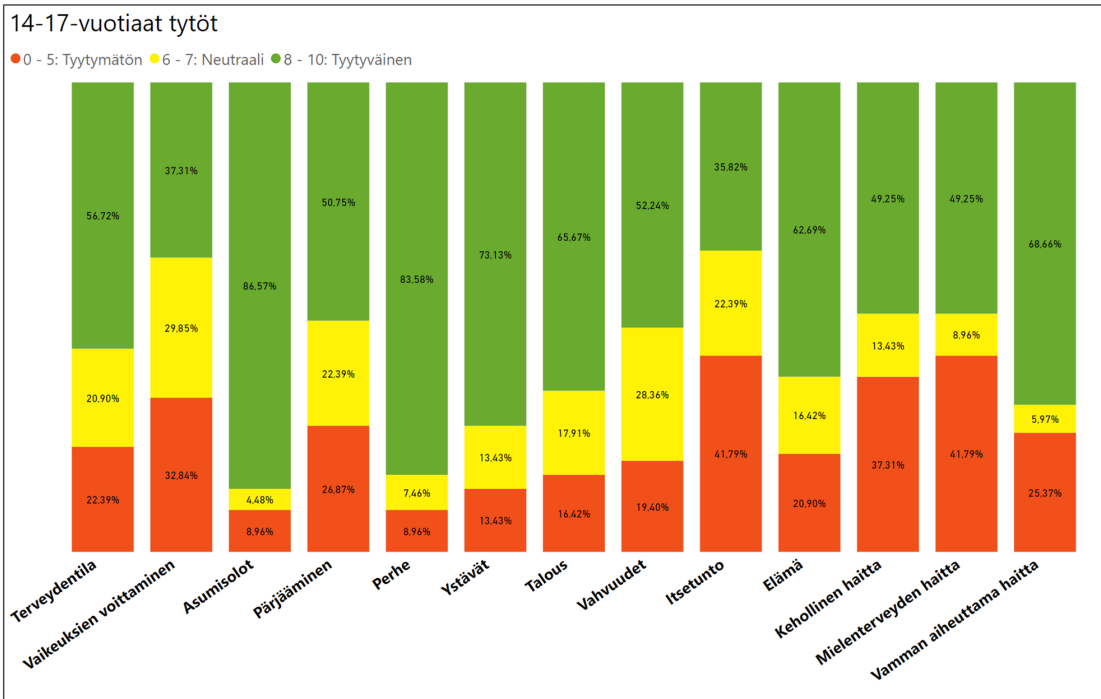
Pyhäjärvellä 14-17-vuotiaat poikien tulokset olivat tyttöjen tuloksia myönteisemmät. 14-17-vuotiaat pojat olivat eniten tyytyväisiä perheeseen (90,32 prosenttia), asumisoloihin (88,71 prosenttia), pärjäämiseen (83,87 prosenttia) ja elämään (80,65 prosenttia). Eniten tyytymättömiä oltiin ystäviin (16,13 prosenttia) ja talouteen (14,52 prosenttia). Lisäksi pojilla päivittäistä arkea haittasi pitkäaikainen kehon sairaus tai oire (22,58 prosenttia) sekä vamma (20,97 prosenttia).

14-17-vuotiaat tytöt olivat eniten tyytyväisiä asumisoloihin (86,57 prosenttia), perheeseen (83,58 prosenttia) ja ystäviin (73,13 prosenttia). Eniten tyytymättömiä tytöt olivat itsetuntoon (41,79 prosenttia) ja pärjäämiseen (22,84 prosenttia). Lisäksi tytöillä päivittäistä arkea haittasi pitkäaikainen mielen sairaus tai oire (41,79 prosenttia), pitkäaikainen kehon sairaus tai oire (39,31 prosenttia).

ZekkiPro-kyselyn tulokset 14-17-vuotiaat pojat, Pyhäjärvi

ZekkiPro-kyselyn tulokset 14-17-vuotiaat tytöt, Pyhäjärvi

Koko Pohjois-Pohjanmaan alueella kyselyyn vastanneet 14-17-vuotiaat olivat tyytyväisiä perheeseen ja asumisoloihin. Pojilla tyytyväisten osuudet olivat pienimpiä talouden, resilienssiä ja itsetuntoa koskevien kysymysten kohdalla. Tytöillä oli lähes saman verran tyytyväisiä kuin tyytymättömiä itsetuntoa käsittelevissä kysymyksissä (Lähde ZekkiPro tulostanalyysi Pohjois-Pohjanmaa).

Pohjois-Pohjanmaan 7-17-vuotiaista lapsista ja nuorista suurin osa (62-84 prosenttia) on tyytyväisiä elämäänsä. Tyytyväisyys elämään ja sen osa-alueisiin heikkenee lapsen varttuessa kohti täysi-ikäisyyttä. 10-17-vuotiaissa sukupuolten väliset erot ovat suuria ja muunsukupuolisiksi itsensä kokevilla nuorilla on tyytyväisyys joka osa-alueella heikointa ja monella osa-alueella heikkoa. Myös Pohjois-Pohjanmaan kuntien välillä tuloksissa on suurta vaihtelua. Osassa kuntia menee Pohteen keskiarvoa paremmin ja toisilla selvästi heikommin (Lähde ZekkiPro-tulostanalyysi Pohjois-Pohjanmaa).

ZekkiPro-kyselyn perusteella tulevaisuudessa on syytä panostaa lasten ja nuorten arjen rutiineihin, itsetunnon ja mielenhyvinvoinnin vahvistamiseen sekä koulussa viihtymiseen ja yhteisöllisyyteen.

1.3 Päihdetilanne-kysely

Päihdetilannekysely toteutettiin Pohjois-Pohjanmaalla maaliskuussa 2025. Kysely toteutettiin sähköisesti ja kyselyn kohderyhmä olivat täysi-ikäiset pohjoispohjanmaalaiset. Kyselyyn vastasi Pohjois-Pohjanmaalta yhteensä 1325 henkilöä. Pyhäjärveltä kyselyyn vastasi 40 henkilöä. Kyselyn tuloksia tarkastellessa on huomioitava alhainen vastaajamäärä. Suurin osa kyselyyn vastanneista oli naisia, 82,5 prosenttia (vrt. 73,9 prosenttia Pohjois-Pohjanmaa). Vastaajista suurin osa oli työkäisiä. Yli 65-vuotiaita oli 17,5 prosenttia (vrt. 11,7 prosenttia Pohjois-Pohjanmaa). Vastaajista 75 prosenttia oli kokopäivätyössä (vrt. 53 prosenttia Pohjois-Pohjanmaa).

Kyselyyn vastanneet olivat havainneet erilaisten päihteiden välittämistilanteita alaikäisille viimeisen 12 kuukauden aikana. Vastaajat kokivat, että kaupoissa myyjät tarkastavat hyvin nuorelta näyttävän ikää alkoholi ja tupakka- ja nikotiinituotteita ostettaessa.

Oletko havainnut kunnassasi viimeisen 12 kuukauden aikana alaikäiselle, % vastaajista (n 40)

Oletko havainnut kunnassasi viimeisen 12 kuukauden aikana alaikäiselle, % vastaajista (n 40)	kyllä	ei	en osaa sanoa
alkoholin välittämistä?	35	47	18

savukkeiden välittämistä?	30	55	15
nuuskan välittämistä?	26	56	18
nikotiinipussien välittämistä?	31	54	15
sähkösavukkeiden/vapejen välittämistä?	29	58	13
huumausaineiden välittämistä?	18	57	25

Kyselyssä kysyttiin, ovatko vastaajat havainneet viimeisen 12 kuukauden aikana alaikäisten päihteiden käyttöä. Eniten vastaajat olivat havainneet alaikäisten alkoholin, tupakan, nuuskan, nikotiinipussien ja sähkösavukkeiden käyttöä. Tulokset ovat samansuuntaiset kyselyn kokonaistulosten kanssa.

Oletko havainnut kunnassasi viimeisen 12 kuukauden aikana alaikäisten, % vastaajista (n 40)

Oletko havainnut kunnassasi viimeisen 12 kuukauden aikana alaikäisten, % vastaajista (n 40)	kyllä	ei	en osaa sanoa
alkoholin käyttöä?	69	26	5
tupakoimista?	62	28	10
nuuskaamista?	50	32	18
nikotiinipussien käyttöä?	53	31	16
sähkösavukkeiden/vapejen käyttöä?	61	36	3
kannabiksen käyttöä?	8	63	29
muiden huumausaineiden käyttöä?	17	63	20
lääkkeiden väärinkäyttöä?	13	66	21
rahapelaamista?	16	63	21
muiden päihdyttävien aineiden käyttöä, minkä?	3	68	29

Kyselyyn vastanneiden mielestä Pyhäjärvellä tulisi puuttua nykyistä enemmän alaikäisten päihteiden käyttöön.

Vastaajat kokivat, että Pyhäjärvellä käytetään liikaa päihteitä. Erityisesti alkoholia (72 %), tupakkaa (62 %), kannabista (63 %) ja muita huumausaineita (82 %) käytetään liikaa. Noin puolet vastaajista kokivat, että Pyhäjärvellä suhtaudutaan liian vapaasti humalajuomiseen ja muiden päihteiden käyttöön.

Vastaajista 37 prosenttia on viimeisen 12 kuukauden aikana pelännyt kadulla tai muulla julkisella paikalla kohtaamiaan päihtyneitä henkilöitä. 22 prosenttia vastaajista oli viimeisen 12 kuukauden aikana tullut ahdistelluksi tai häirityksi päihtyneen henkilön toimesta. 37 prosenttia vastaajista kertoi päihtyneen henkilön käyttäytyneen julkisella paikalla väkivaltaisesti viimeisen 12 kuukauden aikana. Huolestuttavaa on, että 32 prosenttia vastaajista kertoi päihtyneen henkilön käyttäytyneen väkivaltaisesti yksityisessä paikassa viimeisen 12 kuukauden aikana. Tämä prosentti on suurempi Pyhäjärvellä suhteessa koko kyselyn tuloksiin.

32 prosenttia vastaajista on kokenut haitalliseksi, kun on altistunut tupakansavulle tai sähkösavukkeen höyryille julkisella paikalla viimeisen 12 kuukauden aikana. Kolmasosa vastaajista tiesi Pyhäjärvellä olevan tupakkaroskiksia. Reilusti yli puolet vastaajista koki, että ravintoloissa ja kaupoissa tulisi suhtautua tiukemmin alkoholin myyntiin selvästi päihtyneille.

Vastaajista 60 prosenttia oli viimeisen 12 kuukauden aikana ollut huolissaan läheisensä alkoholin käytöstä, 34 prosenttia oli ollut huolissaan tupakka- ja nikotiinituotteiden käytöstä ja 13 prosenttia huumausaineiden käytöstä. Läheisten rahapelaamisesta kukaan vastaajista ei ollut huolissaan. Vastaajat eivät olleet juurikaan huolissaan omasta päihteiden, nikotiinituotteiden, huumausaineiden, lääkkeiden tai rahapelien käytöstä.

Kyselyssä kysyttiin vastaajilta myös päihteiden puheeksi ottamisesta sosiaali- ja terveyden huollon vastaanotolla viimeisen 12 kuukauden aikana. 38 prosentilta vastaajista oli kysytty alkoholin käytöstä, 39 prosentilla vastaajista oli kysytty tupakka- ja nikotiinituotteiden käytöstä ja 21 prosentilla vastaajista oli kysytty huumausaineiden käytöstä. Vähiten oli kysytty rahapelaamisesta ja lääkkeiden väärinkäytöstä.

Neuvontaa sosiaali- ja terveystalveluiden vastaanotolla alkoholin ja päihteiden käyttöön liittyen oli saanut vain muutama vastaajista.

Kyselyssä kysyttiin myös saako Pyhäjärvellä helposti apua päihteiden käytön vähentämiseen ja lopettamiseen. Noin 20 prosenttia vastaajista koki, että ei saa ja yli puolet vastaajista ei osannut sanoa. Yli puolet vastaajista ei osannut sanoa saako Pyhäjärvellä helposti tietoa päihteiden käytön vähentämisen ja lopettamisen tukipalveluista. Noin 20 prosenttia vastaajista koki, että tietoa päihteiden käytön vähentämisen ja lopettamisen tukipalveluista ei ole helposti saatavissa.

Noin puolelle vastaajista Pyhäjärvellä tehtävä ehkäisevä päihdetyö on tuttua. Kyselyn avoimissa kysymyksissä kysyttiin mitkä ovat kunnassasi päihteisiin ja tupakka- ja nikotiinituotteisiin ja rahapelaamiseen liittyvät epäkohdat, joihin erityisesti tulisi kohdistaa ehkäiseviä toimia sekä pyydettiin nimeämään tärkeimpiä ennaltaehkäisy keinoja.

Vastaajat toivoivat ehkäisevää toimintaa erityisesti nuorille. Toivottiin enemmän päihdevalistusta nuorille sekä heidän vanhemmilleen. Vastaajat ovat huolissaan huumausaineiden käytöstä ja välittämisestä. Myös päihteidenkäytön mukava tuleva ilkivalta ja rikollisuus huolettavat. Poliisin vahvempaa läsnäoloa toivottiin osassa vastauksissa. Tärkeimpinä keinoina vastaajat pitivät valistusta ja neuvontaa, poliisin näkymistä katukuvassa, avun saantia silloin kun sitä tarvitsee, myynnin valvontaa sekä kodin merkitystä ja vanhemmuuden tukemista.

Maakunnallisissa vastauksissa korostui eniten valistus ja tiedottaminen, ennaltaehkäisy ja varhainen puuttuminen, tiukemmat rajoitukset ja valvonnan merkitys sekä syrjäytymisen ehkäisy. Tärkeimmiksi ehkäisevän päihdetyön keinoiksi nousivat valistus ja tiedottaminen, ennaltaehkäisy ja varhainen puuttuminen sekä avun ja palveluiden saatavuus.

Maakunnallisia päihdetilannekyselyn tuloksia voi tarkastella hyvinvointialue Pohteen [kotisivuilta](#).

2 Hyvinvointisuunnitelman painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi ikäkausittain

2.1 Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet

VARHAISKASVATUS

Varhaiskasvatus on lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuutta, jossa painottuu pedagogiikka. Sen tavoitteena on edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia sekä tukea oppimisen edellytyksiä ja elinikäistä oppimista. Lisäksi varhaiskasvatus tukee koulutuksellisen tasa-arvon toteutumista. Keskeistä on myös kehittävän, oppimista edistävän ja terveellisen oppimisympäristön varmistaminen sekä yksilöllisen tuen tarpeen (yleinen, tehostettu ja erityinen tuki) tunnistaminen ja tarkoituksenmukaisen tuen järjestäminen, tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä.

Pyhäjärvellä varhaiskasvatus on maksutonta, mikä vahvistaa lasten yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallistua toimintaan. Vuoden 2025 alussa varhaiskasvatuksen käyttöaste oli noin 90 %, ja suurin osa alle kouluikäisistä lapsista oli palveluiden piirissä.

Kaupungin varhaiskasvatuspalveluihin kuuluvat:

- päiväkotihoido
- vuorohoido päiväkodissa
- esiopetusta täydentävä varhaiskasvatus
- perhepäivähoito
- lastenhoidontuet (kotihoidon tuki ja kuntalisä, joustava ja osittainen hoitoraha). Pyhäjärvellä kuntalisän suuruus oli vuoden 2024 loppuun saakka 150e/kk perheen nuorimmaisesta alle 3-vuotiaasta lapsesta. Kaupunginvaltuuston päätöksellä kotihoidontuen kuntalisää korotettiin 200 euroon/kk vuoden 2025 alusta alkaen.

Syntyvyys on ollut laskusuunnassa Pyhäjärvellä jo useamman vuoden ajan. Ennusteen mukaan vuonna 2025 syntyy 20 lasta, kun vielä vuonna 2019 syntyneiden määrä oli 41. Tämä kehitys vaikuttaa suoraan varhaiskasvatuspalveluiden rakenteeseen ja kapasiteetin suunnitteluun.

Elokuussa 2025 varhaiskasvatusikäisiä lapsia on kirjoilla 143, joka on 22 lasta vähemmän kuin vuonna 2022. Lapsimäärän väheneminen on näkynyt muun muassa seuraavissa toimenpiteissä:

- Salmenportin päiväkodin 12-paikkainen ryhmä lopetti toimintansa syksyllä 2025.
- Ruotasen ryhmäperhepäiväkodin (Hiisimuorin Hoiva) yksi 8-paikkainen ryhmä päättyi syksyllä 2025.
- Esiopetusta täydentävä varhaiskasvatus siirtyi Salmenportista Hoijakan päiväkodin alaisuuteen. Aamutoiminta järjestetään Hoijakassa ja iltapäivätoiminta kaupungin omistamassa Aarnolan kiinteistössä.

Alle 3-vuotiaiden lasten osallistumisaste on kasvanut. Vuoden 2024 lopussa varhaiskasvatuksessa oli yhteensä lukuisia suomi toisena kielenä -lapsia. Tuen tarpeessa olevien lasten määrä on noussut.

Erityisopetusta järjestetään ostopalveluna (Vertikal Oy), ja toimintaa tukee kaksi kiertävää varhaiskasvatuksen sosionomia. Näistä toinen työskentelee tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävän hankerahoituksen turvin vuoden 2026 loppuun saakka. Heinäkuussa 2024 aloitti osa-aikainen perheohjaaja, jonka työpanos suuntautuu matalan kynnyksen ja ennaltaehkäisevään työhön perheiden kanssa.

Vuonna 2030 voimaan astuva henkilöstörakennelain muutos sekä syntyvyyden lasku on huomioitu rekrytointien suunnittelussa. Kevään 2025 rekrytoinnit onnistuivat hyvin, ja kaikki avoimet paikat kahta opettajan paikkaa lukuun ottamatta saatiin täytettyä kelpoisella henkilöstöllä. Lapsimäärän väheneminen on vaikuttanut myös henkilöstörakenteeseen. Määräaikaisen henkilökunnan tarve on vähentynyt vakituisen henkilöstön riittävyyden sekä toiminnan sopeuttamisen myötä. Tämä on tukenut henkilöstön työn jatkuvuutta ja parantanut toiminnan ennakoitavuutta.

Henkilöstön osaamista ja työhyvinvointia on vahvistettu seuraavasti:

- Koulutuksia on järjestetty mm. moninaisuudesta, tasa-arvosta, liikuntapedagogiikasta, haastavista tilanteista, tunnetaidoista, ruokakasvatuksesta ja tuetusta leikistä.
- Työnohjaus on toteutunut kuukausittain.
- Kehityskeskustelut ja virkistystapahtumat toteutuvat vuosittain.
- Asiakas- ja työtyytyväisyyskyselyt kerätään vuosittain toimintakauden lopussa, ja tuloksia hyödynnetään palveluiden kehittämisessä.
- Laadunhallintajärjestelmä Valssi otettiin käyttöön alkuvuodesta 2025 ja ensimmäinen tiedonkeruu ja arvioinnin aiheena toteutettiin vuorovaikutuksen sensitiivisyys ja ilmaisun tavat henkilöstökysely. Tulosten pohjalta on laadittu varhaiskasvatusyksiköihin kehittämissuunnitelma. Kehittämistoimenpiteiden toteutumista seurataan kuukausittain.

Vuonna 2024 otettiin käyttöön varajohtajamalli: kaksi varajohtajaa toimii kiertävinä varhaiskasvatuksen sosionomeina, eivätkä he ole ryhmämiehityksessä mukana. Tavoitteena on vahvistaa johtamista ja varmistaa toiminnan jatkuvuus.

Tiedolla johtamista ja laadun arviointia kehitetään Valssi-arviointijärjestelmän käyttöönotolla, johon haettiin alueellista hankerahoitusta vuoden 2024 lopulla. Esihenkilöt ovat mukana PEPPI-hankkeen koulutuskokonaisuudessa, jonka tavoitteena on kehittää varhaiskasvatuksen pitovoimaa ja hyvinvointijohtamista. Pyhäjärven varhaiskasvatus on aktiivisesti mukana Pohjois-Suomen Loisto- ja Purje-

alueverkostoissa sekä alueellisessa yhteistyöverkostossa. Näiden kautta tuetaan paikallista varhaiskasvatussuunnitelmien toimeenpanoa sekä pedagogiikan, toimintakulttuurin, johtamisen, seurannan ja arvioinnin kehittämistä.

Pyhäjärven varhaiskasvatus tekee monipuolista ja vakiintunutta yhteistyötä eri toimijoiden kanssa, mikä vahvistaa lasten hyvinvointia ja osallisuutta sekä tukee varhaiskasvatuksen tavoitteita. Yhteistyöllä on pitkät, kantavat perinteet. Esimerkiksi kirjaston henkilökunta käy säännöllisesti pitämässä satuhetkiä varhaiskasvatusryhmissä. Jokilaakson musiikkiopiston toteuttama maksuton päiväkotimuskari järjestetään kaksi kertaa kuukaudessa ja Seurakunnan lapsityöntekijä käy ohjaamassa kuukausittain katsomuskasvatuksellisen tuokion jokaisessa ryhmässä. Muita aktiivisia yhteistyökumppaneita ovat muun muassa Hiijien Pelimannit, Martat, MTK sekä ikääntyneiden hoivakodit, joiden kanssa toteutetaan sukupolvien välistä toimintaa.

Lapsen kasvun ja kehityksen tueksi toimii varhaiskasvatuksessa moniammatillinen tukiryhmä, joka kokoontuu säännöllisesti. Ryhmään kuuluvat, varhaiskasvatuksen eristysopettaja, varhaiskasvatuksen perheohjaaja, neuvolan, lapsiperhepalveluiden sekä lapsiperheen muun tukiverkoston (mm. terapeutit) edustajat. Yhteistyö mahdollistaa varhaisen tuen tarjoamisen lapsille ja heidän perheilleen moniammatillisesti ja oikea-aikaisesti.

Lapsiperheiden kotiin annettavien palvelut

Ajanjakson aikana lapsiperheiden kotiin annettavien palveluiden järjestäminen siirtyi vuonna 2023 Peruspalvelukuntayhtymä Selänteeltä Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue Pohteelle. Lapsiperheiden kotiin annettavat palvelut tuottavat alueensa lapsiperheille perhetyötä, tehostettua perhetyötä, varhaisen tuen perhetyötä, lapsiperheiden kotipalvelua ja tukihenkilötyöskentelyä. Kohderyhmänä on perheet, joissa on alle 18 vuotiaita lapsia. Perhetyössä ikähaarukka jakautuu tasaisesti kaiken ikäisiin lapsiin, tukihenkilötyötä tarjotaan pääsääntöisesti yli 10 vuotiaille lapsille, yläkouluikäisten ollessa suurin ikäryhmä. Lapsiperheiden kotipalvelussa työskentely painottuu vauvaperheisiin. Varhaisen tuen perhetyö on vasta kehittymässä, asiakkaita ei vielä ole ollut kovinkaan paljon.

Palvelun tuottamisen vastuun siirtyminen ei ole näkynyt perhetyössä, palvelua on pystytty tarjoamaan paikallisella resurssilla hyvin asiakkaille. Suurin muutos on tapahtunut lapsiperheiden kotipalvelun ja perhekohtaamispaikkatoiminnan osalta. Lapsiperheiden kotipalvelun maksun muuttuminen tulosisännöiseksi, on vähentänyt asiakkaiden määrää huomattavasti. Uusille lapsiperheiden kotipalvelun asiakkaille Pohde tarjoaa kahden viikon maksuttoman jakson lapsiperheiden kotipalvelua, enimmäistuntimäärä jaksolle on 15 tuntia. Perhekohtaamispaikkatoiminta Pohteen järjestämänä on päättynyt keväällä 2024, sen sijaan Pohde tekee yhteistyötä paikallisen Mll:n kanssa tarjoamalla tiloja käyttöön perhekahvila toimintaa varten.

Uutena palveluna Pohde on aloittanut lapsiperheiden palveluohjauksen. Palveluohjauksen kautta on mahdollista saada verkostoneuvottelu uuden asiakkaan asiassa. Palveluohjaus on kanava, jota kautta saa yhteyden sosiaalitoimeen sekä asiakkaat, että ammattilaiset. Palveluohjaukseen saa yhteyden sekä puhelimitse, että sähköpostilla.

ALAKOULU

Pyhäjärvellä on yksi alakoulu, jonka oppilaat on jaettu kahteen eri toimipisteeseen seuraavasti: 0.–4.-luokat ovat Ikosen kiinteistössä ja 5.–6.-luokat Keskuskoulun yhteydessä. Pienluokkia on yhteensä kolme. Koulun puolella oppilaiden hyvinvoinnista vastaavat kaikki koululla työskentelevät aikuiset, mutta erityisesti yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä on se, joka tavoitteellisesti tekee työtä hyvinvoinnin eteen koululla. Oppilaat taas pääsevät vaikuttamaan kouluyhteisöön oppilaskunnan kautta.

Yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä kokoontuu alakoululla reilun kuukauden välein. Mukana ovat mm. rehtori, vararehtori, laaja-alaiset erityisopettajat, terveydenhoitajat, kuraattorit ja koulupsykologi. Ryhmän keskeinen tehtävä on kouluyhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen, arviointi ja kehittäminen. Oppilashuoltoryhmässä käsiteltävät asiat muotoutuvat koulun tarpeiden mukaan. Teemoina voivat olla esim. kiusaaminen, oppituntien työrauha, mielenterveysongelmat, luvattomat poissaolot, koulussa esiintyvä väkivalta, näpistykset, perheväkivalta, päihteiden käyttö, oppilasryhmien ryhmäytyminen, koulun yleinen turvallisuus ja oppilashuollon toteutuminen. Ryhmä suunnittelee toimia ongelmien vähentämiseksi ja toimii opettajien tukena ongelmatilanteissa.

Alakoululla oppilaskunnat toimivat erikseen molemmissa yksiköissä. Oppilaskuntaan kuuluvat kaikki koulun oppilaat. Oppilaskunnan hallitus on demokraattisesti valittu toimielin, joka edustaa kaikkia koulun oppilaita. Hallitus johtaa oppilaskunnan toimintaa, jonka toteuttamiseen otetaan kaikki mukaan. Kaikki oppilaat ovat

oppilaskunnan ja kouluyhteisön tasavertaisia jäseniä, ja jokaisella on oikeus vaikuttaa omiin asioihinsa. Oppilaskunnan tukena toimii ohjaava opettaja (Ikosen koululla kaksi opettajaa/ yksikkö), joka huolehtii myös yhteydenpidosta muihin opettajiin ja rehtoriin. Oppilaskunta on tärkeä osa koulua, aivan kuten opettajat, rehtori ja muu koulun henkilökunta.

Oppilaskunnan kautta oppilaiden on mahdollista saada äänensä kuuluviin heitä koskevissa asioissa ja vaikuttaa kouluyhteisönsä kehittämiseen. Oppilaskunta edistää niin oppilaiden keskinäistä vuorovaikutusta ja yhteistyötä kuin vuorovaikutusta ja yhteistyötä kaikkien kouluyhteisön jäsenten välillä. Oppilaskunta on oppilaille paikka harjaantua käyttämään neuvottelu- ja vaikuttamistaitoja elämää varten. Tärkeää on, ettei oppilaiden osallisuus jää vain näennäisdemokraattiseksi kuulemiseksi, vaan oppilailla on aidot vaikuttamismahdollisuudet koulussa tehtäviin päätöksiin. Jos oppilaat huomaavat jonkin epäkohdan koulussa, yksittäinen oppilas voi oppilaskunnan kautta välittää viestiä eteenpäin rehtorille.

Oppilaskuntatoiminta on aktiivista ja oppilaat näkevät, että sillä on todellista vaikutusta. Ikosen alakoululla oppilaskunnat järjestävät yhteistä toimintaa ja yhteisiä tapahtumia sekä koko alakoululla että omassa yksikössään. Oppilaskunnat ovat järjestäneet erilaisia tapahtumia (mm. Ystävänpäivä-, Vappu- ja Talent - tapahtumat).

Lukuvuonna 2024–2025 alakoululla on jatkettu hyvinvoinnin vuosikellon käyttöönottoa. Hyvinvoinnin vuosikello on työkalu, joka ohjaa yhteisöllisen hyvinvointityön kokonaisuutta vuositason tasolla. Vuosikelloon sisältyvillä hyvän mielen tehtävillä ja toiminnoilla koko koulu harjoittelee kuukausittain vaihtuvien teemojen mukaisesti mielen hyvinvointiin, sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja elämänhallintaan liittyviä taitoja. Joka kuukaudelle on oma teema: yhteisöllisyys, itsetuntemus, tunnetaidot, empatia, kaveritaidot ja ristiriitojen ratkaisu, media ja hyvinvointi, katse tulevaisuuteen, rentoutuminen ja rauhoittuminen, arjen selviytymistaidot ja arviointi. Poissaolojen seurantamalli hyväksyttiin vuonna 2025.

Koululla on hyvinvointitiimi, johon kuuluu rehtoreiden lisäksi kouluvalmentaja, kuraattori ja kolme opettajaa. He kokoontuvat joka kuukausi ja koordinoivat seuraavan kuukauden teeman mukaista toimintaa.

Luokanopettajalla on vastuu toiminnan toteuttamisesta. Tiimi on pyrkinyt valmistelevaan ja ideoimaan sellaista toimintaa, joka on helposti toteutettavissa eikä ole kenellekään ylivoimaista. Opettaja saa halutessaan konsultoida tiimin jäseniä ja erityisesti oppilashuollon työntekijöitä oppitukioiden suunnittelussa.

Syksyllä 2024 toteutettiin Ikosen koulun viidennellä luokalla valtakunnalliset MOVE!-mittaukset. MOVE! mittaa fyysistä toimintakykyä ja sen tarkoituksena on kannustaa omatoimiseen fyysisestä kunnosta huolehtimiseen. Mittaukset tehdään vuosittain 5. ja 8. luokalla. Tuloksia voidaan hyödyntää esimerkiksi erilaisten hyvinvointitoimenpiteiden suunnittelussa, kuten tuonnempana käy tarkemmin ilmi.

Pyhäjärven viidesluokkalaisissa näkyi se, että pojat suoriutuivat testeistä heikommin kuin tytöt. Kaiken kaikkiaan testien tulokset olivat varsin heikot. Testissä on kuusi osiota. Viivajuoksussa tyttöjen suoritus oli vähän alle valtakunnan keskiarvon, poikien suoritus reilusti alle. Vauhdittomassa viisiloikassa tytöt ja pojat olivat hieman alle valtakunnan keskiarvon. Heitto-kiinniottoyhdistelmässä sekä tytöt että pojat olivat reilusti alle valtakunnan keskiarvon. Ylävartalon kohotuksessa molemmat suoriutuivat reilusti valtakunnan keskiarvoa huonommin, pojat vielä reilusti heikommin kuin tytöt. Edellisen kaltainen tulos oli myös etunojapunnerruksessa. Liikkuvuudessa tytöt pääsivät hieman valtakunnan keskiarvon yli kolmessa neljästä tehtävästä. Myös poikien suoritukset olivat lähellä valtakunnan keskiarvoa.

Kouluterveyskyselyn kautta saadaan monipuolista ja luotettavaa seurantatietoa eri ikäisten lasten ja nuorten hyvinvoinnista, terveydestä, koulunkäynnistä ja opiskelusta, osallisuudesta sekä avun saamisesta ja palveluista. Kysely toteutetaan joka toinen vuosi, ja sen toteuttaa Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Siihen vastaavat keväisin perusopetuksen 4.–5. -luokkalaiset ja 8.–9. luokkalaiset sekä lukioiden 1. ja 2. vuoden opiskelijat ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijat. Kouluterveyskyselyn tulokset on käyty läpi hyte-työryhmässä ja tulosten pohjalta on lähdetty tekemään koululaisten hyvinvointia tukevia toimenpiteitä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Tuloksista on myös viestitty koteihin Wilman kautta sekä tiedottein.

ATERIA- JA PUHTAUSPALVELUT

Ateria- ja puhtauspalvelut siirtyivät PPE-Köökille vuoden 2023 alusta. PPE-Köökin omistaa Pohjois-Pohjanmaan Hyvinvointialue ja 11 Oulun eteläistä kuntaa. Käytössä on Köökin alueen yhtenevät 5 viikon kiertävät ruokalistat, jotka on suunniteltu koulu-, lasten- ja ikäihmisten ruokasuosituksia noudattaen. Tällä tuetaan lasten - ja nuorten tervettä kasvua ja kehitystä sekä ikäihmisten hyvinvointia, huomioiden yksilölliset ravitsemukseen sekä terveyden ja sairauden hoitoon liittyvät tarpeet. Koulujen syys- ja kevätlukukaudella pidetään molempina 1 "toiveruokapäivä" ja päiväkodeilla yhden kerran vuodessa.

2.2 Nuoret ja nuoret aikuiset

YLÄKOULU

Yläkoulun säännöllinen rytmi, kouluruokailu ja aikuisen läsnäolo ovat yläkouluikäisen nuoren koulupäivän hyvinvoinnin tekijöitä. Säännöllinen koulunkäynti on hyvinvoinnin merkki. Näin ollen, perusopetuksessa seurataan myös lakisääteisellä velvollisuudella oppilaan poissaolojen määrää. Salmen koulun käytänteitä oppilaiden poissaolojen seuraamiseksi päivitettiin vuosina 2023-2024. Seurannan pohjana on käytännön työkaluna toimiva poissaolojen seurantamalli, johon lisättiin ennaltaehkäisevän työn porras. Ennaltaehkäisevää, yhteisöllistä, ryhmäyttävää ja koulu kiinnittymistä tukevaa työtä tekee koulun jokainen aikuinen, mutta erityisesti kouluvalmentajan työnkuva muodostuu edellä mainituista. Lisäksi malliin päivittyivät poissaolotuntien määrät, näistä seuraavat toimenpiteet sekä jokaisen toimijan tehtävä selkeytyi.

Salmen koulun tiloissa toimivat kaikki oppilashuollon toimijat. Seurantajaksolla oppilashuollon resursseissa tapahtui kuitenkin merkittäviä muutoksia, kun Salmen koulun toinen koulukuraattori siirtyi toisiin tehtäviin. Myös koulupsykologin resurssin mitoitus Salmen koululle vähennettiin. Kouluterveydenhoitajan työpanos pitkäaikaisen terveydenhoitajan eläköityessä väheni väliaikaisesti kolmeen päivään viikossa, mutta todellisen resurssitarpeen osoittautuessa isommaksi, kouluterveydenhoitajan työpanos nousi neljään päivään viikossa Keskuskoululla, jolloin myös yläkoulun oppilailla on mahdollisuus saada terveydenhoitajan palveluja kyseisinä päivinä.

Oppilaiden osallistamiseksi vuonna 2024 Salmen koululla tehtiin osallistavaa budjetointia koulun oppilaskunnalle. Saadulla määrärahalla oppilaskunta hankki koululle koripallotelineen sekä leuanvetotangon oppilaiden hyvinvoinnin ja viihtyvyyden lisäämiseksi. Myös tukioppilaat ja heitä ohjaavat opettajat suunnittelivat toteuttivat useita yhteisöllisiä teematapahtumia.

TEA-viisarin tuloksissa perusopetuksen kokonaistulokset ovat hyvät sitoutumisen, johtamisen, voimavarojen ja yhteisten käytäntöjen osa-alueilla. Seurannan ja tarveanalyysin, osallisuuden sekä terveyttä ja hyvinvointia edistävien muiden ydintoimintojen osalta toiminnassa on puolestaan parannettavaa.

Alakoulun, yläkoulun ja lukion rehtorit sekä vararehtorit ovat osallistuneen positiivisen johtamisen koulutuksiin vuosien 2023 - 2025 välisenä aikana. Koulutukset jatkuvat syksyllä 2025 käynnistyneen TIIMI-hankkeen myötä. Hanketta johtaa Oulun ammattikorkeakoulu.

LUKIO

Pyhäjärven lukio on ainoa Pyhäjärvellä toimiva toisen asteen oppilaitos, ja sen opiskelijamäärä on vaihdellut kevään 2022 75:stä kevään 2025 62:een. Noin puolet Salmen koulun päättäneistä on jatkanut opintojaan Pyhäjärven lukiossa. Lukiolaiset ovat oikeutettuja maksuttomaan toisen asteen koulutukseen, ja opetusta järjestetään sekä valtakunnallisissa että koulukohtaisissa opintojaksoissa hyvinkin pienille opiskelijaryhmille.

Toimintakaudella 2022-2025 lukiossa on laadittu ja toimeenpantu kehittämissuunnitelma, jonka painopisteitä ovat mm. oppimisen ja ohjauksen tukeen panostaminen, yhteisöllisyyden ja hyvinvoinnin kehittäminen sekä Harrasteakatemian kehittäminen. Näillä kaikilla on selvä yhteys myös nuorten hyvinvointiin. Vuoden 2023 Kouluterveyskyselyn pohjalta puolestaan kehittämiskohteiksi otettiin oppimistaidot ja lukeminen sekä yhteisöllisyys.

OPH:n myöntämän rahoituksen turvin lukiossa toteutetaan 1.8.2024 alkanutta Oppimisen ja ohjauksen tuen hanketta, jonka puitteissa on toteutettu jo monia uudistuksia. Lukiolaisille on räätälöity kullekin vuositason oma Oppimisen taidot-opintokokonaisuus monipuolisine sisältöineen. Opiskelijoille tarjotaan viikoittain koulupäivän lomassa mahdollisuus läksyjen ja rästitöiden tekemiseen ohjatusti. Hankkeen myötä on myös selkeytetty oppimisen ohjauksen ja tuen työnjakoa, ja nivelvaiheisiin (perusopetuksesta lukioon ja lukiosta jatko-opintoihin) on laadittu omat suunnitelmansa. Opiskelijoille ja koteihin on laadittu opaskirja, joka tullaan jatkossa jakamaan opiskelijoille ja koteihin, ja jonka myötä avun ja tuen piiriin hakeutumisen toivotaan olevan helpompaa. Oppimisen tukeen panostetaan paljon myös esimerkiksi tukiopetuksen ja erityisopettajan antaman tuen muodossa.

Yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia on pyritty lisäämään mm. järjestelmällisen ryhmäyttämisen avulla. Kouluvalmentaja ja opiskelijahuolto ovat järjestämässä vuosittaisia ryhmäyttämistapahtumia, esim. koulun aloituspäivänä sekä lukuvuosittain järjestettävä suurmestari-kisa, jonka perinne aloitettiin vuonna 2024. Lukion opiskelijakunta pyrkii myös yhteisöllisyyteen ja hyvinvointiin järjestämällä mm. vuosittaisen liikuntapäivän. Edellämainituissa tapahtumissa lukio on tehnyt myös tiivistä yhteistyötä nuoriso- ja liikuntapalvelujen sekä

seurakunnan kanssa.

Lukiossa on mahdollista harrastaa tavoitteellisesti jääkiekkoa, pesäpalloa, tanssia, esportsia sekä musiikkia bändissä. Harrasteakatemian toimintaan osallistuu vuosittain lähes puolet lukiolaisista, suosituimmaksi lajiksi jääkiekon ohi on noussut viime vuosina pesäpallo, mutta myös esports-linjalla on vuosittain ollut 6-8 nuorta.

Kaiken kaikkiaan lukiolaisilla voidaan katsoa olevan harrastuksia hyvin, sillä jopa 94% ilmoitti harrastavansa jotain ainakin kerran viikossa. Sekä ohjattu että itsenäinen liikunnan harrastaminen oli lisääntynyt vuodesta 2023 vuoteen 2025, niin myös kulttuurin tai taiteen harrastaminen.

Viihtyisä oppimisympäristö ja hyvä ravinto on tärkeä osa hyvinvointia. Keskuskoulun keittiön ja ruokasalin remontti valmistui kesällä 2025, ja lukiolaisten arviot kouluruuan laadusta paranivat verrattuna aikaisempiin vuosiin ja kouluruokaa arvioitiin olevan tarjolla riittävästi. Kuitenkin vain 58% lukiolaisista söi päivittäin vuoden 2025 kyselyn mukaan, mikä saattaa johtua osaltaan Keskuskeittiön remontista kertakäyttöastioineen.

Nuorten tilanne hyvinvoinnin suhteen on parantunut toimintakaudella ainakin vuosien 2023 ja 2025 lukion kouluterveyskyselyn mittarien mukaan, mutta etenkin tyttöjen kokemat haasteet mielenterveydessä ovat yleisempiä kuin koko maassa. Myös yksinäisyyden kokeminen on melko yleistä. Toisaalta apua koetaan saadun opiskeluhuollosta, joten voidaan ajatella myös niin, että lukiossa on mahdollista opiskella myös mielenterveyden haasteista huolimatta.

OPISKELUHUOLTO

Opiskeluhuolto on osa Pohteen perhekeskuspalveluita. Opiskeluhuoltoon kuuluu koulu – ja opiskeluterveydenhuolto sekä koulukuraattori ja koulupsykologipalvelut. Opiskeluhuollon palvelut on tarkoitettu esiopetuksessa, perusopetuksessa ja 2. asteella opiskeleville. Opiskeluhuolto on kouluissa tehtävää työtä, jolla edistetään oppilaiden ja opiskelijoiden terveyttä, hyvinvointia, oppimista ja osallisuutta sekä ehkäistään ongelmien syntymistä. Lisäksi sillä edistetään koko koulu- tai oppilaitosyhteisön ja -ympäristön hyvinvointia sekä huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä. Opiskeluhuolto jakautuu yhteisölliseen ja yksilökohtaiseen opiskeluhuoltoon. Yhteisöllistä opiskeluhuoltoa toteuttavat kaikki koulun ja oppilaitoksen toimijat, ja siten se on ensisijaista ja luonteeltaan ehkäisevää. Yksilökohtainen opiskeluhuolto on yksittäisille oppilaille ja opiskelijoille annettavia koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluja, opiskeluhoollon kuraattori- ja psykologipalveluja sekä monialaista yksilökohtaista opiskeluhoolltoa. Yksilökohtainen opiskeluhuolto voi olla ehkäisevää tai tarjota varhaista tukea.

Pyhäjärvellä on Pohteen aikana säilynyt edelleen lakisääteiset opiskeluhoollon palvelut vaikka palvelun tarjonta onkin heikentynyt Pyhäjärven kaupungin omana tuotantona annettuihin palveluihin nähden.

Kouluterveydenhoitaja on tavattavissa Ikosen koululla sekä keskuskoululla 5-6 luokkien oppilaille ja yläkoulun ja lukion oppilaille säännöllisesti.

Kuraattoriresurssina Pyhäjärvellä jatkaa 1 kuraattori, jonka työpanos on ollut 80–100 %. Kuraattorityö kohdentuu esikoulu – ja perusopetus sekä lukio ikäisiin. Varhaiskasvatukseen ei enää suunnata kuraattorin työpanosta. Pyhäjärvellä aikaisemmin toimineesta kahden kuraattorin työpanoksesta on Pohteen aikana luovuttu lakisääteisiin ja alueen yhdenvertaisiin mitoitukseen vedoten. Koulukohtaisesti kuraattori työskentelee Ikosen koululla pääsääntöisesti kahtena-kolmena päivänä viikossa ja samaten keskuskoululla (5-6 luokat, yläkoulu ja lukio) vähintään kahtena päivänä viikossa.

Koulupsykologeista on ollut Pohteen alusta lähtien pulaa koko Oulun eteläisellä alueella. Pyhäjärvellä on kuitenkin säilynyt lakisääteiseen mitoitukseen pohjautuva resurssi lähes täysimittaisena. Koulupsykologimme on tavattavissa Ikosen koululla pääsääntöisesti kahtena päivänä viikossa ja sama koskee myös Keskuskoulun koulukeskusta. Koulupsykologi työskentelee Pyhäjärven ulkopuolella 1-2 pvänä viikossa, mikä on heikennystä aikaisempaan Pyhäjärven omaan palveluun nähden.

Kuraattori ja koulupsykologi jakavat saman työhuoneen, ja pääsääntöisesti jompikumpi toimijoista on tavoitettavissa akuutissakin tilanteessa koululta vähintään neljänä päivänä viidestä. Työskentelystä suurin osa tapahtuu ajanvarausvastaanottona, mutta oppilailla on päivittäin mahdollisuus hakeutua myös tapaamiselle. Pyhäjärvellä on pystytty toteuttamaan hyvin lakisääteistä aikaa, minkä mukaan opiskeluhoollon kuraattori- ja koulupsykologipalveluista täytyy saada yhteydenotto/aika oppilaalle saman tai seuraavan työpäivän aikana kiireellisissä asioissa tai 7 työpäivän kuluessa ei kiireellisesti. Kun opiskelija tai huoltaja on yhteydessä koulukuraattoriin tai koulupsykologiin, mietitään yhdessä, millaisesta tuesta on hyötyä. Koulukuraattori tai koulupsykologi voi tehdä yhteistyötä muiden sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten kanssa, jotta opiskelija saa oikean avun.

Koulukuraattori on pystynyt tekemään paljon yhteistyötä Pyhäjärvellä toimivan kouluvalmentajan kanssa yhteisöllisen työn parissa. Esimerkiksi uusien luokkien ja luokka-asteiden ryhmyttämiset järjestetään yhteistyössä ja lisäksi on panostettu luokkien tarvitseman yhteisöllisen ja hyvinvointia tukevan luokkatyöskentelyn yhteiseen suunnitteluun. Koulupsykologin työssä on korostunut oppimisen tukeen liittyvät tutkimukset ja koulun ulkopuolisen tuen tarpeen arvioinnit ja selvittelyt. Myös yksilökohtaista oppilaan hyvinvoinnin tukemista /kartoittamista ja ennaltaehkäisyä tehdään sekä koulukuraattorin että koulupsykologin vastaanotolla.

VAPAA-AJAN HARRASTUSTOIMINTA

Pyhäjärven kaupunki tukee alle 18-vuotiaiden (sekä toisen asteen opiskelijoiden) lasten ja nuorten liikunnallista elämäntapaa mahdollistamalla maksuttoman harrastamisen liikuntaryhmissä ja tapahtumissa. Pyhäjärvi on mukana Harrastamisen Suomen mallin hankkeessa järjestämällä peruskoululaisille vapaa-ajan kerhotoimintaa yhteensä noin 20 iltapäiväkerhon voimin. Harrastustarjotin rakennetaan vuosittain lasten ja nuorten toiveiden pohjalta. Mukaan valikoidaan mahdollisimman laajasti eri harrastusaktiviteetteja (liikunta, kädentaidot, musiikki, eläimet, digitaaliset). Tavoitteena on juurruttaa kerhotoiminta pysyväksi osaksi kaupungin palveluja, jotta jokaisella lapsella ja nuorella olisi tasavertainen mahdollisuus mielekkääseen ja maksuttomaan harrastukseen. Hankkeen ryhmissä liikkuu vuosittain 150-170 lasta/nuorta. Kerhojen ja harrastajien määrät ovat kasvaneet tasaisesti vuodesta 2022 lähtien. Syksyllä 2025 harrastustarjotin sisälsi jo 25 koko lukuvuoden kestävä iltapäiväkerhoa ja osallistujamäärän odotetaan ylittävän aikaisemmat kävijämääräennätykset. Hankeryhmien ohella liikuntapalvelut on lisännyt myös alle kouluikäisten lasten liikuntatarjontaa. Syksyllä 2025 tarjolla oli yhteensä kuusi alle kouluikäisten liikuntaryhmää, joissa puuhastelee noin 30 lasta viikoittain. Lasten kesäuimakoulut ovat keränneet yhä vuosittain altaaseen 90-120 uimaria uimakouluviikkoa kohden. Perheen pienimmille uimareille on ollut tarjolla vauva- ja perheuintia.

Maksuttomat liikuntapalvelut

Uimahallissa lapsille ja nuorille on omat maksuttomat uinti- ja kuntosalivuorot kaksi kertaa viikossa. Uintivuoroilla tilastoitiin alkuvuoden 2025 aikana yhteensä 60 käyntikertaa viikossa. Nuorten kuntosalivuoroilla tilastoitiin puolestaan yhteensä 33 käyntikertaa viikossa. Maksuttomat lasten ja nuorten liikuntavuorot ovat säilyttäneet suosionsa vuodesta toiseen. Kuntosalilla nuorten kävijämäärät ovat jopa tuplaantuneet vuoteen 2022 verrattuna. Pyhäjärvi on mukana maksuttomien vuorojen lisäksi varusmiesikäisten nuorten aikalisä - palvelussa, jonka puitteissa kutsuntaikäiset saavat käyttää uimahallia ja kuntosalia rajoituksetta ja maksutta uimahallin aukioloaikoina. Aikalisä -palvelua käytettiin vuonna 2024 noin 30 kertaa kuukaudessa.

Liikkeestä lääke pyhäjärvisille lapsille ja nuorille

Pyhäjärvellä käynnistyi syksyllä 2025 oma liikuntaneuvonnan ohjauspolku peruskoululaisille lapsille ja nuorille. Hankkeessa työskentelee kokoaikainen liikuntamentori, jonka tehtävänä on edistää riskiryhmässä olevien lasten ja nuorten aktiivisuutta ja terveitä elintapoja (ravintotottumukset). Hankkeen taustalla ovat Move!-testien tulokset. Vuoden 2024 Move!-tulosten perusteella Pyhäjärvellä viidesluokkalaisista noin 60 prosentilla fyysinen toimintakyky on mahdollisesti terveysttä ja hyvinvointia kuluttavalla tai haittaavalla tasolla. Kahdeksaluokkalaisilla vastaava prosentti on 50. Edellisinä vuosina tulokset ovat olleet vastaavalla tasolla, vaikka on huomioitava, että ikäluokkien välillä voi olla runsaastikin vaihtelua.

Move!-testien tulokset osoittavat Pyhäjärvellä, että erityisesti tyttöjen fyysinen toimintakyky huolestuttaa. Vuoden 2023 ja 2025 kouluterveyskyselyt puolestaan osoittavat, että liikunnallisuutta ja liikkumista tulee selkeästi lisätä. Liikkumiseen liittyvät vastaukset ovat Pyhäjärvellä koko maata ja Pohjois-Pohjanmaata heikommalla tolalla. Esimerkiksi vuonna 2023 8. ja 9. luokan tytöistä korkeintaan tunnin viikossa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajallaan harrastaa 48,4 prosenttia; poikien kohdalla luku on 21,6. Vuonna 2025 23 prosenttia 8-9 -luokkalaisista harrasti hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan kerran viikossa (P-P 28 prosenttia). Korkeintaan yhtenä päivänä viikossa vähintään tunnin liikkuvia oli Pyhäjärvellä vuonna 2023 13 prosenttia, kun taas Pohjois-Pohjanmaan luku oli 8,4. Tytöt liikkuvat säännönmukaisesti vähemmän kuin pojat: siinä missä yläkouluikäisistä pojista vapaa-ajallaan viikoittain liikuntaa harrastaa 83 prosenttia (v. 2023 78,4 prosenttia), tytöistä 73 prosenttia (v. 2023 65,6 prosenttia). 4. ja 5. luokan pojista vähintään tunnin päivässä liikkuu 43 prosenttia (v. 2023 50 prosenttia), kun taas tyttöjen kohdalla luku on ainoastaan 20 prosenttia (v. 2023 28,1 prosenttia). Pohjois-Pohjanmaalla vastaava luku 4. ja 5. luokan pojilla on 51 prosenttia ja tyttöillä 40 prosenttia.

Nuorisotilatoiminta

Nuorisopalveluilla on käytössään oma nuorisotila Nuokkari, jossa järjestetään avoimia nuorten iltoja, ohjattuja

ryhmiä sekä erilaisia tapahtumia. Yläkoululaisille ja toisen asteen opiskelijoille suunnattua tilatoimintaa on ollut tarjolla tiistaisin, keskiviikkoisin ja perjantaisin. Perjantai-iltaisina tilat ovat olleet avoinna pidempään, jolloin toiminnan ohjausta on toteutettu yhteistyössä Pyhäjärven seurakunnan kanssa. Vuonna 2025 Nuokkari on ollut avoinna myös torstai-iltaisina. Tilastojen mukaan tiloilla on vierailut viime vuosien aikana keskimäärin 200 kävijää kuukaudessa. Kävijämäärät näyttävät kääntyneen hieman laskuun vuonna 2025. Nuorisotilatoimintaa on nykyään kohdennettu yhä enemmän myös alakoululaisille lapsille tavoitteena antaa varhaista tukea ja ohjausta yhä nuoremmille lapsille.

Tapahtumat, retket ja leirit

Liikunta- ja nuorisopalvelut ovat olleet vuosittain mukana järjestämässä erilaisia tapahtumia, retkiä ja leirejä yhteistyössä paikallisten järjestöjen kanssa. Näistä mainittavimpana ehkäisevän päihdetyön viikon keikkatapahtuma, joka on kerännyt kahtena edellisenä vuotena katsojia paikalle reilut 200. Tapahtuma kantaa jatkossa nimeä Selvät Saundit. Liikunta- ja nuorisopalvelut osallistuvat vuosittain lasten ja nuorten kulttuuriviikkojen ohjelmaan järjestäen teemoittain vaihtuvia aktiviteetteja. Muita tapahtumia (Lan -tapahtuma, Yönuokkari, Lasten discot, Yökahvilat, Kesäpiknik, Halloween, Tyttöjen ilta) on järjestetty säännöllisesti pitkin vuotta. Kesällä vuorossa ovat lasten ja nuorten toiminta- ja yöleirit, jotka ovat keränneet vuosittain keskimäärin 80-100 osallistujaa. Retkiä ja matkoja on järjestetty resurssien mukaan 4-6 kpl vuodessa. Kohteina ovat olleet ostoskeskukset ja huvipuistot. Retkille on osallistunut vuosittain keskimäärin 200 nuorta.

Nuorisotyö kouluilla

Nuoriso-ohjaajat ovat tehneet tiivistä yhteistyötä perusopetuksen ja lukion kanssa vierailemalla keskuskoululla 2-3 päivänä viikossa järjestäen erilaista välituntitoimintaa. Tämän lisäksi nuorisopalvelut ovat olleet mukana toteuttamassa syksyisin koululuokkien ”ryhmytyksiä” ja ehkäisevän päihdetyön teemaviikon tapahtumia. Keväisin ohjelmassa ovat olleet 6.-luokkalaisten sekä Ysien -päivät. Jalkautuvaa nuorisotyötä on tehty normaalisti koulujen päätyttyä keväällä.

Etsivä nuorisotyö

Nuorisopalvelut on tarjonnut etsivän nuorisotyöntekijän palveluita vuodesta 2008 alkaen. Tukea annetaan opiskeluun, työllistymiseen, hyvinvointiin ja elämänhallintaan liittyen. Vuosien 2022-2025 aikana etsivän palveluita on käyttänyt vuosittain noin 30-40 nuorta. Suurin osa tukea tarvitsevista nuorista on iältään 18 - 20 -vuotiaita. Etsivä nuorisotyöntekijä on tehnyt tiivistä yhteistyötä myös koulujen oppilashuollon, Pohteen mielenterveys- ja päihdetyön sekä nuorten työpajan kanssa tavoittaakseen asiakkaansa. Etsivä nuorisotyöntekijä on jalkautunut mukaan koulujen päättäjäisiltään sekä osallistunut tarpeen mukaan tehostetun nuorisotyön kriisitoimintaan (2 tehostetun nuorisotyön tapahtumaa vuonna 2024).

2.3 Työikäiset

TYÖLLISYYS JA KOTOUTUMINEN

Pyhäjärven työllisyyspalvelujen toiminta on Pyhäjärven kaupungin tarjoamaa maksutonta ohjaus- ja neuvontapalvelua työnhakijoille, yrityksille ja yhdistyksille. Toiminnan tarkoituksena on löytää työnhakijoille sopivia palvelu- ja työllistymispolkuja yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Työllisyyskoordinaattorin tehtäviin on kuulunut mm. Pyhäjärvi-lisän myöntäminen, nuorten kesätyöllistäminen, nuorten työpajalla työskentely, verkostoyhteistyö ja toiminnan koordinointi sekä erilaiset maahanmuuttoon ja kotoutumiseen liittyvät tehtävät.

Pyhäjärven kaupunki, Ppky Selänne sekä Kajaanin ammattikorkeakoulu aloittivat syksyllä 2022 yhteistyössä sairaanhoitajakoulutuksen Pyhäjärvellä. Opiskelijat valmistuvat vuoden 2025 loppuun mennessä. Koulutus on järjestetty monimuoto-opintoina, joita on mahdollista suorittaa työn ohessa. Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä JEDU järjesti matkailualan osatutkinnon, matkailupalvelujen tuotteistamisen tutkinnon 29.11.2023 - 30.4.2024.

Työllisyyspalveluiden iso muutos tuli vuoden 2025 alussa, kun työllisyydenhoito siirtyi kuntien hoidettavaksi. Pyhäjärvi kuuluu yhdessä 10 muun kunnan kanssa Raahen työllisyysalueeseen. TE-uudistuksen myötä asiakkaiden on mahdollista saada lähipalvelua ajanvarauksella Pyhäjärven kaupungintalolla.

Uudistuksen myötä palkkatukeen tehtiin muutoksia ja sitä kohdennettiin ensisijaisesti yksityiselle sektorille. Syksystä 2024 alkaen työssäoloa ei palkkatuki kerrytä paitsi yli 60-vuotiaiden pitkäaikaistyöttömien ja alentuneesti työkykyisten osalta tietyin ehdoin. Pitkäaikaistyöttömiä on kannustettu työkokeiluun kaupungin

yksiköihin.

Kaupunki tarjosi Pyhäjärvelle muuttaneille maahanmuuttajille kotoutumispalveluita eli apua kotoutumiseen, erilaista neuvontaa ja ohjausta. Vuosina 2022–2024 kohderyhmänä olivat pääasiassa Ukrainasta tilapäisen suojelun statuksella Pyhäjärvelle muuttaneet sekä työperäiset maahanmuuttajat. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2024 Pyhäjärven kaupungin väestöstä ulkomaan kansalaisia oli 2,6 %.

Vuonna 2024 laadittiin kotoutumislain uudistuksen myötä Haapajärven kaupungin sekä Reisjärven ja Kärsämäen kuntien kanssa yhteinen kotoutumishjelma. Kotoutumishjelmassa kuvataan mm. kotoutumistyötä sekä neuvonnan ja ohjauksen toteuttamista kunnissa. Ohjelman tavoitteena on tukea kv-väestön integroitumista yhteiskuntaan sekä vahvistaa osallisuutta ja edistää hyvinvointia ja työllistymistä.

Kuluvan valtuustokauden aikana Pyhäjärvelle on myös perustettu maahanmuuttajataustaisten asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen keskittyvä työryhmä. Se toimii HYTE/LAPE-ryhmän alaisuudessa.

Nuorten työpaja Polku ja etsivä nuorisotyö

Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17–24-vuotiaiden nuorten prosentuaalinen osuus on hieman laskussa. Pyhäjärven kaupungin organisoiman etsivän nuorisotyön kautta on pyritty tavoittamaan koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevia sekä muutoin erilaista apua ja tukea tarvitsevia nuoria. Vuosittain etsivä nuorisotyö on työskennellyt noin 40 nuoren kanssa.

Etsivä nuorisotyö ja Nuorten työpaja Polku tekevät yhteistyötä. Nuorten työpajatoiminta on Pyhäjärven kaupungin järjestämää toimintaa alle 29-vuotiaille vailla työ tai opiskelupaikkaa oleville nuorille. Työpajatoiminta vahvistaa valmennuksen ja merkityksellisen tekemisen kautta nuorten elämänhallintaa ja työelämänvalmiuksia. Työpaja on valmennusyhteisö, jonka tavoitteena on tukea hyvinvointia, tunnistaa osaamista ja valmentaa kohti koulutusta ja työtä. Valmennus työpajalla on tavoitteellista, valmentautujan yksilöllisten tarpeiden mukaista tukemista sekä taitojen ja osaamisen kehittämistä. Valmennus työpajalla tähtää tulevaisuuteen ja on aina tavoitteellista. Se on kokonaisvaltaista tukea valmentautujan tarpeiden mukaan. Valmennuksella tuetaan yksilöllistä kasvua, sosiaalista vahvistumista ja aktiivista osallisuutta. Valmennuksen tavoitteet luodaan yhdessä valmentautujan kanssa työpajajakson alussa ja niitä päivitetään valmennuksen aikana.

Työpajan toiminta-ajatuksena on kohderyhmän nuorten sijoittuminen opiskelemaan, työelämään tai johonkin muuhun palveluun. Valmentautujien sosiaalisuuden ja osallisuuden vahvistaminen sekä syrjäytymisen ehkäisy ovat olleet tärkeässä roolissa. Nuorten työpajan pajat tarjoavat mahdollisuuden tutustua erilaisiin työtehtäviin.

Työpajatoiminnan historia Pyhäjärvellä yltää 1990-luvulle saakka. Viime vuosien yhteiskunnalliset muutokset, kuten hyvinvointialueuudistus, ovat vaikuttaneet työpajatoimintaan. Kuntouttavaa työtoimintaa siirtyi ainoastaan Pohteen työpajan järjestämäksi.

Nuorten työpajan valmentautajat ovat työkokeilussa, pajan valmennussopimuksella, oppilaitosyhteistyössä koulutus- tai puitesopimuksella, kesätyössä ja TET-jaksoilla olevia nuoria. Nuorten työpaja on tavoittanut toimintansa piiriin vuonna 2023 20 nuorta, vuonna 2024 13 nuorta, vuoden 2025 aikana elokuun loppuun mennessä 43 nuorta. Nuoria on ohjautunut työpajalle suoraan yhteyttä ottamalla, te-palveluiden kautta, etsivän nuorisotyön kautta, Pohteen aikuissosiaalityön kautta sekä oppilaitos yhteistyön avulla sekä aikalisätoiminnasta.

Jokaiselle nuorelle on tehty oma yksilöllinen valmennussuunnitelma. Nuorten työpajajaksot ovat eri pituisia ja yksilöllisesti suunniteltuja yhdessä nuorten kanssa, pajalla valmentautuneita nuoria on edennyt opintoihin tai avoimille työmarkkinoille. Työpaja toteuttaa yksilö- sekä ryhmävalmennusta, työpajalla on käytössä osaamisen tunnistamisen työkalu Paikko-järjestelmä, jonka avulla jo aiemmin kertynyttä osaamista voidaan tunnistaa ja tunnustaa. Työpajan ja yhteistyöverkoston moniammatillinen henkilöstö ohjaa ja tukee nuoria esimerkiksi arjenhallinta ja sosiaalisen vahvistumisen alueilla. Työpajan eri toimintoja ovat mm. catering/keittiöpaja, kädentaitopaja, media ja pesula ja puhtaanapito paja, työpajan valmennukseen kuuluu yksilö ja ryhmän ohjausta eri teemoilla mm. sosiaalinen vahvistuminen, luonto avusteisuus, vertaistuki ja toiminta, yhteisöllisiin tapahtumiin osallistuminen eri tahojen kanssa.

Työpajan toiminnassa kestävä kehitys näkyy kaikilla osa-alueilla, niin materiaalien kuin sosiaalisen kestävän kehityksen ajatuksena. Oppilaitosyhteistyön myötä työpajalla on aloittanut Satelliitti TUVA -koulutus (tutkintokoulutukseen valmentava koulutus) yhteistyössä Ylä-Savon ammattioppilaitoksen kanssa, syksyn 2024 aikana työpaja on sopinut puitesopimukset oppilaskohtaisen tuen opiskelijoiden tukemiseksi erilaisilla

opintoihin liittyvillä jaksoilla Ysao:n sekä Haapaveden opiston kanssa.

Vuoden 2024 aluehallintoviraston uudistuksen kohteena oli nuorten työpajatoiminta. Työpajat, jotka saivat AVI:n hankeavustusta, tuli eriyttää täysin hyvinvointialue Pohteen kuntouttavasta työtoiminnasta. Asiakasmäärissä tapahtui alkuvuodesta tämän vuoksi laskua. Yhteistyössä etsivän nuorisotyön, sosiaalipalveluiden, työllisyyskoordinaattorin ja te-palveluiden kanssa asiakasmäärät ovat jälleen normalisoituneet.

Nuorisotyöttömillä on käytössä samat TE-palvelut kuin muillakin työttömillä. Nuorten työllistämistä on edistetty tarjoamalla paikallisille nuorille kesätöitä kunnan omissa yksiköissä ja myöntämällä kesätyöseteleitä nuorten työllistämiseksi paikallisiin yrityksiin ja järjestöihin. Pitkäaikaistyöttömiä on kannustettu työkokeiluun. Kaupungin eri yksiköt ovat toimineet kuntouttavan työtoiminnan kumppanuuspaikkoina Pohteen kautta tuleville kuntoutujille.

Pyhäjärven kaupungin teknisten palveluiden työpaja

Teknisten palveluiden työpajan toiminta-ajatus on työllistää pitkäaikaistyöttömiä sekä antaa heille ensimmäinen pitempiaikainen työsuhte. Tavoitteena on, että työpajajakson aikana pajalla aktivoituu sekä miettii itselleen tulevaisuudensuunnitelman ja oppii työssäolon perusasiat. Tavoitteena on myös, että pajajakso madaltaisi kynnystä hakeutua yritysten palvelukseen. Työpajalla on työskennellyt työharjoittelussa pitkäaikaistyöttömiä ja heille paja tarjoaa paikan työkykyä ylläpitämiseen sekä uusien mahdollisuuksien avaamiseen. Pajalla on työskennellyt myös yhdyskuntapalvelua suorittavia henkilöitä sekä oppilaitosten kautta tulevia työharjoittelijoita.

Työpaja toimii sekä puusepän alalla että ulkoalueiden hoidossa. Tuotannollisena tavoitteena on kehittää työpajaa puusepän verstaana ja kasvattaa tuotantoa työpajalle sopivilla töillä, jolloin voimme tarjota työpaikan useammalle sitä tarvitsevalle. Työpajalla toimitaan lisäksi erilaisissa kaupungin avustavissa tehtävissä. Työpajalta voi myös tilata erityyppisiä puutöitä. Vuonna 2025 tapahtui työpajatoimintaan oleellinen muutos johtuen palkkatuen, kuntouttavan työtoiminnan ja työkokeilijoiden radikaalista vähenemisestä.

Hyvinvointialueen kuntouttava työtoiminta

Vuoden 2023 alusta kuntouttava työtoiminta siirtyi kaupungilta Pohteen tarjoamaksi palveluksi. Kuntouttavan työtoiminnan tarkoituksena on:

- parantaa työllistymis- tai kouluttautumismahdollisuuksia
- vahvistaa työ- ja toimintakykyä
- parantaa elämän- ja arjenhallintaa.

Kuntouttava työtoiminta on sosiaalihuoltolain mukainen sosiaalipalvelu. Kaupungin eri yksiköt ovat toimineet kuntouttavan työtoiminnan kumppanuuspaikkoina Pohteen kautta tuleville kuntoutujille.

Liikuntapalvelut

Liikuntapalvelut järjestävät työikäisille säännöllistä ryhmäliikuntaa yhteensä 6 ohjausryhmässä. Kausimaksu 45,00 € sisältää kaikki tarjotut ryhmäliikuntatunnit. Työikäisten liikuntaryhmissä liikkuu keskimäärin 150 kuntalaista viikoittain. Ohjaustoimintaa on toteutettu syksystä 2024 alkaen toimivassa yhteistyössä paikkakunnan liikunta-alan yrittäjien kanssa.

Myös ja etenkin Pyhäjärven kaltaisessa paikassa työ ja elinkeinoelämä ovat ihmiselämän kannalta keskeisiä tekijöitä, joiden merkitys ulottuu paljon syvemmälle kuin vain toimeentulon varmistamiseen. Ne tarjoavat ihmiselle tarkoituksen, identiteetin ja yhteisöllisyyden kokemuksia, jotka ovat välttämättömiä hyvinvoinnin rakentumiselle.

Työ ja elinkeinojen kehittäminen

Työn merkitys ulottuu paljon syvemmälle kuin vain toimeentulon varmistamiseen. Se tarjoavat ihmiselle tarkoituksen, identiteetin ja yhteisöllisyyden kokemuksia, jotka ovat välttämättömiä hyvinvoinnin rakentumiselle. Työ antaa mahdollisuuden käyttää omia taitoja ja kehittää osaamista. Se luo rakenteen arkeen, vähentää turhautumista ja tarjoaa mahdollisuuden osallistua. Toimeentulo puolestaan mahdollistaa itsenäisyyden ja varmuuden tulevaisuudesta, mikä lisää turvallisuuden tunnetta ja psyykkistä hyvinvointia.

Lisäksi työn merkitys ei jää ainoastaan yksilön tasolle. Se myös rakentaa yhteiskuntaa, vahvistaa sosiaalisia

suhteita ja edistää yhteisöllisyyttä. Kun ihmiset voivat kokea työnsä merkitykselliseksi ja saavuttaa taloudellisen vakauden, heidän mielenterveytensä, fyysinen hyvinvointinsa ja elämänlaatunsa paranevat merkittävästi. Hyvä työelämä tukee kokonaisvaltaista hyvinvointia ja elämän iloa.

Pyhäjärvellä on lähes 500 yritystä, joiden kasvua ja elinvoimaisuutta Pyhäjärven Kehitys Oy vahvistaa ja tukee. Tätä varten yhtiö tarjoaa mm. kohtuuhintaisia toimitiloja, yritysneuvontaa ja ylläpitää vuoropuhelua yrittäjien kanssa ja edistää kunnan reilua kilpailutusta varmistamalla, että myös paikallisilla pk-yrityksillä on todellisia mahdollisuuksia osallistua siihen. Vihreän siirtymän myötä paikkakunnalla tulee syntymään uusia palveluita ja yritystoimintaa.

Pyhäjärvellä on nykyaikainen ja erittäin nopea tietoliikenneverkko lähestulkoon kaikkialla saatavilla. Tämä puolestaan tarjoaa kaikille erinomaiset lähtökohdat etätyöskentelylle ja varmistaa samalla, että ihminen voi kehittyä ammatillisesti kannustavan lisäksi myös tutun ja turvallisen ympäristön ympäröimänä.

2.4 Ikäihmiset

Ikäihmisten hyvinvointia pyritään edistämään monitoimijaisesti. Kaupunki on sitoutunut myös useisiin ikäihmisten hyvinvointia edistäviin hankkeisiin.

Edulliset liikuntapalvelut

Pyhäjärvi tarjoaa ikäihmisille reilusti edullisia ja monipuolisia liikuntapalveluja. Käytössämme on ikäihmisten liikuntapassi, joka oikeuttaa asiakkaan käyttämään uimahalli- ja kuntosalipalveluja sekä liikuntapalveluiden ohjausryhmiä edulliseen kausihintaan 35,00 €/6 kk tai 60,00 €/12 kk. Liikuntapassin voivat lunastaa itselleen kaikki 65-vuotta kuluvana vuonna täyttävät Pyhäjärven kuntalaiset sekä myös alle 65-vuotiaat kuntalaiset, mikäli heille on myönnetty vanhuuseläke, työkyvyttömyyseläke, työeläkekuntoutus tai työuraeläke. Etu myönnettiin myös omaishoitajien käyttöön vuonna 2023. Liikuntapassin käyttäjiä on nykyään jo reilut 300 ja käyttökertoja tuotteelle tilastoidaan viikoittain reilut 200 kpl. Liikuntapassi on lisännyt ikäihmisten liikkumista vuoteen 2022 verrattuna. Ikäihmiset (65+ vuotiaat) saavat nuorten ohella käyttää liikuntasalejamme maksutta.

Liikuntaryhmät

Ikäihmiset saavat kuntoilla kaikissa aikuisliikunnan ryhmissä, mutta heille on tarjolla myös 8 omaa eriytettyä ryhmäliikuntatuntia (60+ vuotiaat). Kolme ryhmistä toteutetaan vapaaehtoisten vertaisveturien johdolla yhteistyössä Pohteen kuntoutuksen kanssa. Ikäihmisten omissa ryhmissä liikkuu noin 150 kuntalaista viikossa. Tunneilla keskitytään erityisesti lihaskunnon ja tasapainon kehittämiseen. Ikäihmisten liikuntatarjonta on kasvanut viidellä uudella ohjausryhmällä vuoteen 2022 verrattuna.

Finger-mallia mukaileva ryhmätoiminta

Pyhäjärven kaupunki on mukana finger-mallia mukailevan toiminnan pilotissa. Pyhäjärvellä käynnistyi ensimmäinen finger-mallia mukaileva ryhmä syksyllä 2025. Toimintaa järjestetään yhteistyössä Suomenselän muisti ry:n, Pohteen ja kaupungin liikuntapalveluiden kanssa. Ryhmätoiminnan avulla muistisairauden riskiryhmään kuuluvat saavat välineitä oman muistiterveytensä edistämiseen ja elintapamuutoksen tekemiseen, myös sosiaalinen hyvinvointi lisääntyy. Hanketta hallinnoi Suomenselän muisti ry.

Virkeästi arjessa -hanke

Pyhäjärven kaupunki on osatoteuttajana kymmenen kunnan Virkeästi arjessa hankkeessa. Hankkeen tarkoituksena edistää ikääntyvien hyvinvointia ja toimintakykyä kehittämällä matalan kynnyksen ryhmätoimintamalli yli 65-vuotiaille kotona asuville, joilla on tuen tarpeita arjessa selviytymisessä. Projekti on käynnissä helmikuusta 2025 elokuuhun 2027. Ryhmätoimintaa vetävät hankkeen kouluttamat vertaisohjaajat. Ryhmätoiminnan tavoitteena on lisätä ryhmäläisten sekä vapaaehtoisten hyvinvointia. Tavoitteena on saada toimintaan mukaan myös niitä jotka eivät osallistu tällä hetkellä mihinkään toimintaan. Pyhäjärvellä hankkeen varsinainen toiminta alkoi elokuun 2025 alusta. Ensimmäinen vapaaehtoisten koulutus järjestettiin syyskuussa ja ensimmäinen Virkeästi arjessa -ryhmä käynnistyi lokakuussa 2025.

Muutosvoima-hanke

Pyhäjärven kaupunki on sitoutunut maakunnalliseen Muutosvoima-hankkeeseen ikääntyvien elintapaohjauksen kehittämisen osalta. Hankkeessa kehitetään ikääntyvien elintapaohjauksen mallia. 2-vuotinen hanke sai myönteisen rahoituspäätöksen kesällä 2025. Hankkeen hakijana ja hallinnoijana on hyvinvointialue Pohde.

Kaatumisen ehkäisy

Kaatumisen ehkäisyn keinoja ovat muun muassa liikuntaryhmien järjestäminen, kenkien nastoittaminen, elintapaohjaus, penkkien sijoittaminen kävelyreittien varrelle, teiden kunnossapito, ulkoilu- ja liikunta-alueiden ylläpito. Myös teemaviikkojen ja erilaisen kaatumisen ehkäisyn materiaalin hyödyntäminen on tärkeää kaatumisten ehkäisyn viestinnässä.

Kenkien maksutonta nastoitusta on järjestetty kahtena syksynä vuosina 2024 ja 2025. Kenkien nastoitusta on tehty yhteistyössä Pohteen työtoiminnan kanssa. Kaupunki on maksanut nastat ja työtoiminta on laittanut nastoja kenkiin. Nastoitustilaisuuksien yhteydessä on jaettu tietoa kaatumisen ehkäisystä.

Kaupunki osallistui myös Pohjois-Pohjanmaan kaatumisen ehkäisyn viikkoon vuonna 2025. Viikolla jaettiin kaatumisen ehkäisyn vinkkejä sosiaalisen median, kaupungin kotisivujen sekä kohtaamiskahvien kautta. Lisäksi kenkien nastoitus järjestettiin kyseisellä viikolla.

2.5 Kaikki ikäryhmät

Liikuntapaikkaverkosto

Pyhäjärven kaupungilla on monipuolinen liikuntapaikkaverkosto, joka palvelee sekä kesä- että talviaktiiviteettien harrastajia. Uimahalli, kuntosali, monitoimihalli, tennishalli, pesäpallokenttä, frisbeegolf radat sekä skeittiparkki tarjoavat aktiiviteetteja kaiken ikäisille liikkujille. Luontoliikuntapaikoista suosituimpia ovat laajat latuverkostot Pellikassa, Ruotasella ja Honkavuorella. Pellikkaan ja Honkavuorelle valmistui vuosien 2024 ja 2025 aikana myös omat reitit maastopyöräilyyn.

Erityisuintikortti

Uimahallissamme on käytössä erityisuintikortti, joka oikeuttaa pyhäjärviset pitkäaikaissairaat ja erityisryhmät maksuttomaan uintietuun. Erityisuintikortteja on myönnetty viime vuosina keskimäärin 20-30 kpl vuodessa. Erityisuintikortille kertyi vuoden 2025 aikana yhteensä 100 käyntikertaa viikossa. Liikuntapassin ohella myös erityisuintikortin käyttö on lisääntynyt viime vuosien aikana.

Liikunta- ja elintapaohjaus

Liikunta- ja elintapaohjaus käynnistettiin keväällä 2024 kaupungin omana palveluna. Vastaanotolle ovat tervetulleita kaikki kuntalaiset, joilla on suurentunut riski sairastua eri kansansairauksiin (mm sydän- ja verisuonisairaudet, diabetes, ylipaino, mielenterveyden sairaudet). Ohjausta annetaan liikunnan aloittamiseen, terveellisen ravinnon koostamiseen sekä unen ja palautumisen hallintaan liittyen. Vuoden 2025 aikana ohjausta on annettu yhteensä 20 asiakkaalle.

Palveluliikenne

Palveluliikenne on Pyhäjärven kaupungin tarjoama palvelumuoto, jonka avulla asukkaat voivat hoitaa vapaasti omia asioitaan Pyhäjärven kaupungin alueella. Palveluliikenne on kaikille avointa.

Palvelubussi hakee asiakkaan sovitusta paikasta ja kuljettaa haluttuun määränpäähen Pyhäjärven kaupungin alueella ja tuo takaisin kotiin sovittuna aikana reittiliikenteen mukaisin aikatauluin. Palvelubussit ovat esteettömiä. Palvelusta peritään yleisen linja-autoliikenteen mukainen maksu.

Palveluliikenteen käyttö on pysynyt hyvällä tasolla. Palveluliikenteen tunnettavuutta on pyritty nostamaan esiin lehtijutuun, nostoina sosiaalisessa mediassa sekä tiedottamalla palvelusta eri tilaisuuksissa. On myös otettu huomioon palveluliikenteen hyödyntäminen esimerkiksi tapahtumien ja toiminnan aikatauluissa mm. vanhustenviikon konsertti vuonna 2025 järjestettiin aamupäivästä. Vaalien aikaan palveluliikenteen avulla oli mahdollista käydä äänestämässä.

Osallisuus

Pyhäjärvellä edistetään ja kehitetään kaikkien ikäryhmien osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Pyhäjärven osallisuusohjelman ensimmäinen versio hyväksyttiin hyvinvointilautakunnassa kesällä 2022. Ohjelma on tarkoitus päivittää vuoden 2026 aikana. Sen myötä osallisuuden edistämiseen tullaan panostamaan valtuustokauden aikana entisestään kaikkea toimintaa läpileikkaavana periaatteena.

Pyhäjärven kaupungilla on useita osallisuutta tukevia tapoja edistää kuntalaisten kuulemista sekä

osallistumista itseä koskeviin asioihin. Osallisuutta edistävät muun muassa kuntalaiskyselyt, järjestötapaamiset, vaikuttamistoimielimet, monikanavainen viestintä, palautekanava sekä julkiset esityslistat ja pöytäkirjat. Lisäksi useissa työryhmissä on yhdistysten edustus, esimerkiksi Oulu2026 -työryhmä ja perinnetyöryhmä. Eri ikäryhmien osallisuutta ja yhdenvertaista toimintaympäristö tuetaan kaupungin tarjoamalla tiloilla, avustuksilla sekä maksuttomilla ja edullisilla palveluilla.

Vuodesta 2023 Pyhäjärvellä on toteutettu osallistuvaa budjetointia. Osallistuvan budjetointiin on varattu vuosittain 10 000 euroa. Osallistuvalla budjetoinnilla on järjestetty kaupungin 30-vuotis tapahtumia, kehitetty Emolahden uimarantaa sekä Makasiinitorin aluetta.

Vuonna 2024 aloitettiin kulttuurin ja liikunnan saralla aktiivisten ja ansioituneiden kuntalaisten palkitseminen. Kulttuurin palkintokategoriat ovat vuoden kulttuuriteko, kulttuurin juuret ja luova lupaus. Liikunnan palkinnot myönnetään vuoden urheilijalle, nuorelle urheilijalupaukselle, vuoden seuratyöntekijälle sekä liikunnan juuret - kategoriassa. Valinnat tehdään kuntalaisten ehdotusten pohjalta.

2.5.1 Tekniset palvelut

Pyhäjärven kaupunki edistää asumisen ja elämisen turvallisuutta investoimalla ympäristöön. Liikenneväylien peruskorjausta tehdään suunnitelmallisesti ja kevyenliikenteen väyliä rakennetaan soveltuvin osin ja katuvaloja uusitaan ja rakennetaan lisää. Pyhäjärvelle on laadittu ja valtuustossa hyväksytty kävelyn- ja pyöräilyn edistämissuunnitelma v. 2024.

Vuonna 2021 on tehty keskustaaajaman vahvistetun kaavamuutoksen alueelle tieverkon ja kevyenliikenteenväylien rakennussuunnitelmat. Alueen väylien ja muun infran rakentaminen on toteutettu 2023 – 2025 välisenä aikana lukuun ottamatta Castreninkatua, joka rakennetaan myöhemmin.

Julkisien kiinteistöjen kunnosta pidetään huolta ja kiinteistöille laadittu kunnossapidon suunnitelmat peruskorjaustarpeille, jotka toteutetaan suunnitelmallisesti. Tikkalansalmesta kulkeva kevyenliikenteenväylä on valaistu kokonaisuudessaan uusilla puistovalaisimilla vuonna 2021.

Vuonna 2021 on valmisteltu Kunta-Akkuna-portaalin käyttöönottoa. 12 Pohjois-Pohjanmaan kunnan yhteisessä Kunta-Akkuna-digihankkeessa digitaaliset palvelut kootaan yhteen käyttöliittymään, mikä tarjoaa kuntalaisille helppokäyttöisen palvelukokonaisuuden. Kunta-Akkuna on avattu v. 2022 ja palvelee kuntalaisia.

Uusina liikuntapaikkoina vuonna 2021 käyttöön otettiin Honkavuoren tennishalli ja skeittiparkki. Skeittiparkki rakennettiin järjestöyhteistyönä Pyhäjärven Pohdin kanssa. Urheilukentän kuntolaitteet siirrettiin heinäkuussa 2021 käyttäjäystävällisempään sijaintiin rantabulevardille (Tikkalantie 16). v. 2025 on avattu uusi maastopyöräilyreitti Pellikan kuntoradan Tepinlenkin osuudelle. Ko. reitti soveltuu myös hyvin kävelyyn ja lenkkeilyyn.

Vuosien 2021 - 2025 aikana tekniset palvelut toteuttivat myös useita liikenneturvallisuutta, viihtyvyyttä ja liikenneyhteyksiä parantavia hankkeita. Vuonna 2024 avattiin Asematien jatko-osa, ja vuonna 2025 otettiin käyttöön Asematien jatko-osan viereen rakennettu kevyenliikenteen väylä, niin sanottu PP Bulevardi. Siihen saatiin TrafiComin avustusta hieman yli 170 000 euroa.

Vuonna 2024 kaupunginvaltuusto päätti aloittaa niin taloudellisesti kuin toiminnallisesti merkittävän hankkeen eli hyvinvointitalon investoinnin. Rakennus on suunniteltu otettavaksi käyttöön vuoden 2027 loppuun mennessä.

Reittis-yhteistyö hyvinvointialue Pohteen kanssa

Reittis - Kohti hyvinvointia -verkkosivustolle kootaan Pohjois-Pohjanmaan asukkaille tarkoitettuja hyvinvointia ja terveyttä edistäviä palveluja, toimintaa ja tapahtumia. Reittikseen on tuotu myös itsehoito-ohjelmia sekä hyvinvointitietoa. Tietosivut pohjautuvat tutkittuun tietoon ja asiantuntijoiden laatimiin materiaaleihin.

Tiedot kaupungin palveluista nousevat Reittikseen palvelutietovarannon kautta. Kaupungilla on määritelty palvelutietovarannon päivittäjät palvelualoittain ja palveluiden kuvauksien päivystystöitä tehdään säännöllisesti. Palvelutietovarannon pääkäyttäjä on teknisillä palveluilla. Pyhäjärvi osallistuu myös Reittiksen ja Lipas-palvelun integraatiopilottiin, jolloin Pyhäjärven liikuntapaikat kuvataan Lipas-palveluun ja ne nousevat sieltä Reittikseen.

Lisäksi yhdistyksiä on kannustettu ottamaan käyttöön Lähellä.fi-palvelu, jonka kautta yhdistysten toiminta nousee Reittikseen. Yhdistyksille on järjestetty Lähellä.fi käyttönoton opastustilaisuuksia sekä viestitty palvelusta yhdistystapaamisissa sekä yhdistystiedotteiden kautta.

Reittis-sivusto on tehty hyvinvointialueen EU-rahoitteisessa PopDigi-hoitotakuu-hankkeessa. Hankkeen päätyttyä, ylläpito ja kehitysvastuu sivustosta jää Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueelle. Hankkeelta on saatu tukea palvelutietovarannon tietojen päivittämiseen, Lipas-pilottiin sekä muuhun Reittikseen liittyvään yhteistyöhön.

2.5.2 Kirjasto

Kirjasto on kaupungin kulttuuri- ja tietokeskus ja tarjoaa pääsyn monipuolisiin kokoelmiin ja aineistoihin. Kirjastossa painotetaan laadukasta asiakaspalvelua sekä yhteistyötä koulun, varhaiskasvatuksen sekä vapaa-aikapalveluiden kanssa lasten ja nuorten lukuharrastuksen lisäämiseksi. Pyhäjärven kirjasto kuuluu alueelliseen Jokikirjastot-kimppaan.

Kirjaston toiminta on elpynyt korona-ajan jälkeen normaalille tasolle. Kävijämäärät ovat olleet pienessä nousussa vuodesta 2022 alkaen. Vertailtaessa vuosia 2022 ja 2024, kävijämäärien nousu on ollut 8 %. Tarkasteltaessa alkuvuotta 2025 (tammikuu-toukokuu), kävijöiden määrä on pysynyt vuoden 2024 lukemissa. Kirjaston kävijämääriä analysoidessa tulee huomioida, että vuonna 2019 kirjasto siirtyi väistötiloihin teollisuusalueelle. Tämä on selkeästi vähentänyt kirjaston aktiivisia käyttäjiä pitkällä aikavälillä. Kirjastolle järjestetään maksuton kuljetus joka tiistai, mutta tämä kuljetus ei tavoita kovinkaan montaa kuntalaista.

Tarkasteltaessa valtuustokautta 2022–2025 kirjaston lainausmäärät ovat olleet kasvussa. Vuodesta 2022 vuoteen 2024 kasvua on ollut 14 %. Tarkasteltaessa alkuvuotta 2025 (tammikuu-toukokuu), lainamäärät näyttävät noudattavan vuoden 2024 lukemia.

E-palvelut ovat hiljalleen kasvaneet merkittäväksi osaksi kirjaston kokoelmia. Vuonna 2022 e-kirjasto laajeni koskemaan koko Pohjois-Suomea. Pohjoisen e-kirjaston palvelukokonaisuuteen kuuluu tällä hetkellä yksi e-kirjapalvelu, kaksi elokuvapalvelua, kolme musiikkipalvelua sekä yksi lehtipalvelu. Vuonna 2025 Pyhäjärven kirjasto liittyy Kuntien yhteiseen e-kirjastoon, josta löytyvät e- ja äänikirjat sekä kotimaiset aikakauslehdet.

Vuoden 2024 alusta kirjastopalvelut alettiin järjestää omana toimintanaan, kun ostopalvelusopimus Haapajärven kaupungin kanssa päättyi. Samalla päättyivät myös kirjastoauton palvelut, jonka seurauksena kirjastossa on panostettu enemmän hakeutuvaan kirjastotyöhön. Hakeutuvaa kirjastotyötä ovat kotipalvelu, varhaiskasvatuksen yksiköissä pidettävät säännölliset satutunnit sekä Ikosen koululla kaksi kertaa kuussa pidettävä minikirjasto. Ikosen minikirjasto on osoittautunut erittäin hyväksi käytännöksi ylläpitää 0–4.-luokkalaisten kosketusta lukemiseen ja kirjastoon. Niin kauan kuin kirjasto sijaitsee syrjässä keskustasta, tätä käytäntöä on hyvä jatkaa.

Vuonna 2024 laadittiin kulttuurikasvatussuunnitelma kaupungin eri toimijoiden kanssa. Tätä ennenkin kirjasto oli tehnyt aktiivista yhteistyötä koulujen kanssa, mutta nyt kulttuurikasvatussuunnitelma antaa yhteistyölle vahvemman pohjan. Suunnitelman mukaisesti esikoululaiset ja 1.-luokkalaiset pääsevät tutustumaan kirjastoon, 3.-, 5- ja 7.-luokkalaisille on kirjavinkkausta ja 7.-luokkalaisille tiedonhaun opetusta. Vuonna 2024 7.-luokkalaisten kanssa kokeiltiin uutena yhteistyön muotona yhteisöllistä lukemista. Tämä osoittautui virkistäväksi keinoksi lisätä nuorten lukemista etenkin kouluajalla. Yhteisöllistä lukemista aiotaan jatkaa myös tulevana vuosina.

Koulujen kanssa tehtävän yhteistyön lisäksi kirjastossa on järjestetty monenlaisia tapahtumia. Syksyisin pidettävä lasten Halloween-tapahtuma on toteutettu jo kolmena vuonna peräkkäin, ja se on kävijämääriltään kirjaston vetovoimaisin tapahtuma. Toinen vuosittain järjestettävä tapahtuma on Kirjaston päivä, jolloin mm. palkitaan vuoden kirjaston käyttäjä. Kirjasto on ollut myös aktiivisesti mukana järjestämässä ohjelmaa joka vuonna järjestettäville Lasten ja nuorten kulttuuriviikoille. Tapahtumien lisäksi kirjasto on vierailut mm. vanhusten päivätoiminnassa, Virkkulakodissa sekä erilaisissa yhdistysten tapaamisissa.

2.5.3 Kulttuuripalvelut

Kulttuuripalvelut tuottaa kaupunkilaisille monipuolisesti maksuttomia tapahtumia sekä tukee yhdistyksiä, taiteentekijöitä ja ryhmittymiä vuosittain kulttuuritapahtumien järjestämisessä. Kulttuuripalvelujen

vuosikellossa merkittävimpiä kokonaisuuksia ovat Lasten ja nuorten kulttuuriviikot, Kihupäivät, Euroopan Kulttuuriympäristöpäivien, Vanhustenviikon sekä Ehkäisevän päihdetyön viikon monipuoliset ja eri ikäryhmille suunnatut tapahtumat. Sisällöissä huomioidaan kulttuurin ja taiteen eri lajit.

Verkostoituminen ja järjestöyhteistyö vapaaehtoistoimijoiden kanssa mahdollistaa monipuolisen kulttuuritarjonnan erilaisten tapahtumien muodossa. Kulttuuritapahtumia järjestetään myös kylillä. Kulttuuritapahtumien kävijämäärissä (v. 2022: 8966 hlöä, v. 2023: 9100 hlöä, v. -2024: 11 228 hlöä) on päästy koronavuosia edeltävien vuosien tasolle. Vuoden 2024 alusta näyttelykävijät on otettu mukaan laskelmiin. Kokonaisuuteen vaikuttaa vuonna 2024 päättynyt Täydenkuun Tanssit -festivaaliyhteistyö ja Kesäteatterin toiminnan tauko vuonna 2025. Kävijämääriin lasketaan paitsi kulttuuripalveluiden omat tapahtumat, myös ne, joissa kulttuuripalvelut on ollut yhteistyössä, esim. tukenut avustuksin tai muulla tavoin.

Alkuvuoden 2022 tapahtumat, ml. talvitapahtumana vakiintunut lasten ja nuorten kulttuuriviikot, peruttiin koronapandemian vuoksi. Kulttuuriviikot siirtyi tällöin nuoriso- ja liikuntapalvelujen koordinoimana toukokuulle mahdollistaen ulkoaktiviteetit. Vuonna 2024 kulttuuriviikkojen aikaan osallistuttiin myös valtakunnallisiin Mieli ry:n Mental Health Art Week -teemaviikkoon ja lastenkulttuurin juhlatviikkoon. Vuonna 2025 Lasten ja nuorten kulttuuriviikko pidettiin jälleen talvitapahtumana ja jatkossa vuorotellaan helmi-maaliskuussa ja toukokuussa. Vuoden 2022 ja 2023 taitteeseen osui myös kulttuurituottajan vaihtuminen; uusi vakituinen kulttuurituottaja aloitti työnsä huhtikuussa 2023.

Pyhäjärven taajamaan on saatu katutaidetta. Kesällä 2024 toteutettiin Nuori Kulttuuri Roots-yhteistyönä yläympyrän alikulun seinämaalaus, jossa graffititaiteen ammattilainen ohjasi nuoria. Kesällä 2025 on saatu taiteilijan tekemät graffitit skeittiparkille ja toritaululle. Pohjois-Pohjanmaan liitto toteutti vuosien 2022 - 2/2024 aikana Kulttuurikenno, yhteistyötä ja vaikuttavuutta kulttuuripalveluihin -hankkeen, jonka myötä uimahalliin saatiin kaiken ikäisiä osallistava yhteisötaideteos Ulpukka.

Oulun museo- ja tiedekeskuksen kanssa tehdään yhteistyötä museo-, näyttely- ja kulttuuriperintötoiminnan kehittämiseksi. Pyhäjärven kaupungin taidekokoelman kuntoinventointi tehtiin keväällä 2025. Oulun museo- ja tiedekeskuksen toteuttamassa inventoinnissa luetteloiitiin yhteensä 108 teosta kaupungintalolta, päiväkodeista ja kouluilta. Alueen vastuumuseosta, Oulun taidemuseosta, on tehty näyttelylainauksia, jotka ovat lisänneet näyttelykävijöiden määrää; Suomenselän Muistin vanhusyksikköön on lainattu minitaidekaappi vuonna 2024 ja varhaiskasvatukseen kaksi eri näyttelykaappia vuonna 2025. Myös kirjaston näyttelytilaan on tehty lainauksia Oulun taidemuseosta ja Oulun taiteilijaseurasta. Pääpaino näyttelyissä on kuitenkin paikallisilla ja alueellisilla taiteilijoilla. Hyvinvoinnin painopisteistä luontoympäristö vahvistamassa kokonaisvaltaista hyvinvointia ja taide ja kulttuuri vahvistamassa kokonaisvaltaista hyvinvointia ovat toteutuneet 2023-2024 Korhosenniemeen yhteisöllisesti rakentuneen luontotaidereitin myötä.

Kulttuuripalvelut tuotti esittävän ja visuaalisen taiteen kokonaisuuksia varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen. Kulttuurikasvatussuunnitelma otettiin käyttöön 2024 ja sitä toteutetaan yhdessä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa. Pyhäjärvi osallistuu Lastenkulttuurikeskus Lykyn ja Kiertävän Lastenkulttuurikeskus Kattilan toteuttamaan Lykkyä Pohjois-Pohjanmaalle -hankkeeseen, joka lisää lastenkulttuurin saatavuutta ja tukee kulttuurikasvatustyötä alueella. Kahtena kesänä lapsille on järjestetty myös teatterileiri.

Pyhäjärvi on osa Kajaanin kaupunginteatterin alueteatteriverkostoa. Alueteatterin pääkohderyhmät ovat lapset, nuoret ja vanhukset. Toiminnan keskeisimmät painopistealueet ovat esitystoiminta, yleisötyö ja teatterikasvatus. Toimikautena 2022-25 Pyhäjärvellä on ollut 10 esitystä alueteatterin kautta.

Vuodesta 2024 kulttuuripalvelut on ollut mukana perinnetoimikunnan toiminnassa. Toimikunnan tehtävänä on vuosina 1939 - 1945 käytyjen sotien perinteen ja paikallisen veteraaniperinnön säilyttämistyön sekä vuosittain järjestettävien kansallisten juhlapäivien organisoiminen Pyhäjärvellä. Lisäksi toimikunnan tehtävänä on sota-ajan monisyisten ja pitkäkestoisten yhteiskunnallisten vaikutusten näkyväksi tekeminen Pyhäjärven kontekstissa eri ikäryhmät huomioiden. Sotien yhteiskunnallisissa vaikutuksissa huomioidaan paikallisten, valtakunnallisten ja kansainvälisten näkökulmien sekä kehityskulkujen ymmärtäminen. Sotien perinne ja paikalliset vaikutukset saatetaan nykyisten ja tulevien sukupolvien tietoisuuteen siten, että ne elävät jatkuvasti ajassa osana Pyhäjärven identiteettiä.

Kulttuuripalvelut on osallistunut useisiin alueellisiin hankkeisiin. Kulttuurimatkailusta hyvinvointia -hanke 4/2022 - 2024 toteutti Pyhäjärvellä kulttuurimatkailutyöpajoja edistäen kulttuuri-matkailutuotteiden ja palveluiden markkinakelpoisuutta ja -potentiaalia. Pyhäjärvi osallistuu 2/2025 - 3/2027 Kalajoen kaupungin hallinnoimaan Luovaa matkailua ja kulttuurihyvinvointia (LuMaKu) -hankkeeseen, jossa vahvistetaan alueen kulttuurimatkailun yhteistyöverkoston toimintaa ja taidesisältöisten ja kulttuuripainotteisten palveluiden

kehittymistä ja kasvua. Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun liittojen KAIPPO – Kulttuurin vahvistuvat verkostot Kainuussa ja Pohjois-Pohjanmaalla -hankkeen (2024-25) tavoitteena on mm. maakuntien ja niiden kuntien välinen yhteistyö- ja tuotantomalli. Maakuntia yhdistää naapuruuden ja yhteistoiminnan lisäksi myös se, että ne tekevät tiivistä yhteistyötä Oulu2026 Euroopan kulttuuripääkaupunkivuoden toteutuksen osalta.

Kulttuuripalvelut koordinoivat yhdessä Oulu2026 -työryhmän kanssa Euroopan kulttuuripääkaupunkivuoden 2026 suunnittelua vuodesta 2024 alkaen vuoden 2026 loppuun. Kulttuuripääkaupunkivuodesta on käyty kertomassa kerhoissa, yhdistysten tapaamisissa ja vaikuttamistoimielimissä. Ohjelmahakuun osallistuville on annettu henkilökohtaista neuvontaa. Kihutoimikunta 2024-25 on osallistunut valmistelutyöhön. Kulttuuripalvelut on osallistunut aktiivisesti maakunnallisiin tapaamisiin ja on ollut toteuttamassa paikallisia valmistelevia tapahtumia sekä viestinyt monikanavaisesti aiheesta.

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurin kehittämisohjelman 2030 tavoitteena on, että jokainen kunta on kulttuurikunta. Ohjelman ydinteemoja ovat maakunnan identiteetin rakentuminen kulttuurin kautta, resurssit ja yhteistyö, saatavuus ja saavutettavuus, kulttuurin luoma hyvinvointi, luovuudesta luovaan osaamiseen ja talouteen ja ratkaisuja kestävään elämäntapaan. Kulttuuripalvelut on mukana POPkulta kulttuurihyvinvoinnin verkostossa. POPkulta verkosto on osa Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen Pohteen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen teemaverkostoa ja hyvinvoinnin yhteistyöryhmän jäsen. Verkosto tukee Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen toimintojen kehittämistä, sekä yhdyspintojen, palveluiden ja palvelupolkujen rakentamista kulttuurihyvinvoinnin näkökulmasta. POPkulta verkosto on yksi valtakunnallisen Taikusydän kulttuurihyvinvoinnin yhteyspisteen alueverkostoista.

Maakunnallista yhteistyötä tehdään myös Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointisuunnitelmaan kuuluvan Pohteen kulttuurihyvinvoinnin suunnitelma osalta, mm. Kaikukortin tiimoilta. Pyhäjärvellä otettiin käyttöön Kaikukortti vuoden 2025 alusta. Kaikukortti voidaan Pyhäjärvellä myöntää seurakunnan diakoniatyön, etsivän nuorisotyön ja työllisyys- ja kotoutumispalvelujen asiakkuuden perusteella ja sillä saa maksuttomia kulttuuripalveluja kirjastossa, liikuntapalveluissa, Tanssiopisto Uudessakuussa ja Jokilatvan opistossa. Kulttuuripalvelut on kuvattu palvelutietovarantoon, josta ne ovat löydettävissä esim. kulttuurisen palvelu- tai elintapaohjauksen työkaluina.

Järjestöjen ja seurakunnan kanssa on tehty tapahtumayhteistyötä eri kulttuuritapahtumissa. Kulttuuripalvelut ja palveluliikenne ovat järjestäneet kulttuuripalveluja palveluliikenteen autoon vanhustenviikolle vuodesta 2024 alkaen. Eri viikonpäivinä ajetaan eri reitti, jolloin alueellinen tasa-arvo toteutuu. Päivittäin kyydissä on eri kulttuuritoiminnan edustus, johon on saatu mukaan yhdistystoimijoita. Myös hoivamusikko on osallistunut vanhustenviikon kulttuurikyttiin. Palautetta kulttuuripalveluista on kerätty tapaamisten ja tapahtumien yhteydessä niin sanallisesti kuin paperilla sekä sähköisin palauttein.

Vuosina 2023-25 on toteutettu musiikki- ja teatterisisältöjä sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköissä. Hoivamusiikki- ja päiväkotimuskaritoiminta on vakiinnutettu ennaltaehkäiseväksi kulttuurihyvinvointipalveluksi. Hoivamusiikkia on toteutettu päivätoiminnassa ja vuodeosastolla sekä kotihoitoon perustuvana vuodesta 2022. Kotihoidon keskittämisen vuoksi hyvin alkanut paikallinen toiminta on vähentynyt. Vuoden 2022 aikana tavoitettiin 137 kotihoidon asiakasta heidän kodissaan; kaikkiaan hoivamusiikkitoiminnan kautta tavoitettiin noin 250 henkilöä. Vuonna 2023 tavoitettiin jonkin verran yli sata henkilöä, vuonna 2024 asiakkuuksia oli 154. Vuonna 2025 kotihoidon käyntejä ei ole ollut. Pääsyy on ollut Pohteen työvuorojärjestelyihin liittyneet muutokset.

Vuonna 2023 ja 2024 kulttuuripalvelut koordinoi osallistumista Joulukortti ikäihmiselle -kampanjaan, jossa joulukortteja toimitettiin päivätoimintaan, kotihoitoon ja palveluasumisyksiköihin. Vuodesta 2024 on toteutettu yhteistyössä seurakunnan ja kotoutumispalvelujen kanssa kansainvälistä kahvilaa paikkakunnan runsaan kansainvälisen väestön kotoutumisen tueksi. Yhdenvertainen Oulu2026-hankkeen myötä alkanut kv-kahvila on kehittynyt teemakokoontumisista yhdistysten toimintaan tutustumisen suuntaan. Kulttuuripalvelut on työllistänyt nuoren kesätyöntekijän vuosina 2024 ja 2025.

2.5.4 Opistojen palvelut

TANSSIOPISTO UUSIKUU

Tanssiopisto Uusikuu antaa tanssin taiteenperusopetusta lapsille ja nuorille seitsemällä paikkakunnalla. Opiston toiminnassa mukana olevat kunnat ovat Haapajärvi, Kärsämäki, Nivala, Pyhäjärvi (hallinnoijakunta), Reisjärvi, Sievi ja Ylivieska. Opistolla on yhteensä 400 oppilasta. Määrässä ei ole ollut merkittäviä muutoksia

valtuustokauden aikana.

Tanssiopisto Uusikuu on perustettu v. 1993. Vuosi 2024 oli Tanssiopiston 31. toimintavuosi. Opisto antaa tavoitteellisesti etenevää tanssinopetusta lastentanssissa ja nykytanssissa ja toteuttaa valtakunnallista tanssin taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelmaa. Päättäneen valtuustokauden merkittävin muutos tanssiopiston kohdalla oli ylläpitäjän vaihdos. Tanssiopistoa ylläpiti kannatusyhdistys Pyhäsalmen Tanssi ry 31.7.2024 saakka, jonka jälkeen alkaen 1.8.2024 toimintaa on hallinnoinut Pyhäjärven kaupunki. Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi Pyhäjärven kaupungille opetustuntiperustaisen valtionosuuden alkaen 1.1.2025.

Seuraavassa on katsaus vuoden 2024 tapahtumiin. Tanssiopiston kevätlukukausi oli 8.1.-25.5.2024 ja syyslukukausi 26.8.-12.12.2024. Tanssiopiston opetus alkaa lastentanssiryhmistä, joissa lapset ovat 4-6-vuotiaana. Seitsemän vuoden iästä alkaen lapsi siirtyy nykytanssiryhmiin ja etenee niissä nykytanssi 1 ryhmästä aina nykytanssi 7-8 ryhmiin. Halutessaan oppilas voi suorittaa myös alueellisia valinnaisia opintoja, joita vuonna 2024 olivat jazztanssi ja syventävät opinnot sekä aikuisille suunnattu nykytanssi.

Pyhäjärven ryhmät ovat lastentanssi 1-2, nykytanssi 1-3, Nykytanssi 4-6 ja Nykytanssi 7-8. Pyhäjärven ryhmissä on 50 osallistujaa. Uudenkuun katselmus 10.-11.2.2024 järjestettiin 9. kerran. Uudenkuun katselmus on kaikille avoin tanssitapahtuma, joka on suunnattu 7-20-vuotiaille tanssioppilaille ja tanssinharrastajille.

Tanssiopisto järjestää säännöllisesti työpajoja ja katselmuksia. Helmikuussa 2025 järjestettiin akrobatiaan painottuva tanssityöpaja yli 15-vuotiaille Ikosen koululla. Varsinainen katselmustapahtuma sisälsi treenitunnit Keskuskoululla ja koreografiakatselmuksen sekä improkisan Vpk:n teatterilla. Katselmukseen osallistuttiin soolo-, duo- ja/tai ryhmäkoreografialla. Tavoitteena oli tehdä oma tanssi joko yksin tai ryhmässä. Esiintyjät saivat palautteen arviointiraadilta. Arviointitauon aikana käytiin Improvisaatiokisa. Arviointiraati antoi teoskohtaisen palautteen sekä palkintoja. Katselmukseen osallistui 40 oppilasta ja 26 omaa tanssia.

Tilaisuus kokea tanssi niin esiintyjänä kuin yleisönäkin on tärkeä osa tanssinopetusta. Esiintymiset ovat myös tärkeä keino lisätä oppilaiden opiskelumotivaatiota ja saada lisää uusia tanssinharrastajia. Tanssiopiston ryhmät kävivät esiintymässä alueemme tapahtumissa lukuisia kertoja. Jokaiselle Tanssiopiston oppilaalle järjestetään myös mahdollisuus esiintyä opetustuntien puitteissa avoimien ovien viikoilla.

Vuonna 2024 tanssiopiston kevätnäytöskiertue toteutettiin 5 paikkakunnalla toukokuussa. Kaikki oppilaat pääsivät esiintymään kevätinäytöskiertueella vähintään yhdessä näytöksessä. Syventävän opetuksen ryhmä ja Jazz-tanssiryhmä esiintyivät useammassa näytöksessä. Vuoden 2024 kevätnäytöksen teema oli ”Luonnon liike”. Esitysten koreografioista vastasivat tanssiopiston opettajat. Lisäksi näytöksissä nähtiin Uudenkuun katselmukseen valmistuneita oppilaiden omia tansseja, aikuisten nykytanssiryhmän esitys sekä vierailevien ryhmien esityksiä. Kevätinäytöksissä jaettiin myös päättötodistukset niille oppilaille, jotka olivat saaneet taiteen perusopetuksen oppimäärän suoritettua. Koko opistossa todistuksen sai 14 oppilasta.

Valtuustokauden 2021 - 2025 aikana tanssiopiston ryhmiä ja opiskelijoita on ollut monissa erilaisissa alueellisissa ja valtakunnallisissa kilpailuissa sekä tapahtumissa esiintymässä. Myös menestystä näissä on tullut huomattavan paljon: tanssiopiston Uusikuun edustajat ovat saaneet useita pääpalkintoja sekä lukuisia kunniainintoja ja stipendejä.

JOKILAAKSOJEN MUSIIKKIOPISTO

Opetushallituksen määräyksen ja järjestämisluvan mukaisesti Jokilaaksojen Musiikkiopiston kuntayhtymässä oppilaitoksen tehtävänä on Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän mukaisen opetuksen järjestäminen. Opetus luo edellytyksiä hyvän musiikkisuhteen syntymiselle ja musiikin elinikäiselle harrastamiselle sekä antaa valmiudet musiikkialan ammattiopintoihin. Opetus on tasolta toiselle etenevää tavoitteellista ja laadukasta opetusta, joka perustuu Opetushallituksen määrittämiin opetussuunnitelman perusteisiin sekä yhtymähallituksen ja yhtymävaltuuston hyväksymään opetussuunnitelmaan. Syksyllä 2025 musiikkiopistossa on noin 170 pyhäjärvistä oppilasta päiväkotimuskarilaiset mukaan luettua.

Jokilaaksojen Musiikkiopisto tarjoaa opiskelumahdollisuuksia kaikenikäisille oppilaille, pääsääntöisesti kuitenkin lapsille ja nuorille. Opetusta järjestetään laulun lisäksi useissa eri soittimissa, yhteismusiikissa, musiikin hahmotusaineissa sekä muissa ainekokonaisuuksissa. Lähiopetuksen lisäksi opetusjärjestelyissä on huomioitu myös alueen pitkät välimatkat ja ylikunnalliset opetusryhmät, jolloin on mahdollista järjestää opetus osittain myös etäopetuksena.

Toiminta-ajatuksena musiikkiopistossa on elinkaariajattelu, jonka mukaisesti musiikkikasvatus viedään

päiväkoti-ikäisistä lapsista eteenpäin myös aikuiset huomioiden. Musiikkiopisto toimii yhteistyössä muiden alueen kulttuuritoimijoiden kanssa ja tuottaa vuosittain lukuisia lähi- ja striimikonsertteja sekä omana tuotantonaan että yhteistyössä muiden tahojen kanssa. Lisäksi tuotamme erityyppisiä esiintymisiä muun muassa kuntien ja muiden toimijoiden juhliin ja tapahtumiin. Musiikkiopiston toimintaperiaatteisiin kuuluu toimia vuorovaikutuksellisesti alueen eri kulttuuritoimijoiden kesken ja toimia taideoppilaitoksena, jonka kehittää jatkuvasti osaamistaan. Sloganinsa mukaisesti Jokilaaksojen musiikkiopisto toimii periaatteella ”Musiikkia meille kaikille!”

Vuoden 2022 syksystä alkaen Jokilaaksojen musiikkiopisto on järjestänyt päiväkotimuskariryhmiä Pyhäjärvellä. Päiväkotimuskarilla tarkoitetaan sellaista varhaisiän musiikinopetusta ja -kasvatusta, jota annetaan päiväkodeissa. Varhaisiän musiikkikasvatus on lapsen kokonaisvaltaista kehitystä tukevaa tavoitteellista musiikkikasvatusta, joka etenee lapsen kehitystason mukaan. Päiväkotimuskari toteutetaan osana lapsen varhaiskasvatuspäivää ja toiminta järjestetään yhteistyössä päiväkodin kanssa. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että päiväkodin omaa henkilöstöä on mukana päiväkotimuskarissa. Varhaisiän musiikkikasvatuksen tavoitteita sovelletaan päiväkotien varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti päiväkotihenkilökunnan kanssa yhdessä keskustellen ja nivoen ne päiväkodin kasvatustavoitteisiin. Ammattitaitoinen varhaisiän musiikinopettaja suunnittelee ja toteuttaa muskarin päiväkodin tarpeet ja toiveet huomioon ottaen. Varhaisiän musiikkikasvatuksen tavoitteena on tarjota ilon ja onnistumisen kokemuksia musiikin kautta sekä lapsen luovuuden, itseilmaisun, musiikillisten valmiuksien ja itsetunnon kehittäminen. Hyvinvointipalvelut on ostanut JMO:lta lisäresurssia päiväkotimuskarin järjestämistä varten.

JOKILATVAN OPISTO

Jokilatvan opisto on Nivalan, Haapajärven, Pyhäjärven ja Reisjärven alueella toimiva kansalaisopisto, jossa voivat kaiken ikäiset kuntalaiset opiskella ja harrastaa. Jokilatvan opisto aloitti toimintansa 1.1.2006. Vuonna 2024 opetusta järjestettiin 556 kurssilla 14 989 h: Haapajärvellä 3 897 h, Nivalassa 6 579 h, Pyhäjärvellä 2 764 h ja Reisjärvellä 1 749 h. Opiskelijoita (netto) oli 3 205. Kurssilaisia (brutto) oli vuoden aikana 6 980.

Opetuksen pääpaino oli musiikissa (44 % tunneista), käden taidoissa (24 %), liikunnassa ja terveydessä (15 %) ja kuvataiteissa (10 %) sekä kielissä (4 %). Taiteen perusopetusta järjestettiin kuvataiteissa ja käsityössä. Jokilatvan opisto vastaa myös Haapajärven kaupungin kulttuuripalveluiden tuottamisesta. Opiston tuottamiin kansalaisopisto-opintoihin ilmoittautui Pyhäjärvellä vuonna 2024 yhteensä 1157 kurssilaista, joista miehiä oli 283 ja naisia 874. Toteutuneita kursseja oli 105 ja toteutuneita tunteja 2 764. Taiteen perusopetukseen osallistui 23 opiskelijaa; kolmella kurssilla oli tunteja yhteensä 107.

Pyhäjärven osaston tunneista 36 % suuntautui käden taitoihin, 27 % musiikkiin, 10 % liikunta ja terveysalaan, 11 % kuvataiteisiin ja 9 % kielten opetukseen. Kielten opetuksesta (236 h) 65 % (152 h) oli suomen kielen opetusta maahanmuuttajataustaisille henkilöille. Pyhäjärven kaupungin työllisyyspalveluiden kanssa on tehty hyvää yhteistyötä maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden tavoittamisessa ja osallistujien aktivoimisessa. Etäopetuksena järjestettiin kielten opetusta sekä kalligrafian perusopinnot. Erityisryhmille tarjottiin opetusta luovassa tanssissa ja kuvataiteen kurssilla yhteistyössä Kaislarannan palvelukodin kanssa.

Kansalaisopisto järjestää säännöllisesti oppilastöiden kevätnäyttelyn opiston omissa tiloissa Paavolassa. Jokilatvan opiston lasten taiteen perusopetuksen näyttely ”Taiteen hengitys” järjestettiin Pyhäjärven kirjastossa 4.-25.4.2024. Pyhäjärven kesäteatterin esitys ”Evakko”, ensi-ilta oli 27.6.2024 Verkkorannassa, muut esitykset olivat 2.7. - 14.7.2024.

Kehittämistoimia vuonna 2024

Osaamisperusteisuus. Jokilatvan opiston vuoden 2024 yksi toiminnallinen tavoite oli lisätä osaamisperusteisten kurssien määrää. Tavoitteessa onnistuttiin hyvin sillä, kun vuonna 2023 opintopistekursseja järjestettiin 65 kurssilla noin 3 450 tuntia, niin vuonna 2024 niitä järjestettiin 122 ja 6 142 tuntia eli noin kaksinkertainen määrä edellisvuoteen verrattuna. Myös vuoden 2024 kurssien osallistujamäärä 1 034 on liki kaksinkertainen edellisvuoteen verrattuna.

Opetussuunnitelmatyö. Jokilatvan opiston johtokunta hyväksyi 18.11.2024 Jokilatvan opiston opetussuunnitelman 2024-2025. Samassa kokouksessa hyväksyttiin myös taiteen perusopetuksen opetussuunnitelma 2024. Opetussuunnitelmat otettiin käyttöön 1.8.2024 alkaen.

Arvioinnin kehittäminen. Osana tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman laatimista toteutettiin henkilöstökysely helmikuussa 2024 ja opiskelijakysely toukokuussa 2024 koskien tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista Jokilatvan opistossa. Kyselyiden tulokset analysoitiin ja vietiin osaksi tasa-

arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma ja käytännön kehittämistoimia.

Kestävä kehitys. Jokilatvan opisto osallistui syksyllä 2023 käynnistyneeseen ja kesäkuussa 2024 päättyneeseen Meri-Pohjolan opistopiirin hallinnoimaan Eskoa – kehittämishankkeeseen. Hankkeen tarkoituksena oli luoda opistojen kestävän kehityksen käsikirja ja tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman pohja opistojen käyttöön. Käsikirja valmistui suunnitellusti huhtikuussa 2024.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma. Syksyllä 2023 käynnistettiin Jokilatvan opiston tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman 2025 laatiminen. Tavoitteeksi asetettiin suunnitelman valmistuminen vuoden 2024 aikana. Suunnitelma valmistui aikataulun mukaisesti ja se viedään johtokuntaan hyväksyttäväksi 03/2025 pidettävään kokoukseen. Suunnitelma otetaan käyttöön 1.1.2025 alkaen.

Digitaalisten palveluiden kehittäminen. Syksyn 2024 aikana otettiin käyttöön VismaSign -sähköisen allekirjoituspalvelun, joka on integroitu Hellewi -kurssihallinto-ohjelmaan. Ensiksi sähköinen allekirjoittaminen otettiin käyttöön Koski-tiedonsiirtoluvissa ja työsopimuksissa. Seuraava toiminnallisuus on sähköisen päiväkirjan allekirjoittaminen. Vuoden 2025 tutkitaan myös muut allekirjoitusta vaativat toiminnot, jossa sähköistä allekirjoitusta voidaan hyödyntää. Sähköinen allekirjoittaminen nopeuttaa ja sujuvoittaa hallinnollisia prosesseja.

Opiston intra. Syksyllä 2024 otettiin käyttöön opiston www-sivuille integroitu ja henkilökunnalle tarkoitettu Intra -palvelu. Intra toimii jatkossa keskeisenä tiedonvälityksen ja aineiston jakamisen kanavana. Intraa kehitetään yhteistyössä koko henkilökunnan kanssa. Tunnukset intraan annetaan työsopimuksen tehneille työntekijöille.

Valtuustokauden 2021 - 2025 uusia toimintoja

Opisto liittyi Kaiku-kortin palvelutarjoajaksi Nivalassa 2020, Haapajärvellä 2024 sekä Pyhäjärvellä ja Reisjärvellä vuoden 2025 alusta. Koronan myötä etä- ja verkko-opetus käynnistettiin keväällä 2020. Etä- ja verkko-opetuksen tarjontaa on jatkettu ja kehitetty edelleen. Osaamisperusteinen koulutus käynnistettiin lv. 22-23 alkaen. Osaamisperusteisilla opiston kursseilla on mahdollista suorittaa valtakunnallisten perusteiden mukaisesti opintopisteitä. Vuoden 2025 hyväksyttiin opiston oma osaamisperusteisuus-käsikirja. Osaamisperusteisen koulutuksen järjestäminen liittyy olennaisesti myös opiston omaan opetussuunnitelmatyöhön ja opetuksen kehittämiseen.

Opiston ensimmäinen koko opetusta koskeva yleinen opetussuunnitelman hyväksyttiin johtokunnassa 06/2023. Osana yleistä opetussuunnitelmaa hyväksyttiin myös musiikinopetukseen soitinkohtaiset opetussuunnitelmat pianoon, viuluun, kitaraan, rumpuihin ja yksinlauluun, joissa taso- ja opintopistesuoritukset ovat mahdollisia. Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelma uudistettiin osaamisperusteisuuden vaatimukset huomioiden syksyllä 2024.

Muuta

- ”Tuo kaveri kurssille” –viikko lanseerattiin ensimmäisen kerran (02/2022). Viikko on järjestetty tästä lähtien joka vuosi. Viikon tarkoituksena on sosiaalisen osallisuuden vahvistaminen ja osallistumisen kynnyksen madaltaminen.
- Oppilaspalautteen kehittäminen Vapaan sivistystyön oppilaspalautteen kehittämishankkeessa (Vopa – hanke) keväällä 2023.
- Asiakirjojen sähköisen allekirjoituksen käyttöönotto Visma –signin kautta syksyllä 2024.
- Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman valmistuminen ja käyttöönotto vuoden 2025 alusta.
- Latua! – laatua ja tunnettavuutta kansalaisopistojen perustehtävässä – laatuhankeeseen osallistuminen yhteistyössä Meri-Pohjolan opistopiirin opistojen kanssa.

2.5.5 Ehkäisevä päihdetyö

Ehkäisevää päihdetyötä tehdään Pyhäjärvellä monitoimijaisesti. Vuonna 2023 hyväksyttiin Pyhäjärven ehkäisevän päihdetyön suunnitelma. EPT-suunnitelmassa käsitellään tiiviisti ehkäisevää päihdetyötä ohjaavaa keskeistä lainsäädäntöä, kuntien ja hyvinvointialueiden yhteisiä tehtäviä sekä valtakunnallisen toimintaohjelman painopisteitä. Varsinainen fokus on ehkäisevän päihdetyön rakenteissa Pyhäjärvellä, EPT-toiminnan kuvauksessa eri ikäkausina sekä keskeisimpien toimialojen ja yhteistyötahojen periaatteiden ja toiminnan määrittelyssä. Suunnitelmassa tarkastellaan myös viestinnän roolia ehkäisevässä päihdetyössä ja siihen liittyviä linjauksia.

Pyhäjärvellä toimii monialainen ehkäisevän päihdetyön työryhmä. Ehkäisevän päihdetyön työryhmän toiminta on vakiintunut ja ryhmä kokoontuu noin neljä kertaa vuodessa. Ehkäisevän päihdetyön työryhmässä käydään läpi ept-tilannekuvaa ja sovitaan ja valmistellaan yhdessä ehkäisevästä päihdetyöstä. Työryhmän kautta tiedotetaan eri toimijoita ehkäisevän päihdetyön koulutuksista sekä välitetään viestiä kuntalaisille suunnatuista webinaareista.

Ehkäisevässä päihdetyössä hyödynnetään olemassa olevia teemapäiviä ja viikkoja tärkeiden asioiden esiin nostamisessa. Lisäksi työryhmän nimissä on tehty omia kirjoituksia ajankohtaisista aiheista sekä julkaisuja sosiaaliseen mediaan. Ehkäisevän päihdetyön viikolla on järjestetty jo useampana vuonna erilaisista etp-aiheista toimintaa suurimpana niistä on nuorten ehkäisevän päihdetyön viikon konsertti.

Ept-työryhmän edustajia on mukana myös maakunnallisissa ehkäisevän päihdetyön verkostoissa. Maakunnallinen ehkäisevä päihdetyö tarjoaa tietoa, koulutuksia ja materiaalia ehkäisevän päihdetyöhön. Pyhäjärvi oli myös mukana maakunnallisessa päihdetilannekyselyssä keväällä 2025.

2.5.6 Vaikuttamistoimielimet

Pyhäjärvellä on neljä vaikuttamistoimielintä, jotka ovat nuorten vaikuttajaryhmä, kyläneuvosto, vammaisneuvosto ja vanhusneuvosto.

Nuorten vaikuttajaryhmä

Nuorten vaikuttajaryhmän tehtäviä ovat muun muassa aloitteiden tekeminen, ottaminen kantaa nuoria koskevien asioiden valmisteluun, pyhäjärvisten lasten ja nuorten viihtyvyyden edistäminen, lasten ja nuorten etujen valvominen ja edistäminen, hyvien suhteiden ylläpitäminen naapurikuntien nuorisovaltuustoihin ja vaikuttajaryhmiin, tapahtumien järjestäminen sekä tiedottaminen.

Nuorten vaikuttajaryhmään valitaan valtuustokausittain ryhmä aktiivisia lapsia/nuoria, jotka ovat mukana nuorten asioita käsittelevissä työryhmissä. Näistä mainittavimpia ovat kaupunginvaltuusto, Pohjois-Pohjanmaan aluehallintoviraston nuorisotoimen verkosto, paikallinen nuorten ohjaus- ja palveluverkosto, ehkäisevän päihdetyön työryhmä, Kihutoimikunta ja perinnetoimikunta. Nuorten vaikuttajaryhmän kokousmuistiot viedään tiedoksi hyvinvointilautakunnalle.

Pyhäjärven nuorten vaikuttajaryhmä on kokoustanut säännöllisesti, ja sen edustajat ovat osallistuneet aktiivisesti kaupungin eri työryhmiin. Vaikuttajaryhmä on myös itse järjestänyt säännöllisesti tapahtumia, kuten ehkäisevän päihdetyön viikon konsertit sekä tehnyt aloitteita kaupungin toimintaan liittyen, kuten vaikkapa nuotiopaikan rakentaminen.

Kyläneuvosto

Kyläneuvostoon kuuluu kyläyhdistysten edustajat, kaupunginhallituksen edustaja, talous- ja hallintojohtaja ja yhteisöasiamies. Kyläneuvoston tehtävä on muun muassa kaupungin ja kylien välinen yhteydenpito ja yhteistyö, esitysten teko ja lausuntojen antaminen kyliä koskevissa asioissa sekä kylien elinvoimaisuuden edistäminen. Kyläneuvoston kautta on järjestetty yhteistyössä Avoimet kylät päivän markkinointia.

Kyläneuvosto järjesti kaupungin kanssa yhteistyössä kesäasukaskyselyn kesällä 2024 ja sieltä tulleiden toiveiden pohjalta kesäasukastapaamisen vuonna 2025. Kyläneuvosto on valmis jatkamaan yhteistyötä kesäasukastapaamisten järjestämisessä.

Varautuminen ja kyläturvallisuus ovat olleet myös esillä kyläneuvoston kokouksissa. Kyläneuvostolla on jäsen myös Pyhäjärven Oulu2026 työryhmässä. Pyhäjärven kaupungilla ja kyläneuvostolla on edustajat vuonna 2024 perustetussa Pohjois-Pohjanmaan kyläneuvostojen verkostossa.

Vanhusneuvosto

Vanhusneuvoston yleisiin tehtäviin kuuluu edistää ikäihmisten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia hyvinvointialueen päätöksenteossa, antaa lausuntoja ja tehdä aloitteita ikääntyneiden elinoloihin liittyen, sekä osallistua palveluiden suunnitteluun ja tiedottamiseen. Lisäksi keskeinen tehtävä on toimia ikääntyneen väestön äänenä ja edunvalvojana, varmistaen että ikäihmisten tarpeet otetaan huomioon kaikkien heihin vaikuttavien asioiden käsittelyssä. Pyhäjärvellä vanhusneuvosto on kaupungin ja sen alueella asuvien

ikäihmisen ja heidän järjestöjensä yhteiselin, joka vaikuttaa eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan. Painopisteenä ovat ikääntyneen väestön hyvinvointi, terveys, osallisuus, asuminen, liikkuminen ja suoriutuminen päivittäisistä toiminnoista.

Vanhusneuvoston nimeää kaupunginhallitus toimikaudekseen. Vanhusneuvostossa on jäseniä Suomenselän muisti ry:stä, Eläkeliiton Pyhäjärven yhdistys ry:stä, Pyhäjärven Eläkeläiset ry:stä, Pyhäjärven Omaishoitajat ja läheiset ry:stä, Pyhäjärven Seniorit ry:stä, Pyhäjärven vanhustenkotiyhdistyksestä ja Pyhäjärven seurakunnan diakoniatyöstä. Lisäksi neuvostossa on kaupunginhallituksen, hyvinvointipalveluiden sekä teknisten palveluiden edustajat.

Vanhusneuvosto on järjestänyt säännöllisesti kaikille avoimia kohtaamiskahveja yhteistyössä seurakunnan kanssa. Jokaisilla kohtaamiskahveilla on ollut ajankohtainen aihe ja mahdollisuus keskustella vanhusneuvoston kanssa. Lisäksi vanhusneuvoston on järjestänyt seurakunnan kanssa kotihoidon asiakkaille jouluiset kohtaamiskahvit yhteistyössä Pohteen kanssa.

Vanhusneuvosto ja vammaisneuvosto järjestivät yhdessä esteettömyyskävelyn keskustan alueella syksyllä 2023. Esteettömyyskävelyttä sai vinkkejä esteettömyyden kehittämiseen. Vanhusneuvoston edustajat kävivät esittelemässä niitä myös Pyhäjärven yrittäjät ry:n tilaisuudessa.

Vanhusneuvosto ja vammaisneuvosto järjestivät yhdessä myös penkkikahvilan vuoden 2025 Kihupäivillä. Vanhusneuvostolla on jäsen myös Pyhäjärven Oulu2026 työryhmässä. Vanhusneuvostolla on oma edustaja Pohteen vanhusneuvostossa. Lisäksi vanhusneuvostolla on alueellista yhteistyötä Haapajärven, Kärsämäen ja Reisjärven vanhus- ja vammaisneuvostojen kanssa.

Vammaisneuvosto

Vammaisneuvosto on kaupungin ja sen alueella toimivien vammaisjärjestöjen toimielin. Vammaisneuvoston yleinen tehtävä on vaikuttaa kunnan suunnitteluun ja päätöksentekoon edistämällä vammaisten henkilöiden tasa-arvoa ja osallisuutta. Tehtäviin kuuluu esimerkiksi tehdä aloitteita, antaa lausuntoja ja kannanottoja sekä seurata, että vammaisten oikeudet toteutuvat kunnallisten palveluiden ja toimenpiteiden kautta.

Vammaisneuvostossa on jäseniä Pohjois-Suomen syöpäyhdistys ry:stä, Pyhäjärven Sydänyhdistys ry:stä, Pyhäjärven Kehitysvammaisten tuki ry:stä/Me itse ry Pyhäjärvi, Keski-Pohjan Diabetes ry:stä, Pyhäjärven Nativa ry:stä, Kala- ja Pyhäjokilaakson Epilepsia yhdistys ry:stä, sekä lapsiperheiden edustaja. Lisäksi neuvostoon kuuluu hyvinvointipalveluiden ja teknisten palveluiden edustajat sekä kaupunginhallituksen edustaja. Kaupunginhallitus valitsee vammaisneuvoston toimikaudekseen.

Vammaisneuvosto on järjestänyt kaikille avoimen tilaisuuden jossa oli Pohteen vammaispalveluiden esittelyä sekä mahdollisuus keskustella vammaisneuvoston kanssa. Vanhusneuvosto ja vammaisneuvosto järjestivät yhdessä esteettömyyskävelyn keskustan alueella syksyllä 2023. Esteettömyyskävelyttä sai vinkkejä esteettömyyden kehittämiseen. Vanhusneuvosto ja vammaisneuvosto järjestivät yhdessä myös penkkikahvilan vuoden 2025 Kihupäivillä.

Vammaisneuvostolla on jäsen myös Pyhäjärven Oulu2026 työryhmässä. Vammaisneuvostolla on edustaja Pohteen vammaisneuvostossa. Lisäksi vammaisneuvostolla on alueellista yhteistyötä Haapajärven, Kärsämäen ja Reisjärven vanhus- ja vammaisneuvostojen kanssa.

Vaikuttamistoimielimille järjestettiin hyvinvoinnin työpaja, missä alustuksena esiteltiin nostoja Minun arkeni ja elämäni ja ZekkiPro-kyselyn tuloksista. Sen jälkeen pohdittiin ryhmissä mitkä asiat ovat hyvin ja missä olisi kehitettävää ja miten kukakin voisi tehdä hyvinvoinnin edistämisen eteen. Työpajan osallistujia huoletti työpaikkojen riittävyys, taloudellinen toimeentulo, lukion säilyminen paikkakunnalla ja ammatillisen koulutuksen järjestäminen paikkakunnalla, palveluiden säilyminen ja saatavuus, digituen tarve, teiden kunto, tapahtumien ja toiminnan järjestäminen ja niihin osallistuminen.

Hyväksi koettiin muun muassa eri toimijoiden välinen yhteistyö, liikunta- ja harrastusmahdollisuudet, turvallisuus, palveluliikenne, maksuton varhaiskasvatus, luonto. Osallistujat kokivat että asioita voidaan edistää yhteistyöllä ja sen kehittämällä, lisäämällä avoimuutta, tukemalla yritystoimintaa sekä tiedottamisen ja positiivisen viestinnän kautta. Toivottiin myös selkeyttä eri toimijoiden järjestämiin palveluihin. Todettiin että jokaisella on mahdollisuus tiedottaa ja viestiä positiivisesti omien kanaviensa kautta ja aktivoida ihmisiä mukaan erilaiseen toimintaan.

2.5.7 Yhdistykset ja seurakunta

Yhdistystoiminta

Pyhäjärvellä on 126 rekisteröityä yhdistystä (Patentti- ja rekisterihallitus 9/2025). Näiden lisäksi Pyhäjärvellä toimii myös erilaisia toimikuntia ja vapaamuotoisia ryhmiä. Yhdistyksillä on merkittävä rooli hyvinvoinnin edistämisen työssä. Yhdistykset järjestävät monipuolisesti erilaista toimintaa ja tapahtumia ympäri vuoden kaikille ikäryhmille.

Yhdistysten kanssa tehdään yhteistyötä joka palvelualalla. Yhteistyötä tehdään muun muassa erilaisten teemaviikkojen ja tapahtumien osalta. Kesän iltatorit järjestetään yhdistysten kanssa yhteistyössä. Iltorit ovat yhteisöllisiä kaikille avoimia tapahtumia, johon voi tulla nauttimaan yhdistysten järjestämästä ohjelmasta ja kahvittelemaan. Iltatoreja järjestettiin vuonna 2025 yhdeksän ja kävijämäärät vaihtelevat 100-300 henkeen/iltatori. Iltatorien järjestämiseen osallistui vuonna 2025 11 yhdistystä.

Yhdistystapaamisia järjestetään 2-4 kertaa vuodessa vaihtuvien teemoin. Lisäksi yhdistyksiä kutsutaan koolle teemakohtaisiin tapaamisiin muun muassa tapahtumien suunnittelutapaamisiin. Lisäksi yhdistysten edustajia on mukana useammissa kaupungin työryhmissä ja vaikuttamistoimielimissä.

Kaupunki tukee yhdistyksiä avustuksin, antamalla hankeneuvontaa, tapahtumayhteistyöllä sekä tiedottamalla yhdistyksiä yhdistystoimintaa koskevista ajankohtaisista asioista yhdistystiedottein. Yhdistysten on mahdollisuus myös ilmoittaa tapahtumistaan kaupungin kotisivuilla olevassa tapahtumakalenterissa.

Kaupunki tukee aktiivisesti paikallisia liikuntaseuroja ja järjestöjä jakaen vuosittain 20 000 € toiminta- ja kohdeavustuksia. Avustuksesta 2 500 € kohdennetaan suoraan junioritoimintaan. Lasten ja nuorten (alle 18-vuotiaat) liikkumista pyritään edistämään lisäksi maksuttomilla liikuntasalivuoroilla. Tämän saman edun piiriin luetaan myös perheet, joissa enemmistö on alle 18-vuotiaita. Nämä ns. perheliikuntavuorot ovat lisääntyneet viime vuosien aikana. Nuorisopalveluilla on jaossa vuosittain 5 800 € tukea nuorisojärjestöjen/osastojen toiminnan tukemiseen. Avustusta voivat hakea myös nuorten omat rekisteröimättömät toimintaryhmät.

Kulttuuripalvelujen avustusta on vuosittain haettavana 10 000 euroa pyhäjärvisille yhdistyksille, ryhmille tai taiteen tekijöille ja pääasiassa Pyhäjärvellä tapahtuvaan toimintaan, sisältäen tapahtuma-avustukset. Lisäksi uutena avustuksena vuodesta 2025 lähtien on ollut haettavissa järjestöavustus matalankynnyksen alle kouluikäisille lapsille ja heidän vanhemmilleen suunnatusta kohtaamispaikkatoiminnasta aiheutuneisiin kustannuksiin.

Kaupunginhallitus myöntää vuosittain kylien kehittämis- ja toiminta-avustuksia sekä toiminta-avustusta yhteisöille. Kylien kehittämisavustuksiin oli varattu vuonna 2025 10 000 euroa ja toiminta-avustuksiin 3600 euroa. Yhteisöjen toiminta-avustuksiin vuonna 2025 oli käytettävissä 11.000 euroa. Avustus on tarkoitettu käytettäväksi lasten ja nuorten sekä sairaiden ja vanhusten palveluja edistävien yhdistysten toimintaan.

Aktiiviset vapaaehtoiset ovat usein mukana monen eri yhdistyksen toiminnassa sitä kautta moni vapaaehtoistoiminta on yksien ihmisten harteilla. Myös uusien vapaaehtoisten saaminen mukaan toimintaan on haasteellista. Pyhäjärvi on mukana alueellisessa Jaksamisen jäljillä -hankkeessa (v. 2024-2027), jonka tavoitteena on tukea ja lisätä yhdistystoimijoiden jaksamista sekä kehittää kunta-järjestöyhteistyötä. Kaupunki haluaa nostaa esiin vapaaehtoistyön merkittävää roolia nimeämällä vuosittain vuoden vapaaehtoisen sekä järjestämällä vapaaehtoisten kiitosjuhlan johon kaikki vapaaehtoistyötä tekevät ovat tervetulleita.

Pyhäjärven seurakunta

Seurakunnissa tuetaan ihmisen kokonaisvaltaista hyvinvointia monilla eri toiminnoilla. Pyhäjärven seurakunta tekee laaja-alaisesti hyvinvointityötä kaupungin asukkaiden parissa. Seurakunta kohdentaa työnsä kaikkiin kaupungin asukkaisiin riippumatta siitä ovatko he seurakunnan jäseniä vai eivät. Seurakunta toteuttaa tehtävänsä käytännössä lähinnä kolmella tavalla: Raamatun sanan julistamisen, kokoavan toiminnan ja henkilökohtaisen kohtaamisen kautta.

Lapsia ja lapsiperheitä kohdataan säännöllisessä päiväkerhotoiminnassa, jolla tuetaan lasten ja vanhempien hyvinvointia. Vuoden 2025 alussa alkoi perhekerho yhteistyössä kaupungin kanssa. Päiväkotikäisiä lapsia kohdataan myös päiväkodeissa järjestettävillä tuokioilla. Seurakunta järjestää alakouluikäisille avointa tilatoimintaa, joka tarjoaa turvallisen paikan lasten kohtaamiseen ja ajan viettoon koulupäivän jälkeen. Kouluissa pidetään myös aamunavauksia ja koulukirkkoja kuten kevät-kirkko. Lisäksi seurakunnan varhaiskasvatustyö järjestää paikkakunnan lapsille erilaisia tapahtumia ja leirejä.

Pyhäjärven seurakunnan nuorisotyö kohtaa paikkakunnan nuoria niin kouluilla kuin heidän vapaa-ajallaankin. Avoimia nuorten iltoja järjestetään säännöllisesti ja näin tarjotaan nuorille turvallinen paikka vapaa-ajan viettoon. Tilatoiminnassa tehdään yhteistyötä Pyhäjärven kaupungin nuorisotyön kanssa. Rippikoulutyön tavoitteena on kasvattaa nuoren kristillistä identiteettiä ja herättää ajattelemaan elämän myönteisiä arvoja, mutta myös tukea paikkakunnan nuorten yhteisöllisyyden tunnetta. Seurakunta myös kouluttaa nuoria isosiksi eli ryhmänohjaajiksi. Koulutus vahvistaa nuorten ihmissuhde- sekä työelämätaitoja. Nuorisotyö järjestää lisäksi vuoden aikana monia erilaisia tapahtumia, retkiä ja leirejä, jotka kokoavat yhteen paikkakunnan nuoria.

Seurakunta on vahvasti mukana ihmisten ilossa ja surussa. Kastejuhla, avioliittoon vihkiminen ja hautaan siunaaminen ovat seurakunnan merkittävimpiä tilaisuuksia. Tilaisuudet suunnitellaan yhdessä seurakuntalaisten kanssa. Toimitusta edeltävät keskustelut ovat usein sielunhoidollisia, jolloin ne rohkaisevat ihmisiä elämän taitekohdassa. Muistotilaisuus hautaan siunaamisen jälkeen on merkittävä surun käsittelyssä ja omaisten jaksamisen tukemisessa.

Seurakunnan diakoniatyön tavoite on mennä sinne, minne muu apu ei yllä. Diakoniatyössä kohdataan kaupunkilaisia niin yksilötyössä kuin ryhmissä sekä tapahtumissakin. Diakoniatyön pyrkimyksenä on olla tukena päihde- sekä kriminaalialueissa sekä tehdä tiivistä yhteistyötä hyvinvointialueen sosiaalityön kanssa. Diakoniatyöntekijä jalkautuu myös sellaisten kaupunkilaisten pariin, kuten kehitysvammaisten tai liikuntarajoitteisten, jotka eivät itse pääse osallistumaan toimintoihin. Seurakunnalla on myös mahdollisuus pienissä määrin tukea paikkakuntalaisia taloudellisesti. Kaupunkilaisten hyvinvointia pyritään tukemaan myös erilaisten tapahtumien, kuten ilmaisten aamupuurojen kautta.

Seurakuntien perustoiminta lisää yhteisöllisyyden kokemusta ja vahvistaa turvallisuuden tunnetta. Sen toiminnan pitkä perinne ja jatkuvuus tuovat varmuutta ihmisten arkeen. Seurakunta tukee kaupunkilaisten hyvinvointia myös tarjoamalla vaikutusmahdollisuuksia mm. vapaaehtoistyön, luottamustoimien ja nuorten vaikuttajaryhmän toiminnan keinoin.

3 Hyvinvointialueen hyvinvointikertomustyö

Pyhäjärven kaupungin edustajat ovat osallistuneet reippaasti maakunnallisiin hyvinvoinnin teemaverkostoihin sekä Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman valmistelutyöhön. Hyvinvoinnin teemaverkoistoissa on mukana useampi HyteLape-työryhmän jäsen. Verkostoista saatua tietoa välitetään eteenpäin työryhmän jäsenten kautta. On osallistuttu myös Pohteen järjestämiin tilaisuuksiin, missä pohditaan hyvinvoinnin edistämisen rooleja, vastuita, tehtäviä ja yhteistyötä. Aktiivinen alueellinen ja paikallinen yhteistyö on yksi Pyhäjärven kaupungin hyte-mallin painopisteistä.

Pyhäjärvi osallistui myös yhteisiin tiedonkeruisiin muun muassa Minun arkeni ja elämäni -kysely, ZekkiPro -kysely sekä päihdetilannekysely kuluneen valtuustokauden aikana. On osallistuttu myös Pohteen järjestämiin tilaisuuksiin missä tuloksia on esitelty ja yhteiseen pohdintaan tulosten pohjalta.

Hyvinvointialue Pohteen tuottamat raportit kyselyistä sekä hyvinvointiraportit löytyvät kootusti osoitteesta: <https://pohde.fi/tietoa-meista/yhteistyö-ja-kumppanit/hyvinvoinnin-edistaminen/>

Alueellinen yhteistyö

Rannikon ja eteläisen alueen kunnille on muodostunut yhteinen hyvinvoinnin verkosto, joka kokoontuu noin neljä kertaa vuodessa. Verkostossa on mukana alueen kuntien hyvinvointiyhdyshenkilöitä. Verkoston tapaamisissa luodaan hyvinvoinnin tilannekuvaa alueelta, keskustellaan mahdollisista yhteisistä hyvinvoinnin hankkeista sekä verkostoidutaan. Verkostossa keskustellaan myös hyvinvointialueen kanssa tehtävästä yhteistyöstä.

Vuonna 2025 verkosto on julkaissut kolmen kuukauden välein ilmestyviä hyvinvointiuutisia. Hyvinvointiuutisiin kerätään alueellisia ajankohtaisia hyvinvointiuutisia sekä ajankohtaisia nostoja kunnissa tehtävästä hyvinvointityöstä. Uutiset julkaistaan sähköisesti kuntien omien kanavien kautta.

Pyhäjärvi on lisäksi mukana useassa yhteisessä hankkeessa hyvinvointialueen ja kuntien kanssa. Pyhäjärvi on ollut vaalikauden aikana aktiivinen myös systeemisen johtamisen sekä perhekeskusmallin kehittämisessä paikallisesti ja alueellisesti.

4 Keskeiset opit valtuustokaudelta

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vuosittaiseen talousarvioon kvtketvistä tavoitteista toteutui

hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toteuttamiseen saatavien hyönteisten määrän valtuustokauden aikana yhteensä hieman yli 2/3 eli vajaat 70 prosenttia. Seurantaan on vaikuttanut osin raportoinnin muuttuminen sekä se, että hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä vastaava toimielin vaihtui kaupunginhallituksesta hyvinvointilautakunnaksi vuoden 2022 alusta. Tältä osin oppina on, että myös hyte-työtä on hyvä pyrkiä suunnittelemaan ja mittaamaan nimenomaan strategisella tasolla, koska hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen saralla harvoin on niin sanottuja pikavoittoja jaossa.

Päättäneellä valtuustokaudella laitettiin alulle useita merkittäviä hyvinvointia ja terveyttä edistävää hanketta hyte-suunnitelman painopisteiden mukaisista teemoista. Näitä ovat esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriön rahoittama Virkeästi arjessa -hanke yhdessä alueen kuntien, hyvinvointialueen ja Oulun diakonissalaitoksen kanssa, FINGER-toimintamalliin liittyvä projekti yhteistyössä Suomenselän Muisti ry:n kanssa, Jaksamisen jäljillä 2 -hanke yhdessä Pohjois-Pohjanmaan Sosiaali- ja terveysturvayhdistyksen ja LEADER Nouseva rannikkoseutu ry:n kanssa sekä Liikkeestä lääke pyhäjärvisille lapsille ja nuorille -projekti. Yllä mainitut hankkeet jatkuvat lähivuosina. Vuosien 2021 - 2025 aikana päättäneiden hankkeiden, kuten Virtaa vapaaehtoisuudesta, antia puolestaan on juurrutettu osaksi perustoimintaa. Aktiivista hanketyötä tulee jatkaa vastaisuudessakin.

Valtuustokauden 2021 - 2025 keskeisiksi opeiksi voidaan yllä mainittujen lisäksi nostaa seuraavat asiat:

- Kaikkien ikäryhmien terveellisten elintapojen edistämistä tulee jatkaa määrätietoisesti kuitenkin huomioiden ikäryhmien erityispiirteet
- Ikäihmisten digitukeen on panostettava monitoimijaisesti.
- Lasten ja nuorten fyysistä sekä psyykkistä toimintakykyä on parannettava merkittävästi
- Osallisuuden, yhteisöllisyyden, luonnon ja kulttuurin merkitys hyvinvoinnille korostuu entisestään
- Taloudellista toimeentuloa tulee edesauttaa niillä keinoilla, jotka hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä on käytössä
- Kotouttamistyöhön on panostettava edelleen monitoimijaisesti.
- Selkeän, monikanavaisen ja tietoon perustuvan viestinnän tulee läpäistä kaikki toiminta, jatkuvasti - myös pieneltä tuntuvista seikoista ja teoista.
- Kyselyitä, tilastoja, kokemustietoa ja muita tiedonlähteitä on tulkittava rinnan ja ristiin, jotta saadaan mahdollisimman kattava kokonaiskuva.

OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA VALTUUSTOKAUDELLE 2025 - 2029

5 Strategian painopisteet ja linjaukset

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kytkeytyy Pyhäjärven kaupunkistrategiaan. Sen visio 2030 on ”Maailman onnellisin heimo”. Pyhäjärven missio koostuu kolmesta pilarista.

Itsenäinen: Itsenäinen Pyhäjärvi tarjoaa asukkailleen ja vierailleen laadukkaat peruspalvelut sekä viihtyisän ja turvallisen ympäristön.

Hyvinvoiva: Pyhäjärven elinkeinorakenne on uudistettu vastaamaan työelämän muutosta ja kasvualojen paikallisia mahdollisuuksia.

Uudistuva: Olemme positiivinen hyvinvoinnin, sivistyksen ja kulttuurin edistämisessä tunnettu edelläkävijä.

Yllä mainitut kolme pilaria luovat perustan Pyhäjärven kaupungin perustehtävälle ja olemassaolon tarkoitukselle myös ajallisena jatkumona: vastaanottaa aikaisempien sukupolvien perintö, vaalia sitä mahdollisimman hyvin ajassa sekä välittää se tuleville sukupolville mahdollisimman runsaana. Menneisyydestä nykyhetken kautta tulevaisuuteen suuntautuva polku viitoittaa myös hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tehtävää työtä.

Strategiset painopisteet ovat Infra, osaaminen ja saavutettavuus, Elinvoima ja hyvinvointi, Vahva ja mahdollistava kaupunki sekä Yhteistyö ja vuorovaikutus. Niiden alla puolestaan on seuraavia painotuksia:

Infra, osaaminen ja saavutettavuus: saavutettavuus, ainutlaatuinen uusiokäyttöympäristö, koulutus ja osaaminen, paikalliset kasvualat, energiamurroksen mahdollisuudet sekä ennakoiva ja muuntautumiskykyinen maankäytön suunnittelu

Elinvoima ja hyvinvointi: ikäystävällinen Pyhäjärvi, viihtyisät ja monipuoliset elinympäristöt, elinvoimaiset sivistys- ja kulttuuripalvelut

Vahva ja mahdollistava kaupunki: kaupunkikonsernin tasapainoinen talous, kestävät ja vaikuttavat investoinnit sekä tytäryhtiöt aktiivisina elinvoiman edistäjinä

Yhteistyö ja vuorovaikutus: verkostoyhteistyö ja strategiset kumppanuudet, yhteistyö osajien saamiseksi alueelle sekä aktiivinen uusien kumppanuuksien etsintä

Hyte-työn arvot on johdettu kaupunkistrategiasta. Ne ovat ihmislähtöisyys, luovuus ja rohkeus sekä yhdenvertaisuus. Luomme ihmislähtöistä toimintakulttuuria, mahdollistamme osallisuuden, olemme rohkeasti omaleimaisia, uudistuvia ja ennakoivia, vaalimme yhdenvertaisuutta sekä ennen kaikkea uskomme itseemme ja toisiimme, kaupunkiimme, lähialueeseemme ja Pohjoisen mahdollisuuksiin.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tunnus ”Ikäystävällinen Pyhäjärvi” juontaa sekin juurensa kaupunkistrategiasta. Hyte-työssä tunnistetaan eri ikäryhmien ominaispiirteet ja erityisvaatimukset, mutta huomioidaan myös se, että moni asia yhdistää meitä kaikkia, kuten vaikkapa riittävän liikunnan ja terveellisen ravinnon tarve. ”Ikäystävällisessä Pyhäjärvestä” tiivistyy se elämäntilanteeseen kuuluva tosiasia, että lapsissa ja nuorissa tunnetusti on tulevaisuus, mutta myös vanheneminen on yhtä lailla osa meidän jokaisen tulevaisuuttamme.

6 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat

[Pyhäjärven kaupunkistrategia](#)

[Ehkäisevän päihdetyön ohjelma](#)

[Pyhäjärven Hyte-malli](#)

[Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointikertomus - ja suunnitelma, hyvinvointikyselyjen maakunnalliset raportit](#)

[Pyhäjärven varhaiskasvatussuunnitelma](#)

[Hyvinvointitalon valmistelu](#)

[Kouluterveyskyselyn tulospalvelu](#)

[Kotoutumisohjelma](#)

7 Hyvinvointisuunnitelma 2025 - 2029

Hyvinvointisuunnitelma muodostuu seitsemästä painopisteestä ja kahdesta läpileikkaavasta periaatteesta. Painopisteet ja periaatteet on muodostettu hyvinvointikertomuksessa esiintyneiden havaintojen ja ilmiöiden sekä eri työpajoissa nousseiden näkemysten pohjalta. Painopisteitä tukevan toiminnan vaikuttavuutta mitataan numeraalisin mittarein, laadullisella arvoinneilla ja sanallisilla kuvauksilla. Lähtötasona käytetään vuoden 2025 tai 2026 tasoa riippuen siitä, milloin mittareita päivitetään. Painopisteet perusteluineen on kuvattu alle, niiden jälkeen löytyvät tavoitteet, toimenpiteet ja vastuutahot sekä mittarit. Lopusta löytyvät läpileikkaavien periaatteiden (positiivinen viestintä sekä osallisuus ja yhteistyö) kuvaukset.

PAINOPISTE 1: Lasten ja nuorten kokema yhteisöllisyys (LAPSET JA NUORET)

Yhteisöllisyys vahvistaa yksilön hyvinvointia ja toimintakykyä ja vähentää sosiaalista ahdistusta. Yhteisöllisyys parantaa myös oppimista ja ihmisenä kasvua, mikä on varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä lukiokoulutuksen keskeinen tehtävä. Se voi lisätä myös itsensä hyväksymistä ja lempeämpää suhdetta omaan hyvinvointiin. Yhteisöllisyys tarkoittaa myös sitä, että ketään ei kiusata ja että kiusaamiseen puututaan välittömästi. Painopisteessä huomioidaan myös maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten kotoutuminen.

PAINOPISTE 2: Hyvinvointitaidot ja myönteiset elintavat (KAIKKI IKÄRYHMÄT)

Hyvinvointitaidoilla viitataan muun muassa harrastamiseen, kulttuuriin, liikkumiseen, uneen, ravintoon sekä päihteisiin liittyvään kykyyn ja osaamiseen vaikuttaa omaan hyvinvointiin. Kyse on toisin sanoen kokonaisvaltaisesti elintavoista ja arjen hallinnasta. Eri tiedonkeruiden perusteella Pyhäjärvellä kehitys on eriytynyttä: osa harrastaa, liikkuu ja voi hyvin, osalla taas näissä tekijöissä on selkeästi parantamista. Painopisteessä huomioidaan myös kotoutumiseen liittyvät seikat.

PAINOPISTE 3: Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (LAPSET JA NUORET)

Vuoden 2024 Move!-tulosten perusteella viidesluokkalaisista noin 60 prosentilla fyysinen toimintakyky on mahdollisesti terveyttä ja hyvinvointia kuluttavalla tai haittaavalla tasolla. Kahdeksaluokkalaisilla vastaava prosentti on 50. Edellisinä vuosina tulokset ovat olleet vastaavalla tasolla, vaikka on huomioitava, että ikäluokkien välillä voi olla runsaastikin vaihtelua. Heikko fyysinen kunto voi johtaa siihen, että toimintakyky ei riitä opiskeluun, työhön ja muihin arjen vaatimuksiin. Samalla sairastuminen tarttumattomiin tauteihin yleistyy (esimerkiksi tyypin 2 diabetes, sydänsairaudet, mielenterveyden ongelmat, tuki- ja liikuntaelinsairaudet). Henkilökohtaisen hyvinvoinnin ohella tämä tarkoittaa, että työurat eivät tule pidentymään tulevaisuudessa tai edes jatkumaan nykyisenä, jos tilanne ei parane: talous "sakkaa" sairastamisen ja työurien haasteiden takia. Yksilön toimintakyvyllä on myös suuri merkitys maanpuolustukselle.

PAINOPISTE 4: Ikäihmisten digiosaaminen (IKÄIHMISET)

Sosiaali- ja terveyspalveluja sekä ylipäättään julkishallinnon palveluja tarjotaan yhä enenevässä määrin erilaisten digitaalisten ratkaisujen avulla. Digitalisaatio voi kuitenkin myös vaikeuttaa ikääntyneiden ja erityisryhmien mahdollisuuksia käyttää palveluja, mikä luo eriarvoisuutta, kun palveluverkostoa muuten karsitaan. Haavoittuvimmassa asemassa olevat kärsivät eniten. Pyhäjärven väestöstä vajaat yli 38 prosenttia on täyttänyt 65 vuotta. Toive ikäihmisten digituella on noussut esiin useissa eri kyselyissä ja yhteyksissä.

PAINOPISTE 5: Yhdyspintatyö hyvinvointialueen ja kuntien kanssa (KAIKKI IKÄRYHMÄT)

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on sekä kunnan että hyvinvointialueen lakisääteinen tehtävä - asukkaat ovat yhteisiä, kuten myös heidän hyvinvointinsa. Viheliäisten – syiltään vaikeasti hahmotettavien ja määriteltävien – ongelmien määrä on kasvanut. Usein ongelmat tai kriisit osuvat samaan hetkeen ja kytkeytyvät yhteen vahvistaen toisiaan. Hyvinvointiin ja terveyteen liittyvät haasteet ovat usein niin sanottuja viheliäisiä ongelmia. Tämä edellyttää vuorovaikutukseen ja rohkeisiin kokeiluihin nojaavaa joustavaa yhteistyötä. Esimerkiksi perhekeskustuksessa yhdessä tekeminen on suorastaan elinehto. Yhdyspintatyö tarkoittaa myös erilaisten yhteisten digitaalisten ratkaisujen, kuten Reittis, kehittämistä ja niistä tiedottamista.

PAINOPISTE 6: Taloudellinen hyvinvointi (KAIKKI IKÄRYHMÄT)

Taloudellinen hyvinvointi on kokemus omasta talouden hallinnasta ja turvallisuudesta, jossa tulot riittävät tarpeisiin, yllättävät menot on varauduttu ja talous ei aiheuta stressiä. Se ei ole pelkästään tulotaso, vaan yhdistelmä tuloja, menoja, säästöjä ja taitoja hallita niitä. Puutteellinen toimeentulo ja pitkittyneet taloudelliset vaikeudet voivat horjuttaa itseluottamusta ja uskoa tulevaisuuteen sekä herättää häpeää ja syyllisyyttä. Rahaan liittyvä stressi voi johtaa pitkittyessään ahdistus- ja masennusoireisiin, unettomuuteen tai fyysiseen sairastamiseen. Toisaalta mielenterveyden häiriöt ja haasteet voivat vaikuttaa taloustilanteeseen, jos työkyky heikkenee tai ei ole voimavaroja huolehtia raha-asioista. Taloushuolet ovat nousseet esiin valtuustokauden kyselyissä sekä indikaattorien kuvaamassa hyvinvoinnin tilassa kaikkien ikäryhmien osalta.

PAINOPISTE 7: Kulttuuri ja luonto mielenhyvinvoinnin tukena (KAIKKI IKÄRYHMÄT)

Kulttuuri tukee mielenhyvinvointia monin eri tavoin. Se edistää sosiaalista yhteenkuuluvuutta, henkistä kasvua ja itsetuntemusta, tuottaa elämyksiä, mahdollistaa itseilmaisun sekä lisää elämän merkityksellisyyttä ja laajentaa maailmankatsomusta. Luonto on puolestaan olemassaolomme elinehto ja osa kulttuurista identiteettiä. Esimerkiksi luonto- tai viheralueilla oleskelu ja liikkuminen, eläinten kanssa toimiminen sekä luonnonsuojelu ylläpitävät tätä yhteyttä. Kulttuuri ja luonto tutkitusti tukevat mielenhyvinvointia, mutta yhdessä niiden vaikutus on enemmän kuin osiensa summa. Luonnonläheisyys ja monipuoliset kulttuuripalvelut ovat Pyhäjärven vahvuuksia.

PAINOPISTEITÄ YHDISTÄVÄT PERIAATTEET:

POSITIIVINEN VIESTINTÄ. Positiivinen viestintä edistää yhteistyötä, hyvää ilmapiiriä ja luottamusta. Se tarkoittaa arvostavaa ja kannustavaa suhtautumista muihin ja itseensä. Positiivisessa viestinnässä huomataan hyvä eli nostetaan esiin asioita, jotka toimivat ja joista on syytä olla ylpeitä Pyhäjärvellä. Kritiikki on puolestaan on rakentavaa eli siinä tuodaan syylistämättä esiin myös ratkaisuehdotuksia ja näkökulmia, miten asioita voidaan tehdä paremmin niin yksilöinä kuin yhteistuumin. Lisäksi Pyhäjärven kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöhön liittyvä viestintä on selkeää, avointa, tavoitteellista sekä perustuu tutkittuun tietoon, kohderyhmän rajaukseen ja tuntemukseen sekä eri viestintäkanavien hyödyntämiseen.

OSALLISUUS JA YHTEISTYÖ. Osallisuudella on suuri merkitys hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä, ja sen vaikutukset näkyvät sekä yksilö- että yhteisötasolla. Kun ihminen saa osallistua ja vaikuttaa, hän kokee merkityksellisyyttä, hallinnan tunnetta ja arvostusta, mikä puolestaan vähentää muun muassa stressiä, masennusta ja yksinäisyyttä. Kun ihmisillä on mahdollisuus vaikuttaa palveluihin ja päätöksiin, palvelut vastaavat paremmin eri ryhmien tarpeita. Tämä vähentää terveyseroja ja syrjäytymistä. Osallistuminen lisää luottamusta ja yhteistä vastuuta sekä jokaisen omaehtoista sitoutumista hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen. Pyhäjärven hyte-työssä edistetään osallisuutta ja kuntalaisten sekä sidosryhmien vaikutusmahdollisuuksia tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi työtä tehdään jokaisen painopisteen kohdalla saumattomassa yhteistyössä kokonaisvaltaisella otteella järjestöjen, seurakunnan ja muiden kumppaneiden kanssa. Verkostomainen yhdessä tekeminen on Pyhäjärven vahvuus.

PAINOPISTE 1: Lasten ja nuorten kokema yhteisöllisyys

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Yhteisöllisyys kehittyvä positiivisesti	Perusopetus, lukio, opiskeluhoito, vapaa-aikapalvelut, sidosryhmät		Kouluterveyskyselyn tulokset, kiusaamiskysely ja muut kohdennetut kyselyt

PAINOPISTE 2: Hyvinvointitaidot ja myönteiset elintavat

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Hyvinvointitaidot kehittyvät ja myönteiset elintavat edistyvät	Hyvinvoinnin vuosikello, tietoiskut, kampanjat (Varhaiskasvatus, perusopetus, lukio, liikuntapalvelut, ehkäisevä päihdetyö)		Kouluterveyskysely, päihdetilannekysely, MAE-kysely, hankkeiden tulokset

PAINOPISTE 3: Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Fyysinen toimintakyky paranee	Liikunnallisuuden lisääminen koulupäivien yhteyteen, ennen niitä sekä koulupäivän jälkeen erilaisten harrastusmahdollisuuksien kautta. Hankkeet. (Perusopetus, liikuntapalvelut.)		Move!-testien tulokset, kouluPT-hankkeen toiminnan juurruttaminen

PAINOPISTE 4: Ikäihmisten digiosaaminen

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Ikäihmisten digitaidot kehittyvät	Digituki-tilaisuudet, opastus, aktiivinen viestintä. (Hyvinvointipalveluiden hallinto, kirjastopalvelut)		Asiakaskyselyt, tilaisuuksien ja osallistujien määrät, viestintänostot

PAINOPISTE 5: Yhdyspintatyö hyvinvointialueen ja kuntien kanssa

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Yhdyspintatyö paranee niin Pohteen kuin alueen kuntien kanssa	Osallistuminen yhteisiin toimintoihin, verkostoihin ja hankkeisiin, säännöllinen yhteydenpito alueen kuntiin, edunvalvonta tarvittaessa. (Hyvinvointipalveluiden hallinto, hyte/lape-työryhmä)		Hyte-indikaattorien positiivinen kehitys, kyselyt, toimijoiden itsearviointi, hyvinvointialueen suunnitelman tavoitteet

PAINOPISTE 6: Taloudellinen hyvinvointi

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Taloudellinen hyvinvointi paranee	Maksuttomien tai kohtuuhintaisten palveluiden järjestämistä yhteistyössä sidosryhmien kanssa, ohjaus ja neuvonta, kohtuuhintainen asuntotarjonta, työllisyyden ja elinkeinojen edistäminen, rakennetusta ympäristöstä huolehtiminen. (Hyvinvointipalvelut, sidosryhmät, tekniset palvelut, hallintopalvelut, elinkeinopalvelut)		MAE-kysely, kouluterveyskysely, asiakaskyselyt, järjestettyjen tapahtumien ja osallistujien määrät, Kaiku-kortin käyttöaste, työllisyysaste, työpaikkojen ja yritysten määrä.

PAINOPISTE 7: Kulttuuri ja luonto mielenhyvinvoinnin tukena

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Tavoite	Tapahtumat, kulttuurikasvatussuunnitelma (varhaiskasvatus, perusopetus, lukio, kulttuuripalvelut, liikuntapalvelut, kirjastopalvelut, tekniset palvelut)		Kouluterveyskysely, järjestetyt tapahtumat ja hankkeet, osallistujamäärät, asiakaskyselyt, viestintänostot

OSA III KÄSITTELY TOIMIELIMISSÄ

8 Suunnitelman laatijat

Laajan hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman laadinnasta ovat vastanneet Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ja Lapsi- ja perhepalveluiden työryhmän jäsenet (HyteLape-työryhmä). Kertomusta varten tietoa on saatu myös laajemmin eri palvelualueilta. Kertomuksen ja suunnitelman laadinnassa on hyödynnetty maakunnallisesti toteutettuja kyselyjen tuloksia, hyvinvoinnin tietopaketteja sekä vaikuttamistoimielimille järjestetyn työpajan tuloksia.

HyteLape-työryhmän kokoonpano löytyy kaupungin [kotisivuilta](#).

9 Suunnitelman käsittely ja hyväksyminen

Vanhusneuvoston, vammaisneuvosto ja kyläneuvoston työpaja 29.4.2025

Pyhäjärven hyvinvointilautakunnan iltakoulu 5.11.2025

Nuorten vaikuttajaryhmä (painopisteet) 5.11.2025

Pyhäjärven HYTE/LAPE-työryhmä 12.11.2025

Hyvinvointilautakunta 19.11.2025

Kaupunginhallitus XX.XX.2025

Kaupunginvaltuusto XX.XX.2025.